

Algemeen ambtsbericht Noordelijke Kaukasus

Datum Januari 2012

Colofon

Plaats	Den Haag
Opgesteld door	Directie Consulaire Zaken en Migratiebeleid Afdeling Asiel, Hervestiging en Terugkeer (DCM/AT)

Inhoudsopgave

Colofon	2	
Inhoudsopgave	3	
1	Inleiding	5
2	Landeninformatie	6
2.1	Basisgegevens	6
2.1.1	Land en volk	6
2.1.2	Taal	8
2.2	Staatsinrichting	10
2.2.1	Uitvoerende, wetgevende en rechterlijke macht	10
2.3	Geschiedenis	12
2.3.1	Eerste Tsjetsjeens-Russische conflict (1994-1996)	12
2.3.2	Tweede Tsjetsjeens-Russische conflict (1999-2002)	12
2.3.3	Post-Tsjetsjeens-Russische conflict	13
2.4	Politieke ontwikkelingen	13
2.4.1	Tsjetsjenië	15
2.4.2	Ingoesjetië	16
2.4.3	Dagestan	17
2.4.4	Stavropol Kraj	19
2.4.5	Kabardino-Balkarië	19
2.4.6	Noord-Ossetië	19
2.4.7	Karatsjaj-Tsjerkessië	20
2.5	Veiligheidssituatie	20
2.5.1	Tsjetsjenië	21
2.5.2	Ingoesjetië	26
2.5.3	Dagestan	26
2.5.4	Kabardino-Balkarië	28
2.5.5	Noord-Ossetië	29
2.5.6	Karatsjaj-Tsjerkessië	29
2.5.7	Stavropol Kraj	29
3	Mensenrechten	31
3.1	Grondwet	31
3.2	Internationale verdragen en protocollen	31
3.3	Federale wetgeving	32
3.4	Toezicht	33
3.4.1	Federale mensenrechtenraad	33
3.4.2	Ombudsman	34
3.4.3	Niet-gouvernementele organisaties (ngo's)	35
3.4.4	Raad van Europa	36
3.5	Naleving en schendingen	37
3.5.1	Vrijheid van meningsuiting	37
3.5.2	Vrijheid van vereniging en vergadering	38
3.5.3	Vrijheid van godsdienst	39
3.5.4	Bewegingsvrijheid	42
3.5.5	Rechtsgang	45
3.5.6	Arrestaties en detenties	48
3.5.7	Mishandeling en foltering	49

3.5.8	Ontvoeringen, verdwijningen en buitengerechtelijke executies	50
3.5.9	Doodstraf	51
3.5.10	Bloed- en eerwraak	51
3.6	Positie van specifieke groepen	52
3.6.1	Oppositiepartijen en politieke activisten	52
3.6.2	Vrouwen	53
3.6.3	Homoseksuelen	56
3.6.4	Minderjarigen	56
3.6.5	Dienstplichtigen	58
3.6.6	Etnische minderheden	63
4	Migratie	64
4.1	Migratiestromen	64
4.2	Ontheemden in Tsjetsjenië	65
4.3	Ontheemden in Ingoesjetië	66
4.4	Ontheemden in Dagestan	67
4.5	Ontheemden in Noord-Ossetië	67
4.6	Tsjetsjeense ontheemden in Rusland buiten de Noordelijke Kaukasus	68
4.7	Tsjetsjeense vluchtelingen in de regio buiten Rusland	68
4.7.1	Georgië	68
4.7.2	Azerbeidzjan	69
4.7.3	Kazachstan	70
4.7.4	Turkije	70
4.8	Activiteiten van internationale organisaties	70
4.9	Standpunt van UNHCR	71
5	Bijlagen	73
5.1	Literatuur	73
5.2	Geraadpleegde websites	74
5.3	Gebruikte afkortingen	76
5.4	Overzichtskaarten Tsjetsjenië en de Noordelijke Kaukasus	77

1 Inleiding

In dit algemeen ambtsbericht wordt de situatie in de Noordelijke Kaukasus beschreven, voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asielverzoeken van personen die afkomstig zijn uit die regio en voor de besluitvorming over de terugkeer van afgewezen asielzoekers. Voorts wordt aandacht besteed aan de positie van etnische Tsjetsjenen elders in de Russische Federatie¹ en in een aantal omliggende landen. Dit ambtsbericht is een actualisering van eerdere algemene ambtsberichten over de situatie in de Noordelijke Kaukasus en beslaat de periode april 2010 tot en met december 2011.

Het ambtsbericht richt zich in hoofdzaak op de situatie van etnisch Tsjetsjeense burgers en ontheemden in de Russische Federatie. Naast de situatie in Tsjetsjenië worden ontwikkelingen in andere deelrepublieken in de Noordelijke Kaukasus, voor zover relevant, beschreven. In dit algemeen ambtsbericht wordt voor iedere persoon die Tsjetsjenië verlaten heeft en elders in de Russische Federatie verblijft om redenen van aan de Tsjetsjeens-Russische conflicten gerelateerd geweld, de term 'ontheemde' gebruikt, ongeacht de juridische status van deze persoon in de Russische Federatie.

Bij de opstelling van het ambtsbericht is gebruik gemaakt van informatie van verschillende organisaties van de Verenigde Naties, de Raad van Europa, (niet-) gouvernementele organisaties, vakliteratuur en berichtgeving in de media. Een overzicht van de belangrijkste geraadpleegde openbare bronnen is opgenomen in de literatuurlijst. Bovendien liggen bevindingen ter plaatse en vertrouwelijke rapportages van onder andere de Nederlandse vertegenwoordiging in Moskou aan dit algemeen ambtsbericht ten grondslag. In het algemeen ambtsbericht wordt veelvuldig verwezen naar geraadpleegde bronnen. Daar waar openbare bronnen zijn vermeld, wordt de tekst in veel gevallen ook ondersteund door informatie die op vertrouwelijke basis is ingewonnen.

In hoofdstuk twee wordt ingegaan op de recente ontwikkelingen op politiek en veiligheidsgebied. Deze beschrijving wordt voorafgegaan door een beknopt overzicht van de geschiedenis van de deelrepubliek Tsjetsjenië. Hierbij worden met name de twee Tsjetsjeens-Russische conflicten behandeld, aangezien deze bepalend zijn geweest voor de ontwikkelingen in de regio. Ook zijn passages over de geografie, de bevolking, de taal en de staatsinrichting van de Noord-Kaukasische deelgebieden opgenomen.

In hoofdstuk drie wordt de mensenrechtensituatie in de Noordelijke Kaukasus geschetst. Na een beschrijving van de internationale verdragen, waarbij de Russische Federatie partij is, en de federale wetgeving, komen de mogelijkheden van toezicht aan de orde. Voorts volgt de beschrijving van de naleving dan wel schending van bepaalde mensenrechten. Ten slotte wordt de positie van specifieke groepen belicht.

In hoofdstuk vier komen migratiestromen en activiteiten van internationale organisaties aan de orde.

¹ Volgens artikel 1 van de grondwet van de Russische Federatie zijn de namen 'Russische Federatie' (Российская Федерация) en 'Rusland' (Россия) synoniem. Ook in dit ambtsbericht worden deze benamingen als synoniem gebruikt.

2.1 Basisgegevens

2.1.1 Land en volk

De Noordelijke Kaukasus ligt in het zuidelijke deel van de Russische Federatie, grofweg gelegen tussen de Kaspische en de Zwarte Zee, grenzend aan de Zuidelijke Kaukasuslanden Georgië en Azerbeidzjan. De landoppervlakte is ruim 170.000 km² waarmee de Noordelijke Kaukasus 1% van het totale Russische landoppervlak beslaat. In de Noordelijke Kaukasus leven ruim 9 miljoen mensen, daarmee ongeveer 6,5% van de totale bevolking van de Russische Federatie uitmakend.²

Sinds 19 januari 2010 vormen de afzonderlijke deelgebieden binnen de Noordelijke Kaukasus, met uitzondering van de deelrepubliek Adygea³, het federale Russische district Noordelijke Kaukasus. Het district bestaat uit een zestal autonome deelrepublieken, te weten Dagestan, Ingoesjetië, Noord-Ossetië, Karatsjaj-Tsjerkessië, Kabardino-Balkarië en Tsjetsjenië en een regio, te weten Stavropol. Het administratieve centrum van het district is de stad Pyatigorsk, een kleine stad gelegen in de Stavropol regio.⁴

Tsjetsjenië

Tsjetsjenië telt circa 1,2 miljoen inwoners op een oppervlakte van 15.000 km². De hoofdstad, administratief centrum en grootste stad (230.00 inwoners) is Grozny. De etnische Tsjetsjenen (of *Nokchtsjo*), vormen samen met de Ingoesjeten een volk dat al eeuwenlang de noordelijke hellingen van het Kaukasusgebergte bewoont. Buiten Tsjetsjenië wonen in de regio ook Tsjetsjenen in het Khasavyurt-district in het westelijk deel van Dagestan, in Ingoesjetië en in het Akhmet-district in Noord-Georgië. Naast etnische Tsjetsjenen, die het merendeel van de bevolking vormen, leven in Tsjetsjenië een paar procent etnische Russen en etnische Ingoesj.⁵

De Tsjetsjeense samenleving is traditioneel van aard: gewoonten en normen en waarden als respect voor ouderen, gastvrijheid, loyaliteit tegenover vrienden, gebruik van het gewoonterecht⁶ vormt de basis van sociale relaties. Tribale structuren spelen een belangrijke rol in de Tsjetsjeense samenleving. De clan, de zogenaamde *teip*, is een bindende factor in de maatschappelijke relaties in Tsjetsjenië. Teips zijn verenigd in zogenaamde *toekchoems*⁷, waarbinnen

² Rajan Menon in Los Angeles Times: *Russia's hot spot* (31 maart 2010), Russia Trek: North Caucasus district (http://russiatrek.org/north_caucasus-district).

³ Adygea is een enclave binnen de regio Krasnodar en behoort bestuurlijk tot het zuidelijke federale district, hoewel Adygea geografisch binnen de Noordelijke Kaukasus valt. In dit ambtsbericht zal Adygea buiten beschouwing blijven en zullen alleen de deelgebieden uit het federale district Noordelijke Kaukasus behandeld worden. Russia Trek: *Adygeya Republic* (geraadpleegd 15 november 2011).

⁴ Russia Trek: *North Caucasus district* (geraadpleegd 27 oktober 2011), website Pyatigorsk (<http://www.pyat.ru/eng-main.htm>, geraadpleegd op 27 oktober 2011).

⁵ BBC News, *Regions and territories: Chechnya* (19 januari 2011), BBC News, *Regions and territories: Ingushetia* (19 januari 2011), www.russiaprofile.org, (geraadpleegd op 15 april 2011), Russia Trek: *Chechnya* (geraadpleegd op 27 oktober 2011), European Council on Refugees and Exiles: *Guidelines on the treatment of Chechen IDPs, asylumseekers and refugees in Europe* (maart 2011).

⁶ Gewoonten en tradities vallen onder de noemer '*Nokhchalla*', de gedragscode en de ethiek in Tsjetsjenië, en '*adat*', het ongeschreven Tsjetsjeense gewoonterecht.

⁷ In het huidige Tsjetsjenië bestaan negen toekchoems, waarin ongeveer 100 teips opgaan.

beslissingen van algemeen belang worden genomen. In Tsjetsjenië is de soefistische islam de belangrijkste godsdienst. Orthodox-christendom komt ook voor in Tsjetsjenië.⁸

Dagestan

In Dagestan wonen ongeveer 2,7 miljoen inwoners. De republiek is ruim 50.000 km² groot en is daarmee de grootste van de deelrepublieken binnen de Noordelijke Kaukasus. De hoofdstad, het administratief centrum en de grootste stad (621.000 inwoners) is Makchachkala. Dagestan is met meer dan 30 verschillende etniciteiten en talen etnisch-linguïstisch gezien de meest gemengde Russische deelrepubliek. De Avaren vormen met ongeveer 30% van de bevolking de grootste etnische groep, gevolgd door de Dargins (ongeveer 16%) en de Kumyks (14%). In Dagestan leven etnische groeperingen veelal van elkaar gescheiden, waarmee zij ook hun eigen, tradities en clanstructuren in stand houden. De veelheid aan etniciteiten leidt soms tot spanningen tussen etnische clans, bijvoorbeeld als het gaat om de vertegenwoordiging van de verschillende etnische groeperingen in het Dagestaanse bestuur. Zo vinden de Kumyken dat ze ondervertegenwoordigd zijn in leidinggevende posities in Dagestan en demonstreerden in april 2011 grote groepen Kumyks voor meer invloed in de Dagestaanse gasindustrie. In Dagestan is de soefistische Islam de meest voorkomende religie.⁹

Ingoesjetië

De bevolking van Ingoesjetië telt ongeveer 517.000 personen op een oppervlakte van 3600 km², waarvan ongeveer 78% etnische Ingoesj. Verder leven in Ingoesjetië vooral etnische Tsjetsjenen (ongeveer 20%) en Russen (ongeveer 1%). Ingoesjetië behoort tot de armste gebieden binnen de Russische Federatie. De hoofdstad en het administratief centrum is Magas. Deze stad is met ongeveer 2500 inwoners¹⁰ de kleinste hoofdstad van een federaal subject binnen de Russische Federatie. In Ingoesjetië is een meerderheid soefistisch islamitisch.¹¹

Kabardino-Balkarië

In Kabardino-Balkarië leven 892.000 inwoners op 12.500 km². De hoofdstad en het administratief centrum is Nalchik (269.000 inwoners). De bevolking wordt voor het grootste deel gevormd door Kabardijnen. Ongeveer 10% van de bevolking is Balkaars. Tussen de Balkaren en Kabardijnen bestaan van oudsher etnische spanningen. Etnische Russen vormen de derde grootste bevolkingsgroep. In Kabardino-Balkarië is de hanafistische vorm van islam de meest voorkomende godsdienst. De Russische bevolking is overwegend orthodox-christelijk.¹²

Karatsjaj-Tsjerkessië

In Karatsjaj-Tsjerkessië leven ongeveer 427.000 mensen op een oppervlakte van 14.300 km². Cherkessk (117.000 inwoners) is de hoofdstad en het administratieve

⁸ Chechnya Free.ru: *Clans and clan relations in old and modern Chechnya* (geraadpleegd 27 oktober 2011), www.ethnologue.com (september 2011), Jamestown Foundation: *The role of Sufism in the Chechen resistance* (15 oktober 2011), CSIS: *The North Caucasus: Russia's volatile frontier* (maart 2011).

⁹ Russia Trek: Dagestan (geraadpleegd op 27 oktober 2011), BBC News: *Regions and territories, Dagestan* (19 januari 2011), Central Asia Caucasus Institute Analyst: *Political mobilization along Dagestan's ethnic divisions* (6 augustus 2011), Russia Profile: *Dagestan* (geraadpleegd op 27 oktober 2011), Economist.com: *From Moscow to Mecca* (7 april 2011), CSIS: *The North Caucasus: Russia's volatile frontier* (maart 2011).

¹⁰ Volgens de (voorlopige) resultaten van de volkstelling van 2010.

¹¹ Russia Trek: Ingushetia (geraadpleegd op 27 oktober 2011), BBC News: *Regions and territories, Ingushetia* (19 januari 2011), Russia Profile: *Ingushetia* (geraadpleegd 27 oktober 2011), CSIS: *The North Caucasus: Russia's volatile frontier* (maart 2011).

¹² Russia Trek: Kabardino-Balkaria (geraadpleegd op 27 oktober 2011), BBC News: *Regions and territories, Kabardino-Balkaria* (19 januari 2011), BBC News: *North Caucasus: Guide to a volatile region* (25 januari 2011), Linguamon: *Kabardijnen* (geraadpleegd 27 oktober 2011), CSIS: *The North Caucasus: Russia's volatile frontier* (maart 2011).

centrum. De Karatsjaj en Tsjerkessiërs zijn twee van elkaar gescheiden levende bevolkingsgroepen. De Tsjerkessiërs zijn cultureel en etnisch verwant aan de Kabarden en de Adygeërs. Ze vormen ongeveer 10% van de totale bevolking. Karatsjaj zijn verwant aan de Balkaren en vormen ongeveer 30% van de bevolking. De etnisch Russische bevolking vormt ongeveer 40% van de bevolking. Van tijd tot tijd ontstaan er etnisch gerelateerde spanningen in de regio, vooral onder jongeren. Karatsjaj-Tsjerkessië is overwegend hanafistisch-islamitisch. De Russische bevolking is veelal orthodox-christelijk.¹³

Noord-Ossetië

In Noord-Ossetië wonen ruim 700.000 inwoners in een gebied van 8.000 km². De hoofdstad en het administratieve centrum Vladikavkaz heeft een bevolkingsomvang van 312.000 inwoners. Noord-Ossetië is, in tegenstelling tot de overige republieken van de Noordelijke Kaukasus, bijna volledig orthodox-christelijk op een paar kleine moslimgemeenschappen na. Noord-Ossetië behoort tot het meest geïndustrialiseerde en verstedelijkte deel van de Noordelijke Kaukasus (samen met Stavropol). De republiek is in hogere mate dan de meeste andere deelgebieden binnen de Noordelijke Kaukasus gerussificeerd. De Osseten vormen met 53% van de bevolking de grootste etnische groep, gevolgd door de Russen (30%).¹⁴

Stavropol Kraj

De regio Stavropol beslaat 66.160 km² en heeft 2.707.000 inwoners. Hoofdstad en administratief centrum is Stavropol (366.000 inwoners). De tweede stad van Stavropol Kraj is Pyatygorsk (140.000 inwoners). In deze stad is het administratief centrum gevestigd van het federale district Noordelijke Kaukasus. In Stavropol is veel zware industrie aanwezig en de regio behoort met Noord-Ossetië tot het meest geïndustrialiseerde deel van de Noordelijke Kaukasus. Stavropol wordt grotendeels bevolkt door etnische Russen. Orthodox-christendom is de belangrijkste religie in Stavropol, maar het aantal aanhangers van de islam is groeiende.¹⁵

2.1.2   Taal

De Noordelijke Kaukasus kenmerkt zich door een veelheid aan talen. Naar schatting komen in de hele Noordelijke Kaukasus 46 talen voor, verdeeld over acht taalgroepen. Het Russisch wordt in alle delen van de Noordelijke Kaukasus gesproken, zelfs in verafgelegen kleine gemeenschappen, en dient daarmee als de *lingua franca* van de regio.¹⁶

Tsjetsjenië

Tsjetsjeens en Russisch zijn de twee belangrijkste talen in Tsjetsjenië. Het Tsjetsjeens is nauw verwant aan het Ingoesjetisch en het Batsisch (minderheidstaal in Georgië), die samen met het Kist deel uitmaken van de Nakh-taalgroep. Daarnaast kent iedere toekchoem een eigen dialect van het Tsjetsjeens. Veel

¹³ Olaf Koens: *Een beetje begrip, meer vragen we niet* (2 oktober 2010), Russia Trek: Karachay-Cherkessia ([geraadpleegd](#) 27 oktober 2011), BBC News: Regions and territories: Karachay-Cherkessia (19 januari 2011), Russia Profile: *Karachayevo-Cherkessia* ([geraadpleegd](#) 27 oktober 2011), CSIS: *The North Caucasus: Russia's volatile frontier* (maart 2011).

¹⁴ S.A. Arutiunov: Ethnicity in the Caucasus: Ethnic relations and quasi-ethnic conflicts (op: [www.circassianworld.com](#), [geraadpleegd](#) 27 oktober 2011), BBC News: Regions and territories: North Ossetia (19 januari 2011), Russia Trek: North Caucasus ([geraadpleegd](#) 27 oktober 2011), Russia Profile: *North-Ossetia* ([geraadpleegd](#) 27 oktober 2011), CSIS: *The North Caucasus: Russia's volatile frontier* (maart 2011).

¹⁵ Russia Trek: Stavropol Krai ([geraadpleegd](#) 27 oktober 2011), Central Asia Caucasus Institute Analyst: *Merger of North-Caucasus and Stavropol breeds ethnic nationalism among local Russians*, 22 december 2010, CSIS: *The North Caucasus: Russia's volatile frontier* (maart 2011).

¹⁶ Helen Krag en Lars Funch: *North Caucasus, the Region, the Republics and the Peoples*, BBC News: *North Caucasus: Guide to a Volatile Region* (25 januari 2011).

Tsjetsjenen hebben het Tsjetsjeens als moedertaal, maar zij spreken ook Russisch, waarin op basisscholen wordt onderwezen. De Tsjetsjeense taal wordt veel gebruikt in publicaties, kranten en op radio- en televisiestations. In de Sovjetperiode nam het Russisch een prominente plaats in de Tsjetsjeense maatschappij in, maar sinds enige jaren herleeft de Tsjetsjeense taal en begint Russisch terrein te verliezen. Binnen de etnisch Tsjetsjeense gemeenschappen elders in de Russische Federatie wordt Tsjetsjeens gesproken, maar veelal is de taal vermengd met Russische woorden.¹⁷

Dagestan

In Dagestan is het Russisch de belangrijkste taal, ondanks dat etnische Russen maar een klein deel uitmaken van de bevolking (ongeveer 4,5%). Daarnaast worden in Dagestan ongeveer 30 andere talen gesproken, waarvan het Avar, het Dargin, het Kumyk en het Lezgin de belangrijkste zijn. Elke taal op haar beurt is onder te verdelen in diverse dialecten. Zo kennen het Avar en het Dargin elk meer dan tien dialecten. Op alle onderwijsniveaus wordt vooral in het Russisch onderwezen, maar er kan ook onderwijs gevolgd worden in de etnische talen. Er zijn echter niet in alle etnische talen voldoende gekwalificeerde leerkrachten en voldoende lesmiddelen aanwezig. Het Avar kan tot en met universitair niveau worden gevolgd.¹⁸

Ingoesjetië

In Ingoesjetië wordt hoofdzakelijk Ingoesj (een Kaukasische taal behorend tot de Nakh-taalgroep) en Russisch gesproken. Ingoesj is verwant aan het Tsjetsjeens. Hoewel de beide talen niet identiek zijn aan elkaar, zoals soms wordt verondersteld, kunnen sprekers van het Ingoesj en het Tsjetsjeens zich aan elkaar in hun eigen taal verstaanbaar maken. Op alle onderwijsniveaus wordt voornamelijk in het Russisch onderwezen. Het Ingoesj wordt wel gebruikt in middelbare scholen en in mindere mate op universiteiten. Het Ingoesj wordt ook gebruikt in publicaties en kranten en er worden publicaties vertaald naar het Ingoesj.¹⁹

Kabardino-Balkarië

In Kabardino-Balkarië wordt naast Russisch Kabardijns en Balkaars gesproken. Het Kabardijns is een Kaukasische taal welke onderverdeeld kan worden in vijf verschillende dialecten. De taal is verwant aan het Adyghe²⁰ en wordt door ongeveer een half miljoen etnische Kabarden als eerste taal gebruikt. In Kabardino-Balkarië wordt het Kabardijns op universiteiten gebruikt en op lagere en middelbare scholen onderwezen. Het Balkaars is een Turkse taal die naast Kabardino-Balkarië ook in Karatsjaj-Tsjerkessië wordt gesproken. Ook het Balkaars wordt als officiële taal op scholen gebruikt. Van de etnisch Balkaarse populatie gebruikt 97% het Balkaars als eerste taal.²¹

Noord-Ossetië

In Noord-Ossetië is het Ossetisch naast het Russisch de officiële taal. Het Ossetisch is een Iraanse taal die ook veel gesproken wordt in de Zuidelijke Kaukasus en Centraal Azië. Het Ossetisch kent een zestal dialecten die in verschillende delen van Noord-Ossetië worden gesproken. Ossetisch wordt vooral in de plattelandsstreken gesproken. In de steden wordt voornamelijk Russisch gesproken. Op scholen wordt

¹⁷ Every Culture: *Chechens* (7 oktober 2011), Ethnologue: *Chechen language* (geraadpleegd 27 oktober 2011).

¹⁸ Permanent Committee on Geographical Names: *Republika Dagestan, Land of Mountains, Mountain of Languages* (2004), BBC News: *Regions and Territories: Dagestan* (19 januari 2011), Ethnologue: *Avar, Dargwa* (geraadpleegd 27 oktober 2011), *Lingua Món: Dargin en Avar* (geraadpleegd op 23 november 2011).

¹⁹ Ethnologue: *Ingush* (geraadpleegd 27 oktober 2011), *Lingua Món: Ingush* (geraadpleegd op 23 november 2011).

²⁰ Adyghe is een Kaukasische taal die door 96% van de etnische populatie in Adyghea wordt gesproken als eerste taal.

²¹ Ethnologue: *Balkar, Kabardian* (geraadpleegd op 27 oktober 2011), *Linguamon: Kabardijns* (geraadpleegd op 27 oktober 2011).

vooral in het Russisch onderwezen. Het Ossetisch wordt ook gebruikt in het onderwijssysteem, ook- tot op zekere hoogte- op universiteiten.²²

Karatsjaj-Tsjerkessië

In Karatsjaj-Tsjerkessië wordt naast Russisch Karatsjaj en Kabardijns (Tsjerkessisch) gesproken. Karatsjaj is een Turkse taal en is nauw verwant aan en lijkt erg veel op het Balkaars. Het Karatsjaj wordt op de nationale scholen en op de universiteit als officiële taal gebruikt. Tsjerkessisch is een dialect van het Kabardijns (zie taal in Kabardino-Balkarië).²³

Stavropol Kraj

In Stavropol Kraj is Russisch de officiële taal en de voertaal.²⁴

2.2 Staatsinrichting

Elke deelrepubliek binnen de Noordelijke Kaukasus beschikt over een eigen grondwet. De republieken van de Noordelijke Kaukasus vallen onder het centrale gezag van de Russische Federatie. In de federale grondwet ligt besloten dat de federale wetgeving altijd boven de wetgeving van een deelrepubliek gaat.²⁵ Hiermee is de staatsinrichting van de Russische Federatie eveneens van toepassing op de republieken van Noordelijke Kaukasus. Aan het hoofd van het federale district Noordelijke Kaukasus staat een gouverneur-generaal die direct verantwoording aan de president aflegt.²⁶ Volgens de federale grondwet hebben de federale autoriteiten jurisdictie op het gebied van rechtspraak, economie, buitenlandse politiek en veiligheid.²⁷

2.2.1 Uitvoerende, wetgevende en rechterlijke macht

In de Russische grondwet van 25 december 1993 is de scheiding der machten vastgelegd met een uitvoerende, wetgevende en rechterlijke macht.²⁸ Elke deelrepubliek binnen het district Noordelijke Kaukasus heeft een eigen 'hoofd'²⁹, een eigen parlement en een eigen rechterlijke en wetgevende macht naar federaal model.³⁰ Op dit moment zijn de hoofden van de deelrepublieken van de Noordelijke Kaukasus: Ramzan Kadyrov (Tsjetsjenië), Magomedsalam Magomedov (Dagestan), Joenoes-Bek Jevkoerov (Ingoesjetië), Arsen Kanokov (Kabardino-Balkarië), Teimuraz Mamsoerov (Noord-Ossetië) en Rashid Temrezov (Karatsjaj-Tsjerkessië). Het hoofd van Stavropol Kraj is Valery Gajevski.³¹ Elke deelregio binnen de

²² Ethnologue: Osetia (geraadpleegd 27 oktober 2011), Lingua Món: *Ossetic* (geraadpleegd op 23 november 2011).

²³ Ethnologue: Kabardian ([geraadpleegd](#) 27 oktober 2011), BBC News, *Regions and territories: Karachay-Cherkessia* (19 januari 2011).

²⁴ Jamestown Foundation: *Chechnya's Parliament criticizes Russian presidential envoy in North Caucasus*, 8 april 2010.

²⁵ Grondwet Russische Federatie, artikel 4 lid 2..

²⁶ Op dit moment is dat Alexander Khloponin. Zie hiervoor ook ambtsbericht Staatsburgerschaps- en vreemdelingenwetgeving in de Russische Federatie (oktober 2011).

²⁷ Grondwet van de Russische Federatie, artikel 71. Zie ook algemeen ambtsbericht Noordelijken Kaukasus, 9 april 2010.

²⁸ Grondwet Russische Federatie, artikel 10.

²⁹ Sinds november 2010 is de titel van president voor regionale leiders in de Russische Federatie komen te vervallen en heten regionale leiders 'hoofd'. Ramzan Kadyrov had hier als eerste een aanzet toe gegeven medio 2010 omdat hij het onjuist vond dat een staat meerdere presidenten kent, RussiaToday.com: *Duma bans title 'president' for regional heads* (2 november 2010).

³⁰ Voor informatie over het federale model: zie ambtsbericht Staatsburgerschaps- en vreemdelingenwetgeving in de Russische Federatie (oktober 2011).

³¹ Vestnik Kavkaza: *Rate of survival of heads of North Caucasus republics* (<http://vestnikkavkaza.net/articles/politics/12125.html>, geraadpleegd 27 oktober 2011).

Noordelijke Kaukasus heeft een zeker zelfbeschikkingsrecht en is officieel semi-autonoom. Echter, doordat de republieken sterk afhankelijk zijn van subsidies vanuit Moskou (vaak 60 tot 80% van het totale budget) en het Kremlin de kandidaten voor de functie van hoofd van de republiek aanlevert, blijft de mate van zelfbeschikking beperkt.³²

Tsjetsjenië

Binnen de Noordelijke Kaukasus neemt op het vlak van de staatsinrichting Tsjetsjenië een aparte positie in. Waar de overige deelgebieden onder sterke invloed van het Kremlin staan, heeft het hoofd van de Tsjetsjeense republiek, Ramzan Kadyrov, het bestuur van Tsjetsjenië nagenoeg volledig naar zijn hand gezet. Daarom volgt hieronder kort een uiteenzetting van de Tsjetsjeense staatsinrichting.

De Tsjetsjeense grondwet werd op 27 maart 2003 per referendum aangenomen. Volgens deze grondwet vormt Tsjetsjenië een onlosmakelijk onderdeel van de Russische Federatie. De uitvoerende macht berust zowel formeel als in de praktijk bij het hoofd van Tsjetsjenië. Sinds 2007 bekleedt Ramzan Kadyrov dit ambt. Hoewel geen officiële regel hieromtrent van kracht is, gelden Kadyrov's uitspraken binnen het totalitaire karakter van zijn presidentschap als bindende en sturende richtlijnen, die *de facto* voldoende legitimatie geven voor de implementatie ervan op uitvoerend niveau.³³

De wetgevende macht in Tsjetsjenië berust formeel bij het parlement. In de praktijk is de macht van het parlement beperkt. Sinds juni 2008 bestaat het Tsjetsjeense parlement uit één kamer van 41 leden, die worden gekozen voor een periode van vijf jaar. De laatst gehouden parlementsverkiezingen vonden in oktober 2008 plaats. De parlementsleden zijn voor zover bekend allen loyaal aan Kadyrov. In 2010 waren 37 van de 41 parlementsleden lid van de politieke partij waar Kadyrov lid van is (United Russia).³⁴

De rechtsprekende organen van Tsjetsjenië maken integraal deel uit van de federale structuren. Rechters worden door de federale autoriteiten in Moskou aangesteld. Sinds begin 2005 telt de deelrepubliek, naast het hooggerechtshof van de Republiek Tsjetsjenië, 19 rechtbanken (15 districtsrechtbanken en 4 stadsrechtbanken in de stad Grozny). Deze rechtbanken beschikken over algemene jurisdictie in eerste aanleg in zowel straf- als burgerlijke zaken. Tegen de uitspraken van deze rechtbanken kan beroep worden ingesteld bij het hooggerechtshof van de Republiek Tsjetsjenië. In Rostov aan de Don bevindt zich een regionale militaire rechtbank voor de Noordelijke Kaukasus.³⁵ Per 1 januari 2010 is – net als in de rest van Rusland – ook in Tsjetsjenië juryrechtspraak ingevoerd. In april 2010 werd de eerste rechtszaak met juryrechtspraak gevoerd.³⁶

³² BBC Regions and territories: *North Caucasus: Guide to a volatile region* (25 januari 2011, Jamestown Foundation: *Another lost year for the Kremlin in the North Caucasus: 2010 in review* (13 januari 2011).

³³ Ukrainian Week: *Kadyrov's republic* (5 maart 2011), New York Times: *Ramzan A. Kadyrov* (update 6 oktober 2011).

³⁴ House of Lords Library Note: *Chechnya and the North Caucasus* (28 april 2011), Jo Swinson.org.uk: *Political situation in Chechnya, Westminster Hall debate* (28 januari 2011).

³⁵ Memorial, *The legal system in Chechnya* (augustus 2007). Zie voorts § 3.5.5 'Rechtsgang' (Mensenrechten).

³⁶ Russia Today: *Jurors tried their way to Chechnya* (27 april 2010) en: *Chechnya's first jury court starts* (26 april 2010), Eurasian Law Breaking News: *Chechen jury trial judgement affirmed* (17 augustus 2011), zie ook ambtsbericht Noordelijke Kaukasus (april 2010).

2.3 Geschiedenis

In deze paragraaf wordt een beknopt overzicht gegeven van de recente geschiedenis van de Noordelijke Kaukasus. De nadruk ligt hierbij op de twee oorlogen tussen Tsjetsjenië en het Russische federale gezag, aangezien deze bepalend zijn geweest voor de ontwikkelingen in de recente geschiedenis van de hele Noordelijke Kaukasus. Voor een meer gedetailleerd overzicht van de vroegere geschiedenis wordt verwezen naar eerder verschenen algemene ambtsberichten over de Noordelijke Kaukasus.

2.3.1 Eerste Tsjetsjeens-Russische conflict (1994-1996)

Nog voor het uiteenvallen van de Sovjet-Unie in december 1991 verklaarde Tsjetsjenië zich onder president Dzjochar Doedajev op 1 november 1991 onafhankelijk. De Ingoesjeten stemden daarna per referendum in om verder te gaan in een eigen autonome republiek binnen de Russische Federatie. De Tsjetsjeense onafhankelijkheid werd internationaal niet erkend.³⁷ Na het uitroepen van de eenzijdige onafhankelijkheid bleek Doedajev niet in staat de republiek effectief te besturen, viel de lokale economie stil en werd Tsjetsjenië een centrum van illegale activiteiten. In een poging Tsjetsjenië terug te brengen onder centraal Russisch gezag, stuurde toenmalig federaal president Boris Jeltsin in november 1994 militairen naar het gebied. Ondanks een enorme overmacht en hevige strijd slaagden de federale troepen er niet in Tsjetsjenië weer onder controle te krijgen. Uiteindelijk werden in augustus 1996 de vijandelijkheden beëindigd met de ondertekening van het Akkoord van Chasavjoert, waarna Tsjetsjenië *de facto* onafhankelijk was.³⁸

2.3.2 Tweede Tsjetsjeens-Russische conflict (1999-2002)

In januari 1997 won de relatief gematigde strijder Aslan Maschadov als opvolger van de in 1996 omgekomen Doedajev de presidentsverkiezingen in Tsjetsjenië. Hij slaagde er niet in een centraal gezag in Tsjetsjenië te herstellen en de wederopbouw van het land in goede banen te leiden. Tsjetsjenië ging in toenemende mate gebukt onder anarchie, straffeloosheid, bestuurlijke onbekwaamheid, geweld en criminele activiteiten. Van een verenigde onafhankelijkheidsbeweging was geen sprake en radicaal islamitische krijgsheren kregen steeds meer invloed, in het bijzonder de notoire rebellenleiders Shamil Basajev en Ibn al-Khattab.

In het najaar van 1999 brak het tweede Tsjetsjeens-Russische conflict uit, nadat Basajev en Ibn al-Khattab de buurrepubliek Dagestan waren binnengevallen en Rusland getroffen werd door een reeks bomaanslagen. Er volgde een zwaar lucht- en grondoffensief van de Russische troepen en in maart 2000 trokken zij diep Tsjetsjenië binnen. Antiterroristische operaties, waarbij het federale leger (vermeende) rebellen opjoeg om deze uit te schakelen, duurden voort. Zowel rebellen als Russische militairen maakten zich schuldig aan talloze ernstige mensenrechtenschendingen, waaronder aanvallen op burgers, buitengerechtigde executies, verdwijningen, martelingen en verkrachtingen. Tijdens de conflicten

³⁷ Deze niet erkende onafhankelijk Tsjetsjeense republiek werd ook wel de Tsjetsjeense Republiek van Ichkeria genoemd.

³⁸ In het akkoord van Chasavjoert werd onder andere de terugtrekking van de Russische troepen geregeld. Verder werd bepaald dat vijf jaar lang niet over de staatsrechtelijke positie van Tsjetsjenië zou worden gesproken. BBC News Regions and territories: *Chechnya* (23 augustus 2011), Global Security.com: *First Chechnya war 1994-1996* (11 juli 2011), Guardian.co.uk: *Chechnya: A brief history* (geraadpleegd 27 oktober 2011).

kwamen duizenden burgers om bij bombardementen, vuurgevechten en antiterroristische operaties. Meer dan 200.000 personen raakten ontheemd.³⁹

2.3.3 Post-Tsjetsjeens-Russische conflict

Na het herstel van het federale gezag over het Tsjetsjeense grondgebied in de loop van 2000 streefde de Russische regering ernaar Tsjetsjenië te stabiliseren middels een politiek proces van 'Tsjetsjenisering' en normalisatie. In juni 2000 benoemde toenmalig federaal president Vladimir Poetin de voormalige strijder en moefti⁴⁰ Achmad Kadyrov als hoofd van de pro-federale regering. In het kader van 'Tsjetsjenisering' droegen de federale autoriteiten in ruil voor loyaliteit aan het centrale gezag in toenemende mate de verantwoordelijkheden voor lokaal bestuur en de ordehandhavende organen over aan de Tsjetsjeense autoriteiten.⁴¹

In oktober 2003 won Achmad Kadyrov de presidentsverkiezingen, die na aanname van een nieuwe Tsjetsjeense grondwet waren uitgeschreven. Op 9 mei 2004 kwam hij bij een bomaanslag om het leven, waarna het Kremlin Alu Alchanov aanstelde als president van Tsjetsjenië. In werkelijkheid was Ramzan Kadyrov, zoon van de vermoorde Achmad Kadyrov en premier van Tsjetsjenië, echter de machtigste man in Tsjetsjenië. Deze kon evenwel nog geen president worden, omdat de grondwet voorschrijft dat een kandidaat tenminste de leeftijd van 30 jaar moet hebben bereikt. Op 5 april 2007, nadat hij de leeftijd van 30 jaar had bereikt, werd Kadyrov beëdigd als president van Tsjetsjenië. In 2011 werd hij herkozen. In de loop van Kadyrovs bewind heeft hij steeds meer bevoegdheden naar zich toegetrokken en werd de rol van de federale veiligheidsdiensten meer en meer overgenomen door Tsjetsjeense eenheden, de zogenaamde Kadyrovtsy.⁴² Sinds het einde van de tweede Russisch-Tsjetsjeense oorlog en met name in de loop van Kadyrovs bewind in Tsjetsjenië, zijn het geweld en de onlusten verder verspreid vanuit Tsjetsjenië naar de overige republieken in de Noordelijke Kaukasus, zelfs tot in het traditioneel rustige Stavropol.⁴³

2.4 Politieke ontwikkelingen

In de verslagperiode heeft het Russische centrale gezag de problemen met betrekking tot de instabiele situatie in de Noordelijke Kaukasus openlijker dan de jaren ervoor benoemd. President Medvedev heeft het terrorisme en de instabiliteit in de regio de belangrijkste bedreiging voor de Russische binnenlandse veiligheid genoemd. Naast voortdurende *counter terrorist* en *counter insurgency* operaties (met name in de republieken buiten Tsjetsjenië) is een grootschalig moderniseringsproject van de Noordelijke Kaukasus-regio opgestart. Hiertoe werd in oktober 2010 de *Strategie voor de Sociaal-economische Ontwikkeling* van het district Noordelijke Kaukasus tot 2025 bekendgemaakt. Een 15-jarenplan dat moet

³⁹ Global Security.com: *Second Chechnya war* (11 juli 2011), BBC News, *Regions and territories: Ingushetia*. (19 januari 2011), BBC News *Regions and territories: Chechnya* (23 augustus 2011), Guardian.co.uk: *Chechnya: A brief history* (geraadpleegd 27 oktober 2011).

⁴⁰ Een moefti is een islamitisch rechtsgeleerde en religious leider.

⁴¹ High Beam.com: *The North Caucasus: Russian roulette on Europe's borders* (22 juni 2010), Centre for Eastern Studies: 'Creeping' civil war in the North Caucasus (15 maart 2011).

⁴² Officieel worden de Tsjetsjeense veiligheidstroepen aangestuurd door Moskou, maar *de facto* door Kadyrov. De Tsjetsjeense veiligheidstroepen worden daarom ook wel aangeduid als *Kadyrovtsy* (zie ook paragraaf 2.5.1, onderdeel 'Veiligheidsdiensten en federale troepen').

⁴³ US Department of State, *2010 Human Rights Report: Russia* (8 april 2011), The Moscow News: *Stavropol wants out of North Caucasus*, 14 oktober 2010, Find Articles.com: *The North Caucasus: Russian roulette on Europe's borders* (gepubliceerd: zomer 2010).

leiden tot een stabiele ontwikkeling van de regio en het verbeteren van de leefomstandigheden, de werkgelegenheid en de interetnische relaties.⁴⁴

Tot op heden, echter, hebben de hervormingen en verbeterplannen nog niet geleid tot concrete verbeteringen in de situatie van de Noordelijke Kaukasus. In de gehele regio van de Noordelijke Kaukasus is er nog steeds sprake van corruptie en wetteloosheid, een slechte sociaal-economische situatie, een uitzichtloze positie voor jongeren, complexe onderlinge clanverhoudingen, autoritaire lokale politici en willekeurig optreden van de veiligheidsdiensten.⁴⁵ Ook het instellen van het federale district Noordelijke Kaukasus en de benoeming van Alexander Khloponin als gouverneur ervan in januari 2010, heeft gedurende de verslagperiode niet geleid tot een stabilisering in de regio.⁴⁶ Een beloofde nieuwe financiële impuls vanuit de federale regering van vier triljoen roebel (ruim 101 biljoen euro) in juli 2011 heeft in Rusland onder de bevolking geleid tot een debat of deze impuls wel op zijn plaats is, ook gezien de mate van corruptie in de regio (zie hieronder). In december 2011 bevestigde premier Poetin dat de federale regering de republieken van de Noordelijke Kaukasus zal blijven financieren. Volgens Poetin zou het stoppen van de subsidieverstrekking aan de Noordelijke Kaukasus tot gevolg hebben dat de economische situatie in de regio verslechtert, waardoor nog meer jongeren zich zullen aansluiten bij illegale gewapende groeperingen.⁴⁷

Corruptie

Corruptie is een van de grootste problemen in de Noordelijke Kaukasus. Medvedev noemde de mate van corruptie in de hele Noordelijke Kaukasus buitensporig hoog gedurende het jaar 2010. In Tsjetsjenië komt corruptie binnen alle lagen van de overheid voor en zowel binnen de uitvoerende, wetgevende als rechterlijke macht. De autoriteiten treden hier niet of nauwelijks tegen op. Mensenrechtenactivisten stelden dat corruptie in Tsjetsjenië een ongeschreven regel is geworden in de samenleving en noemden de mate van corruptie in de republiek enorm, zelfs vergeleken met de hoge mate van corruptie in de rest van Rusland. Ook het Ingoesjeetse hoofd Joenoës-Bek Jevkoerov noemt corruptie herhaaldelijk als één van de grootste problemen in zijn republiek en refereerde hierbij specifiek naar 'zekere oneerlijke rechters'. Ook in Dagestan worden met regelmaat gevallen van corruptie geconstateerd.⁴⁸

Federale parlementaire Verkiezingen

Op 4 december 2011 zijn in Rusland federale parlementaire verkiezingen gehouden. In alle republieken van de Noordelijke Kaukasus heeft daarbij volgens de officiële berichtgevingen een zeer ruime meerderheid van de stemmers gestemd op de heersende *Verenigd Rusland*-partij van Poetin en Medvedev (in Tsjetsjenë bijvoorbeeld zou de uitslag 99,5% van de stemmen in het voordeel van Verenigd Rusland zijn en in Dagestan 91,4%). In alle republieken zou daarbij de opkomst

⁴⁴ Vestnik Kavkaza, *North Caucasus Federal District strategy prepared*, Xinhua News Agency, *Russia Issues strategy for North Caucasus development until 2025* (5 oktober 2010), CSIS, *The North Caucasus – Russia's volatile frontier* (maart 2011), RIA Novosti, *North Caucasus remains unstable – Medvedev* (19 november 2010), Center for Security Studies (CSS): *Russia's North Caucasus: An Arc of Insecurity* (juni 2011)

⁴⁵ Amnesty International Annual Report Russian Federation 2011 (www.amnesty.org/en/regions/russia/report-2011)

⁴⁶ Jamestown Foundation/Eurasia Daily Monitor: *Medvedev displays bewildering ambivalence about Russia's North Caucasus policy* (6 juli 2011), Ivan Sukhov: *War on terror: North Caucasus Federal District*, 3 september 2010 (www.agentura.ru/english/terrorism/ncfd),

⁴⁷ The Moscow News: *Kadyrov promises to make Chechnya financially independent* (3 augustus 2011) en *North Caucasus await 4 trillion ruble windfall* (26 juli 2011), Caucasian Knot: *Vladimir Putin: Financing of Northern Caucasus prevents war* (21 december 2011).

⁴⁸ Website Kremlin (www.eng.stated.kremlin.ru): Meeting of Council for Civil Society Institutions and Human Rights (19 mei 2010), US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices – Russia* (8 april 2011), House of Lords Library Note, *Chechnya and the North Caucasus* (28 april 2011), Jamestown Foundation: *Rights activists say corruption in Chechnya is an unwritten rule*, 27 september 2010.

opvallend hoog zijn geweest (in Tsjetsjenië bijvoorbeeld 99,45% en in Kabardino-Balkarië 98,38%). Waarnemers twifelen echter aan het waarheidsgehalte van deze cijfers. Zij stellen dat in de Noordelijke Kaukasus op grote schaal verkiezingsfraude is gepleegd en dat de uitslagen in de Noordelijke Kaukasus zijn gebruikt om Verenigd Rusland aan een meerderheid te helpen. In Tsjetsjenië zouden mensen onder druk zijn gezet om te gaan stemmen. Hierbij zouden overheidsmedewerkers hebben gedreigd met bijvoorbeeld het inhouden van salarissen van personen die niet zouden gaan stemmen. In Dagestan vond op 6 december in Makchachkala een protestbijeenkomst plaats van leden van de *Communistische Partij* en van de liberale partij *Jabloko* tegen de verkiezingsuitslag. Volgens de leden van de Communistische Partij zouden zij in de republiek gesteund worden door de helft van de Dagestaanse bevolking terwijl zij volgens de officiële uitslag slechts 7,5% van de stemmen hadden behaald.⁴⁹

2.4.1 Tsjetsjenië

In april 2011 is Ramzan Kadyrov geïnaugureerd voor zijn tweede ambtstermijn van vijf jaar als hoofd van Tsjetsjenië. Zijn herverkiezing werd door president Medvedev en premier Poetin positief ontvangen.⁵⁰ In de verslagperiode heeft Kadyrov zijn persoonlijkheidscultus verder uitgebouwd en heeft hij in toenemende mate zijn persoonlijke interpretatie van islamitische normen en waarden aan de Tsjetsjeense samenleving opgelegd. Kadyrov krijgt hierbij veel ruimte van de federale autoriteiten in Moskou. Door de openlijke steun hopen de federale autoriteiten eventuele separatistische aspiraties van Kadyrov te beteugelen.⁵¹ Hierdoor kan hij, ondanks dat in Tsjetsjenië federale wet- en regelgeving van toepassing is, zijn eigen regels toepassen. Officieel toont Kadyrov zich loyaal aan het centrale gezag, maar *de facto* druisen zijn eigen wetten vaak in tegen de federale wetgeving.⁵²

Amnestieregeling

Gedurende de verslagperiode is voor zover bekend geen amnestie verleend, zoals die in 2006 en 2007 van toepassing was op militanten in Tsjetsjenië en andere delen van de Noordelijke Kaukasus.⁵³ De laatst bekende persoon die van de amnestieregeling gebruik maakte was Umar Israilov, de voormalige Tsjetsjeense vrijheidsstrijder die later lijfwacht van Kadyrov werd. Israilov werd in 2009 in Wenen doodgeschoten nadat hij zijn voormalige werkgever had aangeklaagd voor mensenrechtenschendingen bij het Europese Hof voor de Rechten van de Mens. In juni 2011 is zijn moordenaar in Wenen veroordeeld tot een levenslange gevangenisstraf.⁵⁴

Compensatie

Personen die na 12 december 1994 als gevolg van de militaire gevechtshandelingen

⁴⁹ Jamestown Foundation: *Russian parliamentary election results in the North Caucasus questioned* (7 december 2011), Caucasian Knot: *Dagestani communists hold protest action against official election results* (6 december 2011) en: *United Russia in Chechnya polled 99,5% votes: central election committee found no violations, the observers disagree* (5 december 2011).

⁵⁰ Trouw, *Kadirov herbenoemd als president Tsjetsjenië* (5 april 2011).

⁵¹ Bij monde van premier Poetin heeft Moskou in augustus 2011 nog een krachtig statement gemaakt tegen eventuele afscheiding van Tsjetsjenië en de overige onrustige republieken in de Noordelijke Kaukasus (The Moscow News: *Putin talks tough on North Caucasus*, 24 augustus 2011).

⁵² Washington Times: *Kadyrov's rule inspires fear in Chechnya* (20 maart 2011).

⁵³ De amnestieregeling was niet van toepassing op plegers van ernstige misdrijven, op recidivisten, buitenlanders of personen zonder staatsburgerschap. Ook Russische militairen die wapens, munitie of ander materiaal tijdens de antiterreur operatie in de Noordelijke Kaukasus verkochten, waren van amnestie uitgesloten (zie voor een meer gedetailleerd overzicht over amnestie eerder verschenen algemene ambtsberichten over de Noordelijke Kaukasus, laatstelijk in april 2010).

⁵⁴ Caucasian Knot: *The person accused of murder of Umar Israilov sentenced to life imprisonment* (2 juni 2011), FIDH.org: *Israilov Case-trial in Vienna: victory of justice* (6 juni 2011).

hun woning in Tsjetsjenië verloren, komen onder voorwaarden in aanmerking voor een compensatieregeling. Voor het indienen van een verzoek om compensatie bestaat geen tijdslimiet. De compensatie is in de praktijk echter onvoldoende voor het bewoonbaar maken van een appartement of de herbouw van een huis. Voor het verkrijgen van compensatie is het hebben van een eigendomsbewijs van belang. Veel eigendomsaktes zijn door gevechtshandelingen verdwenen of vernietigd. Mede hierdoor is het erg moeilijk om eigendomsclaims te onderzoeken en komt het voor dat meerdere personen aanspraak maken op hetzelfde huis of appartement.⁵⁵ Ook is het in de verslagperiode voorgekomen dat burgers eigendomsdocumenten vervalsten om zo compensatie te kunnen ontvangen. In augustus 2011 is naar aanleiding van een *Counter Terrorist Operation (CTO)* in 2002, in de buurt van militaire basis Khankala, aan 39 families een compensatie uitgekeerd van 350.000 roebel (ongeveer 8.350 euro). Het bij de operatie vernielde woonblok bood huisvesting aan ongeveer 100 gezinnen. De persdienst van de Tsjetsjeense regering verklaarde dat de rest van de gezinnen geen vergoeding ontvangt, zonder hierbij verdere uitleg te verschaffen. Een voorkomend probleem rondom compensaties is corruptie. Om het compensatiebedrag daadwerkelijk te ontvangen komt het veelvuldig voor dat betrokkenen een aanzienlijk deel (naar schatting 30% tot 50% van het gehele bedrag) moeten afstaan aan steekpenningen. Alleen wanneer de militaire handelingen die hebben geleid tot het verlies van huizen van Tsjetsjenen officieel zijn erkend door de Tsjetsjeense autoriteiten, wordt compensatie toegekend. Wanneer de compensatie is toegekend wordt deze doorgaans ook uitgekeerd, maar naar verluidt moeten families die compensatie is toegezegd geruime tijd wachten (minimaal zes jaar) tot zij hun compensatie daadwerkelijk ontvangen.⁵⁶

2.4.2 Ingoesjetië

De politieke situatie in Ingoesjetië blijft instabiel, ondanks een periode van relatieve rust sinds het aantreden van het hoofd Joenoës-Bek Jevkoerov in 2008. Deze rust bestond in de eerste twee jaar van zijn bewind vooral uit het terugdringen van het geweld in de republiek. Echter, doordat Jevkoerov weinig verbetering heeft kunnen aanbrengen in de slechte sociaal-economische situatie en vanaf de tweede helft van 2011 ook het geweld weer oplaaide, bleef het politiek onrustig.⁵⁷

In de verslagperiode heeft Jevkoerov een werkgroep in het leven geroepen die het morele gehalte van de Ingoesjeetse bevolking moet controleren. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om het controleren dat cafés en uitgaansgelegenheden geen alcohol schenken in de ramadanmaand en dat zij de benodigde vergunningen hebben en belasting afdragen. In de werkgroep zullen onder andere vertegenwoordigers van politie, belastingdienst, publieke organisaties en de geestelijkheid plaatsnemen.⁵⁸

Op 5 april 2011 heeft een EU-delegatie een bezoek gebracht aan Ingoesjetië waar een ontmoeting plaatsvond met Jevkoerov, de Ingoesjeetse ombudsman Dzhambulat Ozdov en de Ingoesjeetse mensenrechtenorganisatie 'MASHR'. De

⁵⁵ De van kracht zijnde compensatieregeling spreekt van "onherstelbare schade", die nader wordt gedefinieerd als "schade voor meer dan 90%". Hierdoor vallen veel huiseigenaren buiten de regeling. Daarnaast bestaat er veel onenigheid over de betekenis en het 'meten' van "schade voor meer dan 90%".

⁵⁶ www.lands-sale.com: *Residents demolished in Chechnya after the attack helicopter homes receive no compensation* (8 augustus 2011), European Council on Refugees and Exiles: *Guidelines on the treatment of Chechen IDPs, asylumseekers and refugees in Europe* (maart 2011) Caucasian Knot: *Residents of Chechnya and Ingushetia sentenced for machinations with compensations for lost housing* (13 september 2011).

⁵⁷ The Economist: *Ingushetia, the peaceful exception* (7 april 2011), UNHCR/Refworld: *Despite Yevkurov's best efforts, prospects for peace in Ingushetia remain dim* (15 juni 2011).

⁵⁸ Caucasian Knot: *In Ingushetia working group on morality to be established* (5 augustus 2011).

belangrijkste gespreksonderwerpen waren de sociaal-economische situatie in Ingoesjetië, de rechtsgang en mensenrechten.⁵⁹

Jevkoerov stelde tijdens de ontmoeting dat de humanitaire situatie dusdanig is verbeterd, dat de meeste aandacht in het afgelopen jaar uitging naar de problemen met betrekking tot de sociaal-economische situatie in Ingoesjetië. Echter, mensenrechtenactivisten in Ingoesjetië hadden in januari 2011 nog bij het Europese Parlement in Brussel aangedrongen op meer aandacht voor met name ontvoeringen in Ingoesjetië.⁶⁰

Naar het voorbeeld van Dagestan (zie paragraaf 2.4.3) is ook in Ingoesjetië sinds september 2011 een *Commission for adaption to peaceful life* werkzaam, om terroristen en extremisten de kans te bieden de strijd op te geven en te re-integreren in de maatschappij. De commissie houdt zich bezig met juridische hulp aan degenen die zich melden, hulpverlening aan de familie van ex-terroristen in de sfeer van huisvesting en leefomstandigheden en eventuele hulpverlening bij permanente vestiging buiten Ingoesjetië.⁶¹

De populariteit van Jevkoerov onder de bevolking lijkt in de verslagperiode ernstig te zijn gedaald. In een enquête begin maart 2011 onder 1500 personen, sprak slechts 8,7% het vertrouwen uit in Jevkoerov. Zelfs de gehate voorganger van Jevkoerov, Zyazikov, haalde met 9,5% een hoger percentage. In 2008 was Jevkoerov nog met groot enthousiasme verwelkomd als nieuwe president van Ingoesjetië. Vooral zijn bereidheid tot dialoog en zijn openheid sprak een groot deel van de bevolking aan het begin van zijn termijn aan. De nog altijd voortwoekerende corruptie, aanhoudende ontvoeringen en buitengerechtigde executies zijn voor een goed deel debet aan zijn tanende populariteit. Ook het feit dat Jevkoerov er niet in slaagde het met Noord-Ossetië betwiste Prigorodny-district binnen de administratieve grenzen van Ingoesjetië te krijgen, heeft afbreuk gedaan aan zijn geloofwaardigheid onder de bevolking.⁶²

In december 2011 hebben in Ingoesjetië lokale parlementaire verkiezingen plaatsgevonden (gelijktijdig met de federale parlementsverkiezingen).⁶³

2.4.3 Dagestan

Op 13 maart 2011 is in Dagestan een verkiezing geweest voor het Dagestaanse parlement (*People's Assembly*). *Verenigd Rusland*, de partij van Poetin en Medvedev, haalde hierbij ruim 65% van de stemmen en daarmee 62 van de 90 zetels. Dit overigens pas na een hertelling bij 100 stembureaus op 17 maart, na bezwaren van waarnemers met betrekking tot foutieve tellingen. Voorafgaand aan de verkiezingen is op 10 maart een rondetafelconferentie gehouden met parlements kandidaten over de effecten van het regionale beleid van het federale gezag in Dagestan. Hierbij werd opgemerkt dat ondanks een uitgebreid sociaal-

⁵⁹ Caucasian Knot: *EU curtails its humanitarian programmes in Northern Caucasus* (8 april 2011), UNHCR/Refworld: *Despite Yevkurov's best efforts, prospects for peace in Ingushetia remain dim* (15 juni 2011).

⁶⁰ Caucasian Knot: *Human rights activists from Ingushetia initiate debates on kidnappings at European Parliament* (10 januari 2011), Caucasian Knot: *EU curtails its humanitarian programmes in Northern Caucasus* (8 april 2011), UNHCR/Refworld: *Despite Yevkurov's best efforts, prospects for peace in Ingushetia remain dim* (15 juni 2011).

⁶¹ Caucasian Knot: *Commission for militants' adaption set up in Ingushetia*, 9 september 2011.

⁶² Caucasian Knot: *"Dosh magazine": In Ingushetia Jevkurov is less trusted than Zyazikov was* (28 maart 2011), UNHCR/Refworld: *Despite Yevkurov's best efforts, prospects for peace in Ingushetia remain dim* (15 juni 2011).

⁶³ Caucasian Knot: *Russia to elect its State Duma on December 4* (30 augustus 2011).

economisch beleidsplan voor de regio, de verschillen tussen rijk en arm in Dagestan alleen maar groter worden.⁶⁴

In Dagestan hebben lokale machthebbers voorzichtige pogingen ondernomen de dialoog aan te gaan met warlords en opposanten, echter nog zonder hiermee concrete vooruitgang te boeken. Wel is in de verslagperiode voortgang geboekt met het beschikbaar stellen van opleidings- en arbeidsplaatsen voor militanten die zich vrijwillig uit het rebellenleven terugtrekken en willen integreren in de Dagestaanse maatschappij. Zo is op 1 september 2011 in de plaats Kaspiisk een electrotechnische opleiding in het leven geroepen, waar ex-militanten zich, na een voordracht door een speciale commissie⁶⁵ (voorzeten door de Dagestaanse vice premier Rizvan Kurbanov), kunnen omscholen. Ook president Medvedev heeft in een gesprek met de Dagestaanse leider Magomedov, in augustus 2011, het belang onderstreept van het aandringen op een terugkeer naar een normaal leven door leden van paramilitaire groeperingen.⁶⁶

In juli 2011 heeft in Makchachkala een ontmoeting plaatsgevonden tussen kritische internetbloggers en de autoriteiten. De ontmoeting was geïnitieerd door de Dagestaanse vice premier Kurbanov en werd bijgewoond door onder meer het hoofd van Dagestan, Magomedov. Met de bijeenkomst wilden de autoriteiten een signaal naar de bevolking afgeven, dat de autoriteiten bereid zijn tot constructieve dialoog met groeperingen uit de samenleving.⁶⁷

In een ontmoeting met een delegatie van mensenrechtenorganisatie *Memorial*, in april 2011, heeft Magomedov aangegeven te erkennen, dat zijn republiek ver beneden het Russische gemiddelde ligt als het gaat om sociaal-economische ontwikkeling. Het gebrek aan kansen op een baan of een opleiding onder de bevolking leidt tot protestbewegingen en destabilisering van de sociaal-politieke situatie. Ook de ombudsman van Dagestan, Ummupazil Omarova, heeft in april 2011 verklaard, dat van alle klachten die zij ontvangt het merendeel over schendingen van sociaal-economische rechten gaat.⁶⁸

Alexander Khloponin, de door Moskou aangestelde gouverneur van het district Noordelijke Kaukasus, beloofde aan het eind van 2010 islamitische onderwijscentra in te stellen in Dagestan, ten einde de radicale islaminvloeden van over de grens in te dammen. Hierbij zouden moderne leiders van buiten Dagestan moeten worden aangesteld, in plaats van Dagestaanse leiders met een op traditionalisme gestoelde stijl van leiding geven. In de hele Noordelijke Kaukasus, overigens, is door Khloponin ingesteld dat jonge islamstudenten die de grens over gaan, door de betreffende autoriteiten in de Noordelijke Kaukasus moeten worden gemonitord. Het gaat daarbij met name om studenten die voor studiedoelinden naar Pakistan of Saoedi Arabië reizen. Daarnaast steunt de federale regering islamitische onderwijsinstellingen in het propageren van de vreedzame soefi islam, omdat hiermee terrorisme van moslimextremisten zou kunnen worden teruggedrongen. Vermoedelijk in reactie hierop werd in juni 2011 de rector van een islamitische

⁶⁴ Caucasian Knot: *Members of United Russia party got over two thirds of votes in the Parliament of Dagestan (21 maart 2011)* en *Roundtable participants state poor efficiency of Kremlin's policy* (10 maart 2011).

⁶⁵ Commission for assisting in adaption to peaceful life.

⁶⁶ Caucasian Knot: *Power-engineering college to train ex-militants after adaption commission* (31 augustus 2011).

⁶⁷ Caucasian Knot: *Magomedsalam Magomedov and Rizvan Kurbanov discuss Dagestan's problems with bloggers (8 juli 2011)*.

⁶⁸ Caucasian Knot: *President of Dagestan discusses kidnapping issue with delegation of HRC Memorial (8 april 2011)* en: *Residents of Dagestan mostly complain of violations of their socio-economic rights* (25 april 2011).

universiteit in Makchachkala, Maksud Sadikov, vermoord die een door de overheid gesponsord programma leidde ter verbreiding van het soefisme.⁶⁹

2.4.4 Stavropol Kraj

In de regio Stavropol is in de loop van 2010 een protestbeweging onder de bevolking opgekomen tegen Stavropol als onderdeel van het district Noordelijke Kaukasus. Na drie aanslagen in de periode mei tot en met september 2010 is de roep om afscheiding van het federale district Noordelijke Kaukasus en aansluiting bij het zuidelijke federale district groter geworden, onder andere via een door velen ondertekende petitie op het internet. Het traditioneel rustige Stavropol vreest dat het geweld uit aangrenzende delen van de Noordelijke Kaukasus meer en meer de eigen regio zal treffen.⁷⁰

Ook in de regio Stavropol hebben in december 2011 parlementsverkiezingen plaatsgevonden, parallel aan de Doema verkiezingen in de Russische Federatie.⁷¹

2.4.5 Kabardino-Balkarië

In Kabardino-Balkarië heeft het hoofd van de republiek, Arsen Kanokov, vanaf mei 2011 gesprekken gevoerd met ouders van jonge mannen die zich bij het gewapend verzet hebben aangesloten. Kanokov probeert door middel van dergelijke ontmoetingen ouders aan te sporen hun zonen te overreden uit extremistische groeperingen te stappen. Ook heeft hij in mei 2011 aangekondigd een commissie in het leven te willen roepen die de terugkeer van extremisten en terroristen naar het normale leven moet faciliteren (vergelijk Dagestan en Ingoesjetië). Personen die zich overgeven, boete doen en de wapens neerleggen kunnen hierbij rekenen op mildere straffen. In Kabardino-Balkarië is in de verslagperiode een toename geweest van geweld, veroorzaakt door terroristische en extremistische groeperingen. Om te voorkomen dat nog veel meer jongeren zich aanmelden bij religieus-extremistische verzetsbewegingen, heeft de minister van Binnenlandse Zaken van Kabardino-Balkarië, Sergei Valiliev, op 12 mei 2011 een overeenkomst gesloten met leiders van de drie grootste religieuze stromingen in de republiek - de islam, het Russisch orthodoxisme en het judaïsme - en de ombudsman van de republiek, dat deze op dit terrein samen zullen gaan werken met wetshandhavende instanties in de republiek.⁷²

2.4.6 Noord-Ossetië

Het politieke klimaat in Noord-Ossetië is in de verslagperiode vooral bepaald door de politiek-economische verhouding met Zuid-Ossetië, sociaal-economische ontwikkelingen in de republiek zelf en de invloed van het overslaande geweld van buurrepublieken in de Noordelijke Kaukasus, met name Tsjetsjenië. Noord-Ossetië heeft in de verslagperiode vooral geïnvesteerd in de toeristische industrie om het

⁶⁹ The New York Times: *Rector at muslim university in Russia is shot to death* (7 juni 2011), Jamestown Foundation: *Lost between word and deeds: Dagestan's government fails to influence rebel surrender* (5 januari 2011), Vestnik Kavkaza: *North Caucasus to monitor islam students* (2 september 2011),

⁷⁰ The Moscow News: *Stavropol wants out of North Caucasus* (14 oktober 2010), Caciaanalyst.org: *Merger of Stavropol and North Caucasus breeds ethnic nationalism among local Russians* (22 december 2010).

⁷¹ Caucasian Knot: *Russia to elect its State Duma on December 4* (30 augustus 2011).

⁷² Caucasian Knot: *President of Kabardino-Balkaria meets parents of suspected militants* (17 mei 2011) en: *The Ministry of Interior Affairs in Kabardino-Balkaria signed an agreement of collaboration with confessions of faith*, (13 mei 2011).

verslechterde imago - vooral veroorzaakt door het gijzelingsdrama in Beslan in 2004, maar ook door bloedige aanslagen in het centrum van Vladikavkaz in 2010 - te verbeteren. Veel van het door de federale overheid beschikbaar gestelde ontwikkelingsgeld is besteed aan toeristische projecten.⁷³

2.4.7 Karatsjaj-Tsjerkessië

De politieke situatie in Karatsjaj-Tsjerkessië staat onder druk door voortdurende interetnische spanningen, naast een slechte sociaal-economische situatie met een grote en wijdverspreide armoede onder de bevolking. Politiek getinte moorden komen regelmatig voor in Karatsjaj-Tsjerkessië. In de verslagperiode was de meest in het oog springende politieke moord die op de Tsjerkessische kandidaat voor de post van premier van de republiek, Fral Shebzhukov. Shebzhukov werd de belangrijkste kandidaat voor deze post, nadat federaal gouverneur Alexander Khloponin had verordonneerd dat een Tsjerkessische kandidaat de post zou krijgen. De republiek investeert veel in de toeristische industrie, met name in het aan Kabardino-Balkarië grenzende Elbrus-gebied. Recente aanslagen in dit gebied, echter, ondermijnen deze plannen.⁷⁴

In februari 2011 werd de termijn van het hoofd van Karatsjaj-Tsjerkessië, Boris Ebzeev, met twee jaar ingekort vanwege onvoldoende geboekte vooruitgang op de probleemgebieden in de republiek. De officiële lezing luidde dat Ebzeev op eigen verzoek werd ontslagen. Hij werd opgevolgd door Rashid Temrezov.⁷⁵

2.5 Veiligheidssituatie

Gedurende de verslagperiode bleef de veiligheidssituatie in de regio instabiel en onrustig. Waar het geweld binnen de Noordelijke Kaukasus voorheen voornamelijk gecentreerd was in Tsjetsjenië, verspreidde het zich in de verslagperiode verder naar de omliggende republieken. In september meldde website *Caucasian Knot* dat sinds het begin van 2011 tot dan toe 1007 slachtoffers waren gevallen door het gewapend conflict in de regio, van wie 593 dodelijk en 414 gewond. De meeste slachtoffers zouden burgers zijn. Onder de slachtoffers bevonden zich ook leden van het gewapend verzet en veiligheidsagenten. In Dagestan vielen de meeste slachtoffers (539, van wie 315 dodelijk), gevolgd door Tsjetsjenië (184, van wie 81 dodelijk). In de vijf overige deelgebieden vielen eveneens slachtoffers: Kabardino-Balkarië (137, van wie 98 dodelijk), Ingoesjetië (97, van wie 65 dodelijk), Noord-Ossetië (24, van wie 18 dodelijk), Kartsjaj-Tsjerkessië (16, van wie 12 dodelijk) en Stavropol (10, van wie 4 dodelijk).⁷⁶

Volgens de wetshandhavende instanties in de Noordelijke Kaukasus zouden in 2011 tot aan medio september 314 leden van het ondergronds gewapende verzet zijn

⁷³ Met name het ski resort 'Mamison' valt hierbij op als grootste door Moskou goedgekeurde toeristische project in de Noordelijke Kaukasus. Website Russische overheid ([www. http://government.ru/eng/docs/16146/](http://government.ru/eng/docs/16146/)): gesprek premier Poetin met Taimuraz Mamsurov (8 augustus 2011), Telegraph.co.uk: *Russia Now, Russia's North Caucasus: fighting terrorism with tourism* (18 september 2011).

⁷⁴ Vestnik Kavkaza: *Karachay_cherkessian prime ministerial candidate murdered*, Jamestown Foundation: *Assassination sparks fear of Kremlin plans to incite inter-ethnic violence in Karachay-Cherkessia* (21 mei 2010), BBC News, regions and territories: *Karachay-Cherkessia*, zie ook paragraaf 2.5.4.

⁷⁵ Caucasian Knot: *week in the Caucasus* (maart 2011), Russia Profile.org: *profile Rashid Temrezov* (3 februari 2011).

⁷⁶ Caucasian Knot: *Armed conflict in Northern Caucasus: 1007 victims from start of year*, 14 september 2011 en: *NCFD: from January till June 2011, 43 persons lost-93 wounded, in 93 explosions and terror acts*, 4 juli 2011, US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices – Russia* (8 april 2011), CSIS, *The North Caucasus – Russia's volatile frontier* (maart 2011), Amnesty International Report 2011.

omgekomen door gevechtshandelingen en zelfmoordaanslagen. Daarnaast zouden 254 personen zijn opgepakt die banden zouden hebben met het gewapend verzet. De meesten van hen werden in Tsjetsjenië gearresteerd (121). Er zouden 140 politieagenten zijn gedood in gevechtshandelingen met het gewapend verzet, van wie de meeste in Dagestan (76). Nog eens 247 agenten zouden gewond zijn geraakt. Daarnaast zouden ten minste 137 dodelijke burgerslachtoffers zijn gevallen, van wie de meeste in Dagestan (102) en er zouden ten minste 163 burgers gewond zijn geraakt.⁷⁷

In met name Tsjetsjenië en Ingoesjetië is in de verslagperiode melding gemaakt van martelpraktijken van veiligheidsdiensten van de overheid. Ernstige schendingen van fundamentele mensenrechten begaan door politie en veiligheidsdiensten in hun pogingen de islamitisch-extremistische onlusten te beteugelen, zoals martelingen, ontvoeringen en buitengerechtelijke executies, blijven in de hele Noordelijke Kaukasus onverminderd voorkomen. In de hele regio vallen bijna dagelijks doden en gewonden bij gevechten tussen federale troepen en extremistische groeperingen, vooral in Dagestan en Kabardino-Balkarië. De Russische federale autoriteiten hebben in maart 2011 6.000 extra militairen en ordehandhavers naar deze twee deelrepublieken gestuurd.⁷⁸

Gewapend verzet

Het gewapende verzet is georganiseerd in militaire *jamaats*. Deze radicaal islamitische militante groeperingen zijn doorgaans vervlochten met de bestaande etnische, criminele en clanstructuren. De jamaats opereren onafhankelijk en manifesteren zich, wanneer dat hen uitkomt, als één *Noordelijk Kaukasisch Front*. Zij richten zich over het algemeen op de invoering van een 'zuivere' islam (in tegenstelling tot de lokale traditionele stromingen van de islam) en de oprichting van een Kaukasisch emiraat (zelfverklaard emir van dat emiraat is Dokoe Oemarov). Elke jamaat heeft een leider of commandant met daaronder meerdere veldcommandanten. Per jamaat wordt deze hiërarchie afzonderlijk ingesteld. Zo zijn de lagere commandanten in Ingoesjetië vaak emirs van plaatsen of dorpen, terwijl in Kabardino-Balkarië commandanten per sector worden aangesteld. Hierdoor is het lastig jamaats te ontmantelen, omdat er nagenoeg altijd opvolgers zijn voor vermoorde leiders. De jamaats voeren zelfstandig acties uit in veelal kleine groepen van een tiental personen. Voor zover bekend zijn jamaats actief in de hele Noordelijke Kaukasus. Het is niet bekend hoeveel gewapende rebellen zich in de berg- en bosachtige gebieden van de Noordelijke Kaukasus ophouden. Schattingen lopen uiteen van duizend tot tweeduizend in de hele regio. Wel komen er regelmatig nieuwe rebellen bij. Meestal zijn dit jongeren die zich uit protest tegen de slechte sociaal-economische situatie, of in reactie op het harde optreden van de veiligheidsdiensten, aansluiten bij het ondergronds verzet.⁷⁹

2.5.1 Tsjetsjenië

Aanvankelijk was het geweld in de vorm van aanslagen in Tsjetsjenië afgenomen ten opzichte van de vorige verslagperiode. Wel heerste er in Tsjetsjenië een gevoel van onveiligheid en angst. Maar in de loop van de verslagperiode leek het geweld weer op

⁷⁷ Caucasian Knot: *Armed conflict in Northern Caucasus: 1007 victims from start of year* (14 september 2011), US Department of State: *2010 Country Reports on Human Rights Practices – Russia* (8 april 2011), CSIS: *The North Caucasus – Russia's volatile frontier* (maart 2011), Amnesty International Report 2011.

⁷⁸ Jamestown Foundation/Eurasia Daily Monitor: *Memorial Report Attributes Improved Security Situation in the North Caucasus to Increase Russian Troops* (3 augustus 2011), US Department of State, *2010 Country Report on Human Rights Practices Russia* (8 april 2011), Amnesty International: *International Report Russian Federation 2011*.

⁷⁹ Reuters, *Umarov and the Caucasus rebellion* (8 februari 2011), UNHCR Refworld: *The revival of Ingushetia's insurgency* (15 september 2011).

te laaien. Op 8 september 2011 werd namelijk door het Nationale Antiterrorisme Comité in Moskou een nieuw *Counter Terrorism Operation Regime (CTO)* voor Tsjetsjenië afgekondigd (alsook in Ingoesjetië en Kabardino-Balkarië). Het Comité heeft hierbij niet de omvang van de operatie geduid en ook niet in welke delen van Tsjetsjenië tot CTO-zone werden verklaard. Wel werd op 25 oktober door een woordvoerder van het zuidelijke militaire district, Igor Gorbul, bekendgemaakt dat twee federale soldaten dood waren aangetroffen in hun militaire standplaats in Yarsh-Mardy, in het Grozny district. De soldaten waren om het leven gekomen door meerdere gewerschoten. Tot aan het hernieuwd instellen van het CTO-regime waren er, naar verluidt, vrijwel geen federale troepen meer actief in Tsjetsjenië.⁸⁰

In Tsjetsjenië vonden geregeld gerichte antiterrorisme operaties plaats van de veiligheidstroepen van Kadyrov (*Kadyrovtsy*), waarbij veiligheidsagenten de speciale operaties vaak als legitimatie aanvoerden voor het onwettig in bezit nemen van eigendomspapieren, voor ontvoeringen en voor verdwijningen. Speciale operaties vonden zowel plaats in Grozny als in andere districten van Tsjetsjenië. In augustus 2011 vonden bijvoorbeeld drie speciale operaties plaats, één in het Lenindistrict in Grozny en twee in districten elders in de republiek. Ook in het bergachtige zuiden, met name in het grensgebied van Tsjetsjenië met Ingoesjetië, werden operaties uitgevoerd, waarbij sprake was van geweldplegingen door zowel militanten als veiligheidstroepen.⁸¹

In Tsjetsjenië vonden in de verslagperiode nog sporadisch (zelfmoord) aanslagen plaats waarbij politie en veiligheidstroepen meestal het doelwit vormden. Zo pleegden eind augustus 2011 drie terroristen een zelfmoordaanslag in de buurt van het Tsjetsjeense parlamentsgebouw in Grozny, waarbij negen mensen omkwamen, van wie de meeste politieagenten.⁸² De sfeer van angst en intimidatie, die het gevolg is van de harde en dictatoriale aanpak van Kadyrov, is in de verslagperiode verder toegenomen. De harde lijn die Kadyrov volgt in de bestrijding van de moslimrebellens heeft er voor gezorgd dat Tsjetsjeense extremisten hierdoor steeds vaker aanslagen buiten Tsjetsjenië plegen, ook in Moskou.⁸³ Wel vond in de verslagperiode een aantal aanslagen plaats op regionale overheidsdoelen, zoals de aanslag op het Tsjetsjeense parlement in oktober 2010, waarbij zes personen om het leven kwamen. In augustus 2010 vond een aanval van rebellen plaats op de woonplaats van Kadyrov, het dorp Tsentoroi in het Koertsjaloj-district. Er werden meldingen gemaakt van uiteenlopende aantallen slachtoffers onder de rebellen, burgers en veiligheidsdiensten.⁸⁴

Ook vonden in Tsjetsjenië veel ontvoeringen plaats waarbij, naar verluidt, de veiligheidstroepen van Kadyrov een rol hebben gespeeld. Ontvoeringen vinden ook plaats omdat deze kunnen leiden tot een CTO, waarbij troepen een hogere vergoeding krijgen. Volgens waarnemers worden mensen soms ontvoerd, vastgehouden,

⁸⁰ Valery Dzutsev op Jamestown Foundation: *Moscow revives Counter-Terrorism Regime in three North Caucasus republics* (12 september 2011), Russia-Eurasia Terror Watch: *Soldiers found dead at their post* (25 oktober 2011).

⁸¹ Caucasian Knot Chechnya: *12 supposed gunmen killed in Chechnya* (18 augustus 2011) en: *Woman from Chechnya asserts that power agents took away her flat, where they conducted special operation* (24 augustus 2011), Amnesty International Annual Report Russian Federation 2011, 28 mei 2011.

⁸² Tsjetsjeense autoriteiten hebben de verantwoordelijkheid voor deze aanslag gelegd bij de rebellenleiders Oemarov en Gakaev, Caucasian Knot, 1 september 2011, Mail & Guardian online: *Nine killed in Eid suicide attacks in Chechnya* (31 augustus 2011).

⁸³ Het bekendste recente voorbeeld hiervan is de aanslag op vlieghaven Domodedovo in januari 2011, waarbij 35 mensen om het leven kwamen, ABC News: *Terrorist attack at Moscow Domodedovo airport leaves 35 dead* (24 januari 2011).

⁸⁴ New York Times: *Gunmen dead after attack on Chechen Parliament* (19 oktober 2010), New York Times: *Bomb blastst rock capital of Chechnya; 8 are killed* (31 augustus 2011), Reuters: *Police say three bombers behind Chechnya attack*, 31 augustus, Reformatorisch Dagblad: *President Tsjetsjenië als halfgod vereerd* (15 april 2011), Volkskrant: *Tsjetsjeense opstandelingen vallen dorp president aan* (29 augustus 2010).

gemarteld en zelfs vermoord onder het voorwendsel dat het terroristen betreft. Politieagenten krijgen een bonus voor elke gedode terrorist.⁸⁵

Gedurende de verslagperiode bleven burgers tijdens gewapende confrontaties in het algemeen buiten schot. Wel bestaat in Tsjetsjenië een voortdurende angst onder burgers opgepakt te worden door de Kadyrovtsy, op verdenking van betrokkenheid bij rebellengroepen. Zo werden begin 2011 in het Shali-district in Tsjetsjenië 22 of 23 jonge mannen opgepakt door de veiligheidsdienst van Kadyrov, onder het voorwendsel dat zij gerelateerd waren aan de eenheden van Muslim Gakaev, een broer van de rebellenleider Hoessein Gakaev. Naar verluidt zijn ten minste zes van hen inmiddels vermoord als terrorist.⁸⁶

Ook huisverbrandingen van familieleden van extremisten of van extremisme verdachten kwamen voor in de verslagperiode. Het kantoor van mensenrechtenorganisatie Memorial in Grozny maakte in augustus 2011 melding van twee gevallen van verbrandingen van de huizen van familie van vermeende terroristen en van één geval van dreiging van huisverbranding door de veiligheidstroepen van Kadyrov. Soms worden de ouders opgepakt voor de daden van hun rebellerende zonen, of om deze te dwingen zich over te geven aan de politie. Veel van dit soort gevallen blijft onbekend, omdat de familie bang is voor represailles van de veiligheidstroepen van Kadyrov. Volgens Memorial vergt het veel moed om misstanden veroorzaakt door de veiligheidstroepen bij een mensenrechtenorganisatie te melden, omdat deze organisaties als vijanden van de staat worden beschouwd.⁸⁷

Ook werden er Tsjetsjenen buiten de grenzen van Rusland vermoord. Zo werden er op 17 september 2011 drie Tsjetsjeense asielzoekers in Istanboel vermoord. Van de slachtoffers is bekend dat zij tegen de federale troepen hadden gevochten in de Tsjetsjeens-Russische oorlogen. Eén van de slachtoffers is geïdentificeerd als Berg-Khaz Mussajev (ook wel bekend als Emir Khamzat) en zou een vertrouweling zijn van Dokoe Oemarov. De moorden hebben tot ongerustheid geleid bij veel andere Tsjetsjeense asielzoekers in Turkije, die vrezen voor de lange arm van de veiligheidstroepen van Kadyrov.⁸⁸

Rebellen

Sinds medio 2010 lijkt er binnen de gelederen van de Tsjetsjeense rebellenbeweging een zekere machtsstrijd gaande, nadat er sprake was van het terugtreden van Oemarov als Emir van de Kaukasus. Oemarov verklaarde in augustus 2010 dat het bericht van zijn terugtreden vals was. Volgens sommigen heeft het gewapend verzet in Tsjetsjenië en de overige republieken binnen de Noordelijke Kaukasus momenteel geen charismatische leider, zoals Shamil Basajev dat vanaf het midden van de jaren '90 van de vorige eeuw tot aan zijn dood in 2006 wel was.⁸⁹ Dokoe Oemarov (ook wel bekend als de Emir van de Kaukasus) wordt nog steeds gezien als de belangrijkste rebellenleider in Tsjetsjenië, hoewel zijn invloed door sommigen wordt betwist.⁹⁰

⁸⁵ US Department of State: *2010 Country Report on Human Rights Practices*, 8 april 2011, Volkskrant: *Tsjetsjeense excessen aangepakt* (9 september 2011).

⁸⁶ Chechen Center : *Over 20 civilians captured in Chechnya*, (1 maart 2011).

⁸⁷ Memorial Grozny: *Siloviks continue to apply the principle of collective responsibility to boevik's relatives* (23 augustus 2011), en: *Siloviks use relatives of boeviks as "human shields"* (9 september 2010).

⁸⁸ Kavkaz Center: *Chechen families blame Putin and his puppet Kadyrov for killing of three Chechens* (18 september 2011) en: *Chechen asylumseekers in Turkey worried* (20 september 2011) en: *Three Chechens shot dead in Istanbul* (17 september 2011) en: *Emir Dokku Umarov's close comrade-in-arms killed in Istanbul* (18 september 2011).

⁸⁹ Volkskrant: *Tsjetsjeense terrorist Basajev gedood* (11 juli 2006).

⁹⁰ Reuters: *Russian insurgent leader hints at more attacks* (8 april 2011), Jamestown Foundation Militant Leadership Monitor: *The situation inside the North Caucasus rebel leadership remains unclear* (13 augustus 2011).

De Russische autoriteiten lieten weten dat Oemarov vermoedelijk zou zijn gedood bij een antiterrorisme operatie in Ingoesjetië in maart 2011 (waarbij zeventien militanten om het leven kwamen), maar in april 2011 liet Oemarov via *Radio Free Europe* van zich horen en gaf hij aan van plan te zijn meer aanslagen te plegen. De dood van een luitenant van Oemarov, Supyan Abdullayev, is na de operatie wel bevestigd. Namen van rebellenleiders die in aanmerking zouden komen Oemarov op te volgen zijn: Aslanbek Vadalov (ook bekend als Emir Aslanbek en plaatsvervangend Emir van de Kaukasus), Hoessein Gakaev (ook bekend als Emir Hoessein en Emir van Tsjetsjenië) en Tarkhan Gaziev (ook bekend als Emir Tarkhan en Emir van het zuidwestelijke front). Een andere rebellenleider, Emir Moehannad, werd door Russische veiligheidsagenten op 21 april 2011 doodgeschoten in het Tsjetsjeense dorp Serzhen-Joert. Moehannad (ook bekend als Yoesef Muhammad Al-Emirat) zou volgens het Tsjetsjeense ministerie van Binnenlandse Zaken tot de top van Al-Qaida behoren. Emir Aslanbek werd in de zomer van 2010 als Oemarovs opvolger aangewezen. Nadat Oemarov weer van zich deed spreken, wordt Aslanbek door Noordelijke Kaukasus-waarnemers gezien als diens belangrijkste rivaal.⁹¹

Er zijn geen aanwijzingen dat de harde maatregelen van het Tsjetsjeense regime om het terroristisch verzet te beteugelen – onder andere door intimidatie van de families van terroristen - hebben geleid tot een afname van het aantal jongeren dat zich bij de rebellen aansluit. Oemarov stelde dat alleen al in de maanden oktober en november van 2010 honderdtachtig jonge mannen zich hadden aangesloten bij de rebellenbeweging. Alexander Khloponin meldde in februari 2011 dat de gemiddelde leeftijd van de rebellen door de hele Noordelijke Kaukasus geschat moet worden op achttien jaar. Nieuwsbronnen melden dat binnen de rebellenbeweging een onderscheid gemaakt moet worden tussen gematigde strijders en radicale strijders. Zo zouden de jonge nieuwe rebellen veelal tot de radicale strijders behoren en de meer oudgediende rebellen, veelal aanhangers van rebellenleider Hoessein Gakaev, tot de gematigde strijders. Jonge rebellen zouden vooral afkomstig zijn uit de districten Kurchalov, Shali en Gudermes.⁹²

Landmijnen

Tijdens de oorlogen in Tsjetsjenië is veelvuldig gebruik gemaakt van landmijnen. De aanwezigheid van landmijnen leidt vooral in berggebieden en op het platteland, waar burgers afhankelijk zijn van landbouw en veeteelt, nog altijd tot risico's voor de lokale bevolking. In de verslagperiode vielen er zowel burgerslachtoffers als militaire slachtoffers als gevolg van mijnexplosies. Zo kwamen vijf burgers om het leven en raakte één burger zwaar gewond bij een mijnontploffing in de Naursk-regio in juni 2011. In mei 2011 raakten drie federale militairen gewond bij een ontploffing in het zuidwesten van Tsjetsjenië tijdens een militaire zoekoperatie naar extremisten, geleid door troepen van het Russische ministerie van Binnenlandse Zaken. Het aantal nog aanwezige landmijnen in Tsjetsjenië is niet bekend, omdat er tot op heden geen onderzoek naar is verricht. Gouverneur Khloponin stelde dat 14 km² grond onbruikbaar is in Tsjetsjenië door landmijnen. Tsjetsjeense autoriteiten en mensenrechtenorganisaties, echter, hebben het aantal 'besmette' vierkante

⁹¹ Reuters: *Russian insurgent leader hints at more attacks*, 8 april 2011, Jamestown Foundation Militant Leadership Monitor: *A profile of Tarkhan Gaziev* (31 mei 2011), *Emir Muhannad: the last of Chechnya's Arab Volunteers* (29 april 2011), *The situation inside the North Caucasus rebel leadership remains unclear* (13 augustus 2011) en *A profile of Chechen militant commander Aslanbek Vadalov* (december 2010), CNN World: *Top Al-Qaeda militant dies in Chechnya* (22 april 2011).

⁹² Radio Free Europe Liberty: *Chechnya's youngest insurgents*, 14 februari 2011, Chechnya Free: 120 young boys joined Chechen rebels (4 juli 2011)

kilometers geraamd op 245. Ongeveer 2,5% van de totale landbouwgrond zou volgens Tsjetsjeense ambtenaren onbruikbaar zijn door landmijnen.⁹³

Veiligheidsdiensten en federale troepen

In Tsjetsjenië zijn gedurende de verslagperiode vooral lokale veiligheidstroepen van Kadyrov actief geweest (Kadyrovtsy). Soms vonden er zogenaamde 'joint operations' plaats waaraan zowel troepen van Kadyrov als federale eenheden deelnamen. Dit kwam echter niet vaak voor. Slechts wanneer er een CTO wordt afgekondigd door het federale Russische gezag, zoals in september 2011 (zie hierboven), nemen federale legereenheden het voortouw in militair geleide operaties om terroristengroeperingen onschadelijk te maken. Tijdens een CTO krijgen de troepen een bonus bovenop hun normale salaris. De federale veiligheidsdienst *FSB (Federal'naya Sluzhba Bezopasnosti)* heeft in de verslagperiode acties ondernomen islamoproerlingen (*mujahedeen*) te overreden hun verzet op te geven en terug te keren naar een normaal leven. Volgens een lokale mensenrechtenorganisatie zouden hierbij waarschuwingen aan met name de families van de rebellen zijn afgegeven, die als bedreigend kunnen worden opgevat.⁹⁴

In Tsjetsjenië is, even buiten Grozny, de federale militaire basis Khankala gesitueerd van waaruit Russische troepen kunnen opereren. Khankala is de permanente uitvalsbasis van onder de meer het bataljon *Zapad* (west)⁹⁵, een federaal bataljon onder leiding van Bislan Elimkhanov, een protegé van Magomed Kakiev. Kakiev is sinds jaren een opponent van Kadyrov. In de tijd dat Kakiev zelf de leiding van Zapad in handen had, leidde dit tot spanningen met Kadyrov en zijn persoonlijke veiligheidsdienst. In de verslagperiode zijn de spanningen tussen Zapad en de eenheden van Kadyrov weer opgelaaaid, na een rustige periode. In de Russische pers wordt dit conflict aangeduid als 'de oorlog tussen de veiligheidsdiensten'. Het wordt vooral veroorzaakt door het feit dat Zapad één van de weinige militaire eenheden in Tsjetsjenië is die niet door Kadyrov worden gecontroleerd. Het conflict liep uit de hand in november 2010 toen federale soldaten weigerden hun identificatiekaarten te tonen, waarna gevechten uitbarstten die uiteindelijk leidden tot de moord op een luitenant van de verkeerspolitie. In januari 2011 werd vervolgens een aanslag gepleegd op Elimkhanov, vlakbij de Khankala-basis, waarbij hij gewond raakte en zijn chauffeur werd gedood.⁹⁶

Een beruchte federale politie-eenheid is het ORB-2 (*Second Operational Research Bureau*). ORB-2 is een speciale politieafdeling binnen het federale ministerie van Binnenlandse Zaken dat zich richt op opsporing, bestrijding en voorkoming van terroristische activiteiten in Tsjetsjenië. Vanaf 2007 wordt ORB-2 geleid door een vertrouweling van Kadyrov, Isa Surguev. ORB-2 kent zogenaamde *pre-trial detention facilities (SIZO's)*, waar naar verluidt herhaaldelijk martelingen zouden hebben plaatsgevonden. Ook zijn er beschuldigingen dat agenten van ORB-2 zich in de verslagperiode schuldig maakten aan ontvoering.⁹⁷

⁹³ PIK-tv: *Five die from landmine explosion in Chechnya* (7 juni 2011), en *Three soldiers wounded by landmine in South-Western Chechnya* (31 mei 2011), Landmine and Cluster Munition Monitor, *Country profile Russia 2011* (update 13 juli 2011).

⁹⁴ Waynakh online: *FSB threatens families of the mujahedeen*, 18 maart 2011, Kavkaz Center: *Invaders from FSB again threatened families of the mujahideen* (16 maart 2011).

⁹⁵ Verder zijn er nog de federale bataljons Sever (oost) en Yug (zuid) die *de facto* bij het ministerie van Binnenlandse Zaken van Tsjetsjenië zijn ondergebracht en loyaal zijn aan Kadyrov. Bataljon Vostok (oost) is ontbonden in 2008, zie ook ambtsbericht Noordelijke Kaukasus, 9 april 2010.

⁹⁶ Jamestown Foundation: *The year in Chechnya: Reconstruction marred by lingering insurgency and inter-Chechen conflict* (21 januari 2011).

⁹⁷ Chechen Center: *Another Chechen kidnapped in Chechnya*, 4 juni 2011, zie ook ambtsbericht Noordelijke Kaukasus, 9 april 2010.

De Tsjetsjeense veiligheidsdiensten vallen formeel onder het ministerie van Binnenlandse Zaken van Tsjetsjenië. Officieel worden deze aangestuurd door Moskou, maar *de facto* door Kadyrov. De Tsjetsjeense veiligheidstroepen worden daarom ook wel aangeduid als *Kadyrovtsy*. De Kadyrovtsy bestaan hoofdzakelijk uit enkele duizenden paramilitairen, die loyaal zijn aan Kadyrov en onder zijn leiding trachten het moslimfundamentalistisch geweld te onderdrukken. De samenstelling van deze eenheden paramilitairen is moeilijk vast te stellen. Formeel kent het Tsjetsjeense ministerie van Binnenlandse Zaken een aantal afdelingen en directies waar men zich met binnenlandse veiligheid bezighoudt. De bekendste daarvan is oproerpolitieafdeling *OMON (Otryad Militsii Osobogo Naznacheniya: Special Purpose Police Unit)*. OMON werd in de verslagperiode in verband gebracht met verdwijningen, ontvoeringen en martelingen.⁹⁸

2.5.2 Ingoesjetië

De veiligheidssituatie in Ingoesjetië is in de verslagperiode over het algemeen onrustig geweest. Het geweld in Ingoesjetië nam weliswaar enigszins af, nadat in juni 2010 de rebellenleider Ali Taziev (ook wel Magomed Jevloev of Emir Magas genaamd) werd gearresteerd door de Russische veiligheidsdienst. Echter, in september 2011 was het geweld dermate opgelopen, dat de federale regering zich genoodzaakt zag een CTO in Ingoesjetië in te voeren. Op 8 september werden hierop drie vermoedelijke rebellen gedood bij Nazran, Ekazhevo en Ordzhonikidzevskaya (Amir Toldiev, Imran Albogachiev en Magomed Bulguche). Zij zouden de laatste aanhangers zijn van de in 2010 in Ingoesjetië vermoorde rebellenleider Said Buryatskiy. In december 2011 werd in Nazran een aanslag gepleegd op de plaatsvervangend minister van Gezondheid van Ingoesjetië, Sofa Esmurzieva. Zij werd met een schotwond in haar been naar het ziekenhuis van Vladikavkaz (Noord-Ossetië) overgebracht.⁹⁹

Ook is in de verslagperiode melding gemaakt van buitengerechtelijke executies door de Ingoesjeetse politie en werden er huizen van verdachten opgeblazen onder het voorwendsel dat zich daar explosieven in bevonden. In de verslagperiode vonden in Ingoesjetië eveneens ontvoeringen plaats. Zo werden op 23 augustus 2011 in Ordzhonikidzevskaya twee mannen ontvoerd, vermoedelijk door politieagenten.¹⁰⁰

2.5.3 Dagestan

Dagestan zag in de verslagperiode een dusdanige toename van gewelddadige incidenten, dat de republiek recent door waarnemers is omschreven als 'op het randje van een burgeroorlog'.¹⁰¹ Dagestan wordt beschouwd als de minst veilige en

⁹⁸ Volkskrant: *Tsjetsjeense excessen aangepakt* (9 september 2011), BBC News: *Regions and territories, Chechnya* (23 augustus 2011), zie ook ambtsbericht Noordelijke Kaukasus, 9 april 2010.

⁹⁹ Jamestown Foundation: *Moscow revives Counter-Terrorism Regime in three North Caucasus republics* (12 september 2011), Amnesty International: *Two men abducted in Ingushetia* (25 augustus 2011), Jamestown Foundation: *Police and militants killed in latest North Caucasus violence*, (9 september 2011), Jamestown Foundation: *The revival of Ingushetia's insurgency* (15 september 2011).

¹⁰⁰ Jamestown Foundation: *Moscow revives Counter-Terrorism Regime in three North Caucasus republics* (12 september 2011), Amnesty International: *Two men abducted in Ingushetia* (25 augustus 2011), Jamestown Foundation: *Police and militants killed in latest North Caucasus violence* (9 september 2011), Jamestown Foundation: *The revival of Ingushetia's insurgency* (15 september 2011).

¹⁰¹ House of Lords Library Note: *Chechnya and the North Caucasus* (28 april 2011), US Department of State: *Report on Human Rights Practices Russia 2010* (8 april 2011).

meest gewelddadige republiek binnen het Noordelijke Kaukasus-district.¹⁰² Met name in het district Kizlyar, in het noorden van Dagestan, is in de verslagperiode veel sprake geweest van geweldsuitbarstingen. Bomaanslagen en gewapende confrontaties tussen militanten en veiligheidsdiensten vonden in verschillende delen van het land plaats – vooral in de districten Kizlyar, Khasavyurt en Makchachkala, maar ook in bijvoorbeeld Levashinsky en het plaatsje Shamkhal – waarbij ook burgers slachtoffer werden. Bij (zelfmoord) bomaanslagen in april 2010 en februari 2011, bijvoorbeeld, kwamen 14 mensen om het leven, onder wie drie politieagenten en raakten 54 mensen gewond.¹⁰³ Lokale en federale troepen reageerden op de aanslagen door middel van antiterroristische operaties die vaak weinig effect hadden en waarbij veiligheidsdiensten met regelmaat faalden binnen de wettelijke kaders te blijven. Confrontaties tussen Russische federale troepen en rebellen hebben aan beide kanten slachtoffers geveerd. Ook in het district Khasavyurt vonden in de verslagperiode veel geweldsincidenten plaats, waarbij onder andere een kolonel (Ibragim Jabrailov) van de FSB om het leven kwam door een bomaanslag (1 september 2011). Tijdens een CTO in Khasavyurt in augustus 2011, zijn bij gevechten tussen federale troepen en terroristische groeperingen zes rebellen en twee federale soldaten gedood.¹⁰⁴

In juli werden in Makchachkala het hoofd informatiebeleid van de Dagestaanse president, Garun Kurbanov, en zijn chauffeur vermoord. Kurbanov voerde een harde lijn ten aanzien van extremisme.¹⁰⁵

Troepen van het Russische ministerie van Binnenlandse Zaken mengden zich meer en meer in de gevechten tegen terreurgroeperingen in Dagestan. Federale militaire operaties hebben goeddeels de Dagestaanse politieoperaties vervangen, hetgeen duidt op een verslechterde veiligheidssituatie. De lokale politie heeft onvoldoende antwoord op het geweld van de rebellen.¹⁰⁶

Rebellen

In augustus 2011 vond een kopstuk van het verzet in Dagestan, Emir Daud (ook bekend als Abdulla Magomedaliyev) de dood tijdens een vuurgevecht met veiligheidstroepen in Makchachkala, de hoofdstad van Dagestan. In september 2011 werd een hooggeplaatste rebellenleider, Mukhuchev (ook bekend als Abu Umar), door federale troepen gedood in Khasavyurt. Mukhuchev werd gezocht door de federale veiligheidsdienst in verband met betrokkenheid bij diverse aanslagen op politieagenten in Dagestan.¹⁰⁷

Ontvoeringen

Ontvoeringen komen onverminderd veel voor in Dagestan. Mensenrechtenorganisatie *Memorial* meldde tijdens een ontmoeting met de Dagestaanse president in april 2011 dat in de periode mei 2010 tot dan toe 26 gevallen van ontvoeringen werden gemeld door familieleden van de ontvoerden. Ontvoeringen vinden vaak plaats onder het voorwendsel dat de ontvoerde betrokken is bij terroristische activiteiten of extremistische groeperingen. Zo werd in de

¹⁰² US Department of State: *Report on Human Rights Practices 2010* (8 april 2011), Human Rights Watch: *Country Summary Russia* (januari 2011), UK Foreign and Commonwealth Office: *Human Rights and Democracy Russia* (31 maart 2011), House of Lords Library Note: *Chechnya and the North Caucasus* (28 april 2011).

¹⁰³ House of Lords library note: *Chechnya and the North-Caucasus* (28 april 2011), UNHCR Refworld: *Insurgency related violence reported in Dagestan, Kabardino-Balkaria and Chechnya* (14 oktober 2011).

¹⁰⁴ Jamestown Foundation: *Is Dagestan's Kizlyar district becoming a new flash point in the regional insurgency?* (6 september 2011).

¹⁰⁵ Caucasian Knot: *Garun Kurbanov killed in Dagestan* (28 juli 2011).

¹⁰⁶ Jamestown Foundation: *Is Dagestan's Kizlyar district becoming a new flash point in the regional insurgency?* (6 september 2011).

¹⁰⁷ The Jamestown Foundation: *The North Caucasus' Troubled August* (18 augustus 2011), PIK-tv, *Dagestani Insurgent leader ABU Umar killed* (4 september 2011)

verslagperiode een inwoner van Makchachkala ontvoerd op verdenking van betrokkenheid bij religieus-extremistische groeperingen, vermoedelijk omdat de familie bekend staat als salafistisch moslim. De broer van de ontvoerde zit al enige tijd vast in een *pre-trial detention facility* in Makchachkala onder dezelfde verdenking.¹⁰⁸

2.5.4 Kabardino-Balkarië

Vanaf 2010 is de veiligheidssituatie in Kabardino-Balkarië verslechterd, waar het daarvoor relatief stabiel was. Algemeen wordt aangenomen dat de moord op de leider van de ondergrondse verzetsbeweging (*jamaat*), Anzor Astemirov, in maart 2010 de aanzet is geweest tot een toename van geweld. Astemirov hanteerde een lijn van gematigd geweld om zo veel mogelijk Russische federale inmenging te voorkomen. Zijn opvolger Asker Dzhappuev (ook bekend als Emir Abdullah) daarentegen, hanteerde een gewelddadiger lijn, met een golf van aanslagen als gevolg. Daardoor werd Kabardino-Balkarië tegen het einde van 2010 als één van de minst veilige republieken in de Noordelijke Kaukasus beschouwd.¹⁰⁹ Dzhappuev werd tegen het einde van april 2011, samen met een aantal districtscommandanten van het gewapende verzet in Kabardino-Balkarië, vermoord door FSB-agenten in het grensgebied van Kabardino-Balkarië met Stavropol. Ook na de dood van Dzhappuev bleef het in Kabardino-Balkarië onrustig. In videoboodschappen kondigden leiders van het verzet aan dat, ondanks de verliezen, veel vrijwilligers zich hadden aangemeld bij het gewapende verzet.¹¹⁰

In Kabardino-Balkarië is in februari 2011 door de federale autoriteiten een CTO-regime ingevoerd, geldig voor de bergachtige streken Elbrus en Baksan, na een aanslag op toeristen in de Elbrus-regio waarbij drie mensen om het leven kwamen en twee mensen gewond raakten. Een week later werd de operatie uitgebreid naar (delen van) Nalchik en de districten Chegem en Cherek. In augustus 2011 werd het regime voor die laatste gebieden weer opgeheven.¹¹¹ Het instellen van een CTO lokte met name onder de jeugdige bevolking van Kabardino-Balkarië massaal protest uit. Zo vond er in Baksan in juli 2011 een anti-(federale) overheid demonstratie plaats, waarbij een einde aan de moorden en het opheffen van het CTO-regime werden geëist. De vermoedelijke aanleiding van het oproer, waarbij ongeveer 600 ongewapende jongeren de verbindingsweg tussen Stavropol en Nalchik blokkeerden, was de moord op een vermeende 24-jarige terrorist op klaarlichte dag door de Russische veiligheidsdienst.¹¹² In september 2011 is door de federale overheid opnieuw een CTO in Kabardino-Balkarië ingevoerd (tegelijkertijd met Tsjetsjenië en Ingoesjetië) specifiek gericht op de plaats Baksan en omgeving, na hevige onlusten aldaar. Toch werd in november 2011 het regime voor de regio's Elbrus en Baksan weer opgeheven. Volgens de FSB was de situatie in november

¹⁰⁸ HRO.org: *Local resident abducted in Dagestan* (2 maart 2011), *Caucasian Knot: President of Dagestan discusses kidnapping issue with delegation of HRC Memorial* (8 april 2011).

¹⁰⁹ Center for Strategic and International Studies (CSIS): *The North Caucasus, Russia's Volatile Frontier* (maart 2011).

¹¹⁰ Radio Free Europe/Radio Liberty: *Counterterrorism restrictions lifted in Kabardino-Balkaria as insurgency again gather strength* (11 november 2011), Jamestown Foundation: *Death of insurgent leaders in Kabardino-Balkaria unlikely to halt attacks* (2 mei 2011).

¹¹¹ RIA Novosti: *Russia imposes anti-terror regime in Kabardino-Balkaria after tourist attack* (20 februari 2011), *Vestnik Kavkaza: Kabardino Balkaria lifts Counter Terrorism Regime* (13 augustus 2011), Radio Free Europe/Radio Liberty: *Counterterrorism restrictions lifted in Kabardino-Balkaria as insurgency again gather strength* (11 november 2011).

¹¹² US Department of State, *2010 Country Report on Human Rights Practices Russia* (8 april 2011). Human Rights Watch: *Country Summary Russia 2010* (januari 2011), Amnesty International: *International Report Russian Federation 2011*, UK Foreign and Commonwealth Office: *Human Rights and Democracy Russia* (31 maart 2011), Jamestown Foundation/Eurasia Daily Monitor: *Kabardino-Balkaria youth protest against Moscow reaches tipping point* (11 juli 2011).

dusdanig verbeterd, dat er geen directe dreiging van terroristisch geweld meer aanwezig was.¹¹³

2.5.5 Noord-Ossetië

Noord-Ossetië heeft in de verslagperiode in toenemende mate te maken gekregen met geweld dat is overgeslagen uit andere republieken in de Noordelijke Kaukasus, voornamelijk Ingoesjetië en Tsjetsjenië. In september 2011 vond een zelfmoordaanslag plaats op het centrale marktplein in Vladikavkaz, de hoofdstad van de republiek, waarbij 17 mensen om het leven kwamen. Deze aanslag werd opgeëist door de Ingoesjeetse vrijheidsbeweging *Riyadus Salikhin*. Volgens een Ingoesjeetse rebellenleider genaamd 'Adam' was de aanslag een reactie op de Noord-Ossetische loyaliteit aan de federale autoriteiten en zouden de aanslagen op Noord-Ossetisch grondgebied pas stoppen wanneer een einde zou komen aan de anti-islamactiviteiten van de republiek.¹¹⁴

2.5.6 Karatsjaj-Tsjerkessië

In Karatsjaj-Tsjerkessië is het geweld afgenomen in 2010, ten opzichte van het jaar ervoor en zijn er in de verslagperiode minder meldingen van geweldsuitbarstingen geweest dan in met name Dagestan, Tsjetsjenië en Ingoesjetië. Toch blijven terroristische aanslagen en kidnappings serieuze bedreigingen voor de bevolking in de republiek. Zo is in 2011 melding gemaakt van een aantal serieuze geweldsuitbarstingen. In de maand februari 2011 vond er in Karatsjaj-Tsjerkessië een CTO plaats bij de administratieve grens met Stavropol, in de buurt van het plaatsje Belomechetskaya (zie hieronder). In december 2011 vond een speciale operatie plaats in het dorp Uchkeken in het Malokarachay-district. Hierbij werden drie personen die er van werden verdacht lid te zijn van gewapende groeperingen en betrokken te zijn geweest bij de moord op drie politieagenten gedood. Een veiligheidsagent van het ministerie van Binnenlandse Zaken van Karachay-Tsjerkessië raakte bij de operatie zwaar gewond. Eveneens in december 2011 vond een speciale operatie plaats in het plaatsje Kumysh in het Karachay-district. Volgens veiligheidsagenten zou hierbij een rebellenleider, genaamd Biaslan Gochiyaev, zijn gedood.¹¹⁵

2.5.7 Stavropol Kraj

Stavropol heeft in de verslagperiode in toenemende mate te maken gehad met geweld afkomstig uit de naburige republieken, met name Karatsjaj-Tsjerkessië en Tsjetsjenië. Zo kwam één agent om het leven en raakten vier agenten gewond, behorende tot de OMON van Stavropol Kraj, tijdens gevechten met illegale gewapende bendes gedurende een speciale operatie bij de administratieve grens met Karatsjaj-Tsjerkessië in februari 2011. In mei 2010 vielen zeven doden en 40 gewonden bij een bomaanslag buiten een concertgebouw in de hoofdstad Stavropol,

¹¹³ Jamestown Foundation: *Moscow revives counter-terrorism regime in three North Caucasus republics* (12 september 2011), Radio Free Europe/Radio Liberty: *Counterterror restrictions lifted in Kabardino-Balkaria as insurgency again gather strength* (11 november 2011).

¹¹⁴ UNHCR Refworld: *Threat of renewed ethnic clashes reemerges following North-Ossetia suicide attack* (20 september 2010), BBC News, *Regions and territories, North-Ossetia* (19 januari 2011).

¹¹⁵ US Department of State: *Report on Human Rights Practices Russia* (8 april 2011), House of Lords Library Note: *Chechnya and the North Caucasus* (28 april 2011), British Foreign and Commonwealth Office: *Russian Federation Travel Advice* (19 september 2011), Caucasian Knot: *On December 19-25, armed conflict in Northern Caucasus took away six lives* (28 december 2011).

vlak voordat een Tsjetsjeens dansgezelschap zou optreden. Een aantal dagen later werden twee verdachten aangehouden in de Republiek Ingoesjetië.¹¹⁶

¹¹⁶ Caucasian Knot: *Stavropol OMON fighters suffer in special operation on Karachay-Cherkessian border* (15 februari 2011), BBC News: *Blast kills six outside theatre in Stavropol, Russia* (27 mei 2010), Spero News: *Officials face negligence probe over Stavropol bomb attack* (29 mei 2010).

3 Mensenrechten

In de Noordelijke Kaukasus blijft de mensenrechtensituatie onverminderd slecht. Verdedigers van mensenrechten en journalisten worden bedreigd, ontvoerd en vermoord. Veiligheidsdiensten van de overheid houden een sfeer van angst en intimidatie in stand en begaan ernstige misdaden, inclusief moorden en buitengerechtelijke executies. Vervolgning en bestraffing van daders of opdrachtgevers vinden niet of nauwelijks plaats. Volgens het mensenrechtencomité van de Raad van Europa zijn de problemen met betrekking tot eerbiediging van mensenrechten en rechtszekerheid in de Noordelijke Kaukasus (met name Tsjetsjenië, Ingoesjetië en Dagestan) het meest serieus van alle door de Raad gemonitorde regio's.¹¹⁷

3.1 Grondwet

De grondwet van de Russische Federatie is van toepassing op de gehele Noordelijke Kaukasus. Daarnaast hebben de republieken in de Noordelijke Kaukasus een eigen grondwet. Stavropol Kraj heeft geen eigen grondwet. De federale grondwet van de Russische Federatie stelt evenwel, dat federale wetgeving prevaleert boven de wetgeving van een deelrepubliek.¹¹⁸

3.2 Internationale verdragen en protocollen

Alle federale wetgeving, met inbegrip van de grondwet van de Russische Federatie en alle verdragen waarbij de Russische Federatie zich heeft aangesloten, zijn ook van toepassing op de Noordelijke Kaukasus.

De Russische Federatie (toen nog Sovjet-Unie) heeft de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens uit 1948 ondertekend en is partij bij de volgende VN-verdragen op het terrein van de mensenrechten:¹¹⁹

- het Internationaal Verdrag inzake Voorkoming en Bestrafing van Genocide (geratificeerd 1954);
- het Internationaal Verdrag inzake Uitbanning van Alle Vormen van Rassendiscriminatie (geratificeerd 1969);
- het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (geratificeerd 1973);
- het Internationaal Verdrag inzake Burger- en Politieke Rechten (geratificeerd 1973), alsmede het eerste optionele protocol betreffende het individuele klachtenrecht (geratificeerd 1991), maar niet het tweede optionele protocol betreffende afschaffing van de doodstraf;¹²⁰
- het Internationaal Verdrag inzake de Uitbanning van Alle Vormen van

¹¹⁷ House of Lords Library Note: *Chechnya and the North Caucasus* (28 april 2011), UK Foreign and Commonwealth Office Human Rights and Democracy Report, *Russia* (31 maart 2011), US Department of State, *2010 Country Report on Human Rights Practices, Russia* (8 april 2011), Raad van Europa: *Legal remedies for human rights violations in the North Caucasus Region* (4 juni 2010).

¹¹⁸ Grondwet Russische Federatie (1993), artikel 4 lid 2, zie ook ambtsbericht Noordelijke-Kaukasus juli 2008, p. 30.

¹¹⁹ www.treaties.un.org.

¹²⁰ Zie ook § 3.5.9 'Doodstraf'.

- Discriminatie van Vrouwen (geratificeerd 1981), alsmede het optionele protocol betreffende alle in het verdrag genoemde vormen van discriminatie (geratificeerd 2004);
- het Internationaal Verdrag tegen Marteling en Andere Wrede, Onmenselijke of Onterende Behandeling of Bestrafing (geratificeerd 1987), maar niet het bijbehorende optionele protocol;
  - het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (geratificeerd 1990), alsmede het optionele protocol betreffende kinderen in gewapende conflicten (geratificeerd 2008), maar niet het optionele protocol betreffende kinderhandel, kinderprostitutie en kinderpornografie;
  - het Internationaal Verdrag inzake de Bestrijding en Bestrafing van Apartheid (geratificeerd 1975);
  - het Internationaal Verdrag tegen Apartheid in de Sport (geratificeerd 1987);
  - het Internationaal Verdrag inzake de Niet-verjaring van Oorlogsmisdaden en Misdaden tegen de Menselijkheid (geratificeerd 1969);
  - het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van Gehandicapten (getekend 2008, nog niet geratificeerd);
  - het Statuut van het Internationaal Strafhof (*International Criminal Court, ICC*) (getekend 2000, nog niet geratificeerd).
  - Het Internationaal Verdrag inzake de status van vluchtelingen en het bijbehorende protocol (beide getekend op 3 februari 1993).

Rusland is sinds 1996 lid van de Raad van Europa. Het Europees Verdrag voor de Bescherming van de Rechten van de Mens (EVRM), is door Rusland op 5 mei 1998 geratificeerd.¹²¹

3.3 Federale wetgeving

Hieronder volgt een overzicht van voor de Noordelijke Kaukasus relevante, in de verslagperiode ingevoerde, federale wet- en regelgeving.

Op 4 mei 2010 is een wet aangenomen die voorziet in het (financieel) compenseren van burgers, wier rechten op een eerlijk proces en op een tijdige beslissing in een rechtszaak is geschonden. De wet is voornamelijk bedoeld om de grote hoeveelheid zaken op dit terrein, die vanuit Rusland voor het *Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM)* werden gebracht, terug te dringen aangezien ongeveer 30 procent van deze zaken handelde over eerlijke procesgang. In de praktijk blijkt dat de wet lang niet altijd leidt tot de bedoelde compensatie, doordat de Russische autoriteiten via allerlei procedures zaken hangende houden en niet afsluiten. Veel burgers wenden zich daarom alsnog tot het EHRM. Zij kunnen echter te maken krijgen met intimidaties, ontvoeringen of zelfs moord.¹²²

Per 1 maart 2011 is in de Russische Federatie een nieuwe Politiewet van kracht.¹²³ Volgens Medvedev zorgt de wet voor een duidelijkere omschrijving van de taken en bevoegdheden van politieagenten en moet de hervorming van het politieapparaat zorgdragen voor een beter imago van de politie in Rusland. Critici stellen dat de

¹²¹ Council of Europe (www.coe.int) (26 september 2011).

¹²² US Department of State: *Country Report on Human Rights Practices, Russia 2010* (8 april 2011), EU-Russia Centre: *Compensation for violation of the right to a fair trial* (9 augustus 2010).

¹²³ Federale Wet nr. 3-FZ van de Russische Federatie over de politie, aangenomen op 7 februari 2011.

belangrijkste wijziging er uit bestaat, dat politie-eenheden geen 'militia' meer genoemd mogen worden, maar voortaan 'politsia' genoemd moeten worden. De term 'militia' zou te veel verwijzen naar de politie eenheden uit de Sovjetperiode.¹²⁴

In mei 2011 heeft president Medvedev amendementen op de federale antiterrorismewet¹²⁵ getekend, waardoor de federale regering extra veiligheidsmaatregelen kan treffen in gevallen van verhoogde terroristische dreiging. De wet geeft de president de bevoegdheid passende maatregelen te nemen, in overeenstemming met het dreigingsniveau. Nieuwe wetgeving, aangenomen in juni 2011, verschaft de federale regering de mogelijkheid veroordeelde terroristen verspreid over Rusland gevangen te zetten.¹²⁶

In juli 2010 werden nieuwe provisies in de Wet op de werking van de Federale veiligheidsdienst (FSB) opgenomen, die het voor de FSB mogelijk maken waarschuwingen af te geven aan individuen, organisaties en media wanneer de FSB vindt dat deze zich schuldig maken aan (potentieel) extremistische activiteiten.¹²⁷

Momenteel is nieuwe anti-extremisme wetgeving in voorbereiding, die voorziet in straffen tot vijf jaar gevangenis voor extremistische publicaties op het internet. Hiermee worden blogs met extremistisch karakter gelijkgesteld aan extremistische publicaties in de traditionele massamedia.¹²⁸

Voor informatie betreffende staatsburgerschap- en vreemdelingenwetgeving wordt verwezen naar het thematisch ambtsbericht Staatsburgerschap- en vreemdelingenwetgeving in de Russische Federatie (oktober 2011).¹²⁹

3.4 Toezicht

Hieronder volgt een overzicht van de ontwikkelingen in de verslagperiode met betrekking tot de belangrijkste toezichthoudende instanties en organisaties op de mensenrechtensituatie in de Noordelijke Kaukasus.

3.4.1 Federale mensenrechtenraad

De Presidentiële Raad voor Maatschappelijke Organisaties en de Mensenrechten staat sinds oktober 2010 onder leiding van Mikhail Fedotov¹³⁰ en heeft een adviserende taak richting de president en regering met betrekking tot het functioneren van het maatschappelijk middenveld en het eerbiedigen van de mensenrechten. De aanbevelingen van de mensenrechtenraad hebben geen bindend karakter. Tijdens de sessie van de Raad in mei 2010 is de situatie in de Noordelijke

¹²⁴ Russia Today: *Russian police changing image as Medvedev signs new law* (7 februari 2011), Law Library of Congress: *Russian Federation: New law on police* (9 februari 2011).

¹²⁵ Federale wet 63-FZ van 13 juni 1996.

¹²⁶ RIA Novosti: *Medvedev signs law to spread terror convicts around Russian jails*, 30 juni 2011, RIA Novosti: *Medvedev passes law to boost anti-terrorism measures*, 3 mei 2011, The voice of Russia: *Amendments to Russian law on countering terrorism* (3 mei 2011).

¹²⁷ Human Rights Watch, World Report 2011, Russia (<http://www.hrw.org/es/world-report-2011/russia>).

¹²⁸ Global Voices: *Russia: New legislation against online extremism* (7 augustus 2011), Itar-Tass persbureau: http://www.itar-tass-sib.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=45884-37.html, Law Library of Congress: *Russian Federation: Government takes measures against extremism* (16 augustus 2011).

¹²⁹ Zie hiervoor de website van de Rijksoverheid: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/ambtsberichten/2011/04/19/russische-federatie---2011-04-19-thematisch-ambtsbericht-staatsburgerschap-en-vreemdelingenwetgeving.html>.

¹³⁰ Mikhail Fedotov volgde Ella Pamfilova op, RIA Novosti: *Russian journalist Mikhail Fedotov appointed chief human rights advisor* (13 oktober 2010).

Kaukasus exclusief aan bod gekomen. In juli 2011 werd een bijeenkomst van de raad gehouden in Nalchik, de hoofdstad van Kabardino-Balkarië. Tijdens de sessies van de raad werden de strijd tegen terrorisme, extremisme en religieus-fundamentalisme in de Noordelijke Kaukasus besproken, alsmede de etnische en religieuze conflicten binnen de regio. In Nalchik is door leden van de raad zware kritiek geuit op de activiteiten van politie en veiligheidsdiensten in de Noordelijke Kaukasus. Volgens hen is een escalatie van de terroristisch-extremistische dreiging gunstig voor sommige overheidsfunctionarissen en overheidsorganisaties, gezien de financiële vergoedingen die worden uitgekeerd voor antiterrorisme operaties en de invloed die men ermee kan vergaren. Volgens een bron is er al tijdens de sessie van de raad in mei 2010 door president Medvedev beloofd, dat de slechte sociaal-economische situatie in de Noordelijke Kaukasus aangepakt zou worden, maar zijn er tot op heden geen concrete verbeteringen geconstateerd.¹³¹

3.4.2 Ombudsman

Sinds februari 2004 vervult Vladimir Loekin de functie van federale ombudsman. De meeste klachten, die Loekin ontvangt, gaan over sociale en economische misstanden in de Russische Federatie. Van klachten op het terrein van de klassieke mensenrechten heeft een meerderheid betrekking op schendingen door rechtshandhavende organen, in het bijzonder de situatie in gevangenissen en het soms langdurige voorarrest. Loekin maakte bij de presentatie voor de doema van zijn jaarrapport over 2010 speciaal melding van klachten aangaande moorden op gevangenen in gevangenissen in de Noordelijke Kaukasus, begaan door wetshandhavers. Ook is Loekin met regelmaat kritisch over de harde manier waarop de politie demonstraties uiteen drijft. Naar aanleiding van klachten over mensenrechtenschendingen kan de federale ombudsman het Russische Onderzoekscomité verzoeken een onderzoek in te stellen. Zo heeft Lukin in september 2010 het comité verzocht een onderzoek in te stellen naar aanvallen op vrouwen in de straten van Grozny. Er werd uiteindelijk geen onderzoek ingesteld omdat uit een vooronderzoek zou zijn gebleken, dat uit de klachten niet was af te leiden dat het om strafbare feiten zou gaan. Van de 57.000 klachten die Lukin in 2010 ontving, was ongeveer 5% afkomstig uit het Noordelijke Kaukasus-district. Schendingen begaan door de overheid, zowel federaal als lokaal binnen de republieken van de Noordelijke Kaukasus, worden echter niet of nauwelijks onderzocht (zie hiervoor paragraaf 3.5.5).¹³²

Naast de federale ombudsman telt de Russische Federatie 32 regionale ombudsmannen, die een autonome status hebben. Zij opereren onafhankelijk van de organisatie van de federale ombudsman. Een coördinatieraad, waarvan alle ombudsmannen lid zijn, komt voor gemeenschappelijk overleg (afhankelijk van de problematiek) gemiddeld twee keer per jaar bijeen. De deelrepublieken van de Noordelijke Kaukasus, inclusief Stavropol Kraj, hebben alle een eigen ombudsman.¹³³

¹³¹ Meetings of the Council for Civil Society Institutions van 19 mei 2010, 1 februari 2011 en 5 juli 2011 (op: www.eng.state.kremlin.ru) Zie ook Vestnik Kavkaza (<http://vestnikkavkaza.net/news/politics/15522.html>), Jamestown Foundation: *Medvedev displays bewildering ambivalence about Russia's North Caucasus policy* (6 juli 2011).

¹³² HRO-Rights in Russia (www.hro.org): *Vladimir Lukin: Participation in the military insurgency can be established in a court of law* (18 mei 2011), *The Other Russia: Lukin: Constitution says rallies don't need government sanction* (2 juni 2010), *New York Times: Chechnya coerces women on dress, activists say* (27 september 2010), *Caucasian Knot: Lukin asks GPO to check data about attacks on women without headscarves in Chechnya* (24 september 2010), en: *Ombudsman subjected the methods of struggle against underground in Northern Caucasus to criticism* (23 maart 2011), *Human Rights Watch: You dress according to their rules* (maart 2011).

¹³³ *Baku Today: The ombudsmen of the Northern Caucasus and Southern Russia gathered in Adygeya* (28 januari 2011).

Tsjetsjenië

In maart 2006 trad Nurdi Nuchazijev aan als ombudsman voor Tsjetsjenië. Hij wordt algemeen gezien als een vertrouweling van Kadyrov en heeft zich, net als Kadyrov, publiekelijk uitgesproken tegen mensenrechtenorganisaties en Memorial in het bijzonder. In april 2011 hielden Memorial, *Nizhny Novgorod Committee against Torture (CAT)*, *Moscow Helsinki Group (MHG)* en *Human Rights Watch (HRW)* een persconferentie, waarin zij uiteenzetten dat zaken met betrekking tot verdwijning en buitengerechtelijke executies niet zijn onderzocht. De Tsjetsjeense ombudsman uitte zijn kritiek op de ngo's en beschuldigde hen bevooroordeeld te zijn. Hij vond tevens dat er een einde moet komen aan de claims van NGO's dat zij het exclusieve recht hebben de definitie van mensenrechten te geven en de mensenrechtensituatie in Tsjetsjenië te evalueren. Nuchazijev weigerde in de verslagperiode elke vorm van samenwerking met Memorial, algemeen beschouwd als de meest vooraanstaande mensenrechtenorganisatie in de regio. Het is voor inwoners van Tsjetsjenië formeel mogelijk zich te wenden tot de federale ombudsman. De Ombudsman kan naar aanleiding van klachten over bijvoorbeeld misdragingen van overheidspersoneel tegenover Tsjetsjeense burgers, het federale Onderzoekscmité verzoeken een onderzoek in te stellen. De kans op een voor de burger positief resultaat is hierbij echter gering. Bovendien zijn met name in Tsjetsjenië veel mensen bang voor represailles van de veiligheidsdiensten, wanneer bij een federale autoriteit melding wordt gemaakt van schendingen begaan door de overheid (zie hiervoor paragraaf 3.5.5).¹³⁴

3.4.3 Niet-gouvernementele organisaties (ngo's)

De omstandigheden waaronder mensenrechtenorganisaties moeten opereren, is in de verslagperiode onverminderd slecht gebleven ten opzichte van de vorige verslagperiode. Bedreigingen aan en aanvallen op mensenrechtenactivisten en mensenrechten ngo's vinden regelmatig plaats. Ook hebben activisten en ngo's te maken met bureaucratische pesterijen en intimidatie die hen het werk bemoeilijken.¹³⁵

Ngo's in de Noordelijke Kaukasus worden scherp in de gaten gehouden en gecontroleerd, meer dan in de rest van de Russische Federatie. Mensenrechtenorganisaties hebben in de verslagperiode regelmatig te maken gehad met beschuldigingen van vermeende terroristische activiteiten op basis van onduidelijke anti-extremismewetgeving. Met name de in juli aangepaste FSB-wet (zie paragraaf 3.3), werd door de federale overheid ingezet om ngo's te onderwerpen aan veiligheidsonderzoeken. Vanaf september 2010 zijn vooral de ngo's die buitenlands subsidiegeld ontvangen en ngo's die rapporteren over mensenrechtenschendingen onderzocht door de FSB.¹³⁶

Een aantal nationale en internationale mensenrechtenorganisaties in Rusland, waaronder Memorial, *Amnesty International (AI)*, HRW, *Russian Justice Initiative (RJI)*, *Civic Assistance Committee* en MHG, brengt geregeld kritische rapporten uit over de situatie in de Noordelijke Kaukasus. Memorial wordt in Tsjetsjenië bijgestaan door twaalf mensenrechtenorganisaties onder leiding van het CAT, die bij rotatie in Tsjetsjenië aanwezig zijn. Met een groep mensen assisteren zij bij de

¹³⁴ International Federation for Human Rights, *Chechen Ombudsman slanders and threatens human rights defenders* (27 april 2011), US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices* (8 april 2011).

¹³⁵ Amnesty International: *Annual Report Russian Federation*, 2011, US Department of State 2010: *Country report on human rights practices:Russia* (8 april 2011).

¹³⁶ Human Rights Watch: *Country summary Russia 2010* (januari 2011), US Department of State: *Country report on human rights practices* (8 april 2011).

onderzoeken naar mensenrechtenschendingen en voorzien zij in juridische hulpverlening aan slachtoffers. President Medvedev heeft de lokale autoriteiten in Tsjetsjenië opgeroepen samen te werken met de hulporganisaties. Desondanks blijven Kadyrov en andere hooggeplaatste overheidsvertegenwoordigers bedreigende verklaringen uiten aan het adres van mensenrechtenorganisaties en activisten.¹³⁷ Ook komt het voor dat familieleden van mensenrechtenactivisten door de autoriteiten worden bedreigd en geïntimideerd.¹³⁸

In de maanden juni tot en met augustus 2011 kregen medewerkers van het CAT te maken met bedreigingen en intimidatie, naar aanleiding van een manifestatie georganiseerd door het comité, in het kader van de internationale herdenkingsdag van slachtoffers van martelingen op 24 juni 2011. Het hoofd van het kantoor van het comité in Grozny, Supian Baskhanov, werd een aantal keren door de politie opgepakt en gedwongen verklaringen af te geven met betrekking tot de manifestatie. Bedreigingen bleven aanhouden in de maand na de manifestatie. Ook leden van kantoren van het comité buiten Tsjetsjenië werden in deze periode bedreigd. Het plaatsvervangend hoofd van het hoofdkantoor in Nizhnii Novgorod, Olga Sadovskaya, werd door middel van graffiti-teksten verrader en aanhanger van terrorisme en extremisme genoemd.¹³⁹

De zaak Orlov/Kadyrov

Het hoofd van Tsjetsjenië, Ramzan Kadyrov, heeft op 20 oktober 2009 een rechtszaak wegens smaad aangespannen tegen de directeur van Memorial, Oleg Orlov. Deze had Kadyrov beschuldigd verantwoordelijk te zijn voor de moord op Memorial-activiste Natalya Estemirova in 2009. Op 14 juni 2011 verklaarde de Moskouse rechtbank, tot veler verrassing, de aanklacht ongegrond. In 2010 was Orlov nog veroordeeld in een civiele procedure tot het betalen van een schadevergoeding van 20.000 roebel aan Kadyrov wegens smaad. De advocaat van Kadyrov heeft op 24 juni 2011 beroep tegen de uitspraak aangetekend. De uitspraak van de rechter in Moskou wordt door organisaties als het *Helsinki Comité*, HRW en AI beschouwd als een welkome stap op weg naar een rechtvaardiger justitieel systeem in Rusland, op het terrein van de bescherming van mensenrechtenactivisten. De zaak is binnen de verslagperiode niet beëindigd.¹⁴⁰

3.4.4 Raad van Europa

In 2010 heeft een rapporteur van de Raad van Europa een *fact finding* bezoek gebracht aan de Russische Federatie. Het in juni 2010 verschenen rapport van deze missie concludeert dat de mensenrechtensituatie in de Noordelijke Kaukasus – met

¹³⁷ Kadyrov heeft tijdens een televisie-interview in juli 2010 mensenrechtenactivisten, en specifiek medewerkers van Memorial, vijanden van de staat, van het volk en van de wet genoemd. Human Rights Watch: *Country Summary Russia*, januari 2011.

¹³⁸ ECRE, *Guidelines on the treatment of Chechen internally displaced persons, asylum seekers and refugees in Europe* (maart 2011), Human Rights Watch, *Country summary – Russia* (januari 2011), Amnesty International, *Report 2011 – Russian Federation*, US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices* (8 april 2011).

¹³⁹ Amnesty International: *Human rights defenders working in Chechnya subjected to further threats and harassment* (public statement, 3 augustus 2011), Reliefweb: *Chechen human rights lawyer threatened* (2 augustus 2011) en *Fresh threats against human rights defenders in Chechnya* (28 juni 2011).

¹⁴⁰ Human Rights Watch, *Country summary – Russia* (januari 2011), US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices – Russia* (8 april 2011), ECRE, *Guidelines on the treatment of Chechen internally displaced persons, asylum seekers and refugees in Europe* (maart 2011), The New York Times, *Russian Rights Activist Cleared of Defamation* (14 juni 2011), Human Rights House: *Russia: Memorial's chair Oleg Orlov acquitted*, 19 juni 2011, Caucasian Knot 14 juli 2011, 8 augustus en 24 oktober.

name in Tsjetsjenië, Dagestan en Ingoesjetië – onverminderd zorgwekkend is en dat rechtszekerheid nagenoeg afwezig is in de regio.¹⁴¹

Naar aanleiding van het missierapport is door de Raad van Europa een resolutie aangenomen, waarin de Russische centrale en regionale autoriteiten worden opgeroepen de rechtspleging met betrekking tot mensenrechtenschendingen in de Noordelijke Kaukasus beter te handhaven.¹⁴² In december 2010 bracht een aantal mensenrechtenorganisaties bij de Europese Raad het gebrek aan effectieve implementatie van deze resolutie onder de aandacht. Een half jaar na het aannemen ervan was er door hen nog geen merkbare verbetering in de situatie geconstateerd.¹⁴³

Voorts heeft een delegatie van het *Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT)* van de Raad van Europa in april en mei 2011 een bezoek gebracht aan de Noordelijke Kaukasus. Tijdens het tiendaagse bezoek zijn de republieken Dagestan, Noord-Ossetië en Tsjetsjenië aangedaan. Het bezoek stond in het teken van een onderzoek naar de behandeling van personen die gevangen zitten in de drie republieken, naar aanleiding van geluiden van mishandelingen. Hiertoe werden gesprekken gevoerd met de relevante autoriteiten en werden bezoeken gebracht aan onder andere de *pre-trial detention facilities* in de drie republieken en het hoofdkwartier van OMON en ORB-2 in Tsjetsjenië (zie ook paragraaf 2.5.1). Ook is gesproken met diverse ngo's in de regio. Naar aanleiding van het bezoek liet EU-commissaris voor de mensenrechten Thomas Hammarberg weten, dat de EU zich ernstige zorgen maakt over de mensenrechtensituatie in de Noordelijke Kaukasus. Volgens Hammarberg worden veel mensen ontvoerd en worden gevangenen in detentiecentra gemarteld.¹⁴⁴

3.5 Naleving en schendingen

Hieronder volgt een uiteenzetting van de bescherming en naleving dan wel schending in de Russische Federatie en met name de Noordelijke Kaukasus van een aantal klassieke grondrechten.

3.5.1 Vrijheid van meningsuiting

Vrijheid van meningsuiting is vastgelegd in de grondwet van de Russische Federatie. In de praktijk is het echter slecht gesteld met de persvrijheid. In de *Press Freedom Index* van de ngo *Reporters Without Borders (RWB)* staat Rusland op plaats 140 van de 178.¹⁴⁵ Vooral journalisten en mensenrechtenactivisten ondervonden ernstige belemmeringen op het gebied van vrije meningsuiting. Soms werd onduidelijke antiterrorismewetgeving gebruikt om journalisten en ngo's monddood te maken.¹⁴⁶

¹⁴¹ Raad van Europa: *Legal remedies for human rights violations in the North Caucasus region* (4 juni 2010), Civil Rights Defenders (<http://www.civilrightsdefenders.org/en/analysis/7610/>, mei 2011).

¹⁴² Resolutie van de Parlementaire Assemblée van de Raad van Europa, nr. 1738: *Legal remedies for human rights violations in the North Caucasus region* (2010).

¹⁴³ Brief van de 'Civil Rights Defenders' aan de president van de Europese Raad, d.d. 9 december 2010.

¹⁴⁴ Council of Europe/CPT, 11 mei 2011 en 5 september 2011 (www.cpt.coe.int), PIK-tv: *EU concerned with human rights in North Caucasus* (6 september 2011).

¹⁴⁵ Reporters without Borders – *Press freedom index 2010*, <http://en.rsf.org/press-freedom-index-2010.1034.html> (geraadpleegd 20 juli 2011).

¹⁴⁶ UK Foreign and Commonwealth Office: *Human Rights and Democracy Russia* (31 maart 2011), US Department of State: *2010 Country Report on Human Rights Practices – Russia* (8 april 2011).

Televisie en geschreven nieuwsmedia staan in de hele Noordelijke Kaukasus nadrukkelijk onder overheidstoezicht. Zelfcensuur wordt vaak toegepast, meestal onder grote druk van de autoriteiten. Tijdens een conferentie in Moskou in september 2011 stelden mensenrechtenactivisten van Memorial en RWB dat de persvrijheid in de hele Noordelijke Kaukasus is verslechterd in de afgelopen twee jaar. Binnen de verslagperiode is melding gemaakt van aanvallen op en het vermoorden van journalisten door onbekende daders. In Dagestan, bijvoorbeeld, werd in mei 2011 de hoofdredacteur van een islamitische krant die in de Avar-taal verschijnt, Yakhya Magomedov, vermoord. In december 2011 werd in Makchachkala de prominente journalist en oprichter en uitgever van de krant *Tsjernovik*, Khadzjimoerad Kamalov, vermoord. Kamalovs krant berichtte uitvoerig over de harde aanpak van rebellen door de politie en over de vele ontvoeringen in de republiek. In Ingoesjetië werd in november 2010 de hoofdredacteur van een lokale krant, Hoessein Shadiey, beschoten in zijn auto, als reactie op een in zijn krant geplaatst artikel over corruptiepraktijken.¹⁴⁷

Tsjetsjenië

Informatievoorziening staat in Tsjetsjenië onder strenge controle van Ramzan Kadyrov. Alle Tsjetsjeense televisiestations zijn in handen van Kadyrov, evenals de geschreven media. In de praktijk bestaan er geen onafhankelijke kranten meer in Tsjetsjenië. Journalisten zijn terughoudend met het schrijven over onderwerpen als mensenrechtenschendingen, corruptie en straffeloosheid uit angst voor repercussies. Journalisten met kritiek op de autoriteiten lopen dezelfde risico's als mensenrechtenactivisten; zij kunnen te maken krijgen met intimidatie, bedreiging, aanhouding, mishandeling, ontvoering en moord. Volgens mensenrechtenactivisten heerst er in Tsjetsjenië een klimaat van angst, die journalisten monddood maakt.¹⁴⁸

3.5.2 Vrijheid van vereniging en vergadering

De grondwet van de Russische Federatie waarborgt *de jure* de vrijheid van vereniging (artikel 31), echter, *de facto* werd dit grondwettelijk recht door lokale autoriteiten vaak met voeten getreden. Met name groeperingen die controversiële onderwerpen zoals mensenrechten aan de orde stelden, of door buitenlands geld werden gesponsord, werden beperkt in hun publieke activiteiten. In 2010 werden in de Russische Federatie meer dan 3160 activisten gearresteerd, als gevolg van het deelnemen aan publieke manifestaties. Volgens de mensenrechtencommissaris van de Raad van Europa zijn politieagenten regelmatig niet als zodanig te herkennen en te identificeren gedurende protestbijeenkomsten, waardoor het moeilijk is hen verantwoordelijk te stellen voor buitengerechtelijke handelingen. President Medvedev heeft in november 2010 een door de Doema goedgekeurde wijziging op de federale wet op demonstraties¹⁴⁹ via zijn vetorecht geblokkeerd. De

¹⁴⁷ Civil Rights Defenders: *Human Rights in Russia* (mei 2011). US Department of State: *2010 Country Report on Human Rights Practices* (8 april 2011), UN News Centre: *Unesco condemns murder of magazine editor in Dagestan, Russia* (19 mei 2011), The other Russia: *Ingush newspaper editor shot in car* (23 november 2010), Caucasian Knot: *RWB: Freedom of press in Dagestan and Chechnya is no better* (15 september 2011), Volkskrant: *Een gewone oorlog is tenminste eindig* (17 december 2011), Radio Free Europe/Radio Liberty: *Prominent journalist gunned down in Russia's Caucasus* (19 december 2011) en: *A new power struggle in Daghestan?* (19 december 2011), Human Rights House: *Russia must investigate murder of publisher in Dagestan* (18 december 2011)..

¹⁴⁸ US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices – Russia* (8 april 2011), Human Rights Watch, *Country summary – Russia* (januari 2011), Parliamentary Human Rights Group (UK), *Chechnya Fact-Finding Mission* (juni 2010), Amnesty International, *Report 2011 – Russian Federation*, European Council on Refugees and Exiles (ECRE): *Guidelines on the treatment of Chechen internally displaced persons, asylum seekers and refugees in Europe* (maart 2011), Caucasian Knot: *RWB: Freedom of press in Dagestan and Chechnya is no better* (15 september 2011).

¹⁴⁹ Federale wet no. 54-FZ, 19 juni 2004.

wetswijziging zou er voor hebben gezorgd dat personen die eerder zijn veroordeeld voor zelfs de kleinste administratieve vergrijpen, niet meer zouden kunnen deelnemen aan demonstraties. Medvedev achtte de wijziging ongrondwettelijk.¹⁵⁰

Tsjetsjenië

Volgens artikel 8 van de Tsjetsjeense grondwet erkent de republiek het bestaan van politieke diversiteit en kent het een meerpartijensysteem. In de praktijk zijn er echter geen politieke partijen actief in Tsjetsjenië. Sinds in 2004 de regionale verkiezingen zijn afgeschaft, hebben de Tsjetsjenen geen invloed meer op wie hun hoofd wordt. De kandidaat wordt voorgedragen door de president van de Russische Federatie en behoeft goedkeuring van het Tsjetsjeense parlement. Voor zover bekend zijn alle parlementsleden loyaal aan Kadyrov. Volgens een bron is er in Tsjetsjenië *de facto* geen vrijheid om te demonstreren.¹⁵¹

Dagestan

In Dagestan vonden in de verslagperiode diverse demonstraties plaats. In oktober 2011 werden 40 demonstranten opgepakt na een protestbijeenkomst in Makchachkala tegen de voortwoekerende corruptie binnen de overheid en voor eerlijke en vrije verkiezingen. De arrestatiegrond werd niet vermeld en ook werd de arrestanten een advocaat geweigerd. In augustus 2011 vond een protestbijeenkomst plaats voor het kantoor van de openbare aanklager in Makchachkala. Ongeveer 200 personen demonstreerden hierbij voor de vrijlating van drie door de politie gearresteerde personen, die volgens de autoriteiten werden beschuldigd van banden met de moslimrebellens. Volgens de betogers zouden de drie onterecht zijn opgepakt en zou de politie zelf bewijzen in hun auto's hebben geplaatst.¹⁵²

In november 2011 vond in Makchachkala een aantal grootschalige demonstraties plaats tegen de gewelddadige manier waarop de politie optreedt in Dagestan. Naar verluidt gingen 2500 tot 3000 mensen de straat op om te protesteren tegen ontvoeringen en geweld waaraan politieagenten zich schuldig zouden maken. Veel van de demonstranten zouden door de politie ontvoerde familieleden hebben. Zij kondigden aan protestbijeenkomsten te blijven organiseren totdat de ontvoeringen en het geweld zijn gestopt.¹⁵³

3.5.3 Vrijheid van godsdienst

De dominerende godsdienst in de Noordelijke Kaukasus is de (soennitische) islam. In het noord-oostelijke deel van de Kaukasus (Dagestan, Tsjetjenië en Ingoesjetië) heeft vooral het soefisme¹⁵⁴ aanhang, terwijl in het noord-westelijke deel van de Kaukasus (Noord-Ossetie, Kabardino-Balkarië en Karatsjaj-Tsjerkessië) de

¹⁵⁰ US Department of State 2010, *Country Report on Human Rights Practices Russia* (8 april 2011), The Human Rights Brief: *Freedom to assemble in Russia: does the future hold hope for improvement?* (12 februari 2011), website Kremlin: *Veto on the bill introducing amendments to the law on protests* (6 november 2010), Amnesty International *Report Russian Federation 2011*, Brief van Commissaris voor de mensenrechten van de Raad van Europa (Thomas Hammarberg) aan ambassadeur Alexander Alekseev inzake de vrijheid van vereniging in de Russische Federatie (21 juli 2011).

¹⁵¹ Parliamentary Human Rights Group (UK), *Chechnya Fact-Finding Mission* (juni 2010), Trouw, *Kadyrov herbenoemd als president Tsjetsjenië* (5 april 2011), Reformatorisch Dagblad, *President Tsjetsjenië als halfgod vereerd* (12 maart 2011).

¹⁵² PIK-tv: *Anti-corruption rallies in Dagestan* (3 oktober 2011), Refworld: *Is Dagestan's Kizlyar district becoming a new flashpoint in the insurgency?* (6 september 2011).

¹⁵³ Jamestown Foundation: *Has the Arab Spring arrived in Dagestan?* (28 november 2011), *Caucasian Knot: In Makchachkala, Rizvan Kurbanov speaks at rally against kidnappings and arbitrariness of power agents* (24 november 2011).

¹⁵⁴ Het soefisme kan in algemene zin worden omschreven als de mystieke kant van de islam.

hanafistische islam¹⁵⁵ domineert die daar is vermengd met lokale, meer traditionele elementen.¹⁵⁶

Halverwege de jaren negentig van de vorige eeuw, deden radicaal islamitische invloeden hun intrede in de Noordelijke Kaukasus-regio. Media en analisten duiden de aanhangers van deze stroming afwisselend aan als 'wahabisten' en 'salafisten', hoewel dit eigenlijk twee verschillende (zij het op elkaar lijkende) stromingen binnen de radicale islam zijn.¹⁵⁷ Het beoogde doel van de (doorgaans als wahabisten aangemerkte) islamitische rebellen in de Noordelijke Kaukasus, is het stichten van een Kaukasisch kalifaat, een streng islamitisch gezag los van het centrale bestuur, door middel van onder andere gewapend verzet en terrorisme.¹⁵⁸

In de hele Noordelijke Kaukasus, maar met name in Tsjetsjenië, werden in de verslagperiode meldingen gemaakt door mensenrechtenactivisten van verdwijningen en arrestaties van en moorden op moslims, die er van werden verdacht banden te hebben met religieus extremistische groeperingen.¹⁵⁹

Tsjetsjenië

Volgens de grondwet is Tsjetsjenië een seculiere staat en zijn alle religieuze organisaties gelijk voor de wet. De grondwet garandeert de vrijheid van godsdienst. In Tsjetsjenië is geen sprake van officiële invoering van de sharia (islamitische wetgeving). Wel propageert Ramzan Kadyrov, zelf zoon van een imam, op actieve wijze de 'ware islam', waarbij hij deze plaatst binnen Tsjetsjeense tradities, deels voortkomend uit het soefisme. *De facto* voert Kadyrov hiermee elementen van de sharia in, hoewel dit door (woordvoerders van) Kadyrov wordt ontkend. Ook worden er in Tsjetsjeense rechtbanken regels uit de shariawetgeving toegepast. Kadyrov positioneert zichzelf zo in toenemende mate niet alleen als politieke, maar ook als morele leider van de Tsjetsjeense natie en gebruikt de islam als een bindend middel om de eenheid van het Tsjetsjeense volk te propageren. Kadyrov noemt de door hem ingevoerde vorm van de islam *traditioneel Tsjetsjeens*, maar *de facto* holt Kadyrovs versie van de islam de Tsjetsjeense soefistische tradities uit en gebruikt hij de islam om zijn eigen ambities te verwezenlijken en zijn willekeurige beleid te legitimeren.¹⁶⁰

In de verslagperiode voerde Kadyrov in Tsjetsjenië in toenemende mate een repressief islamitisch beleid, dat hij via persoonlijke decreten aan de samenleving oplegt. De islamitische leefregels lijken vooral gericht te zijn op gedragscodes voor

¹⁵⁵ Het hanafisme staat een rationele benadering van de islam voor en is in het algemeen liberaler van karakter dan de meeste islamitische stromingen.

¹⁵⁶ Norwegian Institute of International Affairs: *The conflict between traditional and non-traditional islam in the North-Caucasus* (12 oktober 2010), CSIS: *The North Caucasus: Russia's volatile frontier* (maart 2011), Global Security.com: *Sufism* (geraadpleegd 27 oktober 2011).

¹⁵⁷ Het 'wahabisme' is een in de 18^e eeuw in Saoedi-Arabië ontstane stroming binnen de islam en tevens het geloofssysteem van het huidige Saoedi-Arabië. Het 'wahabisme' schrijft een zeer strikte leer voor, waarbij de Koran en de Hadieth (de overleveringen van het leven van de profeet Mohammed) als leidraad worden gebruikt. Binnen het 'salafisme' staat de terugkeer naar de 'pure' islam centraal, zoals door de Salaf (de eerste drie generaties moslims inclusief de profeet Mohammed) beleden. Het 'salafisme' voert terug tot de denkbeelden van Jamal al-Din al-Afghani en Muhammed Abdu (denkers die te boek staan als belangrijke vernieuwers). Deze stroming richtte zich aanvankelijk dan ook vooral op modernisering. Bronnen: Neil J. Melvin, *Building stability in the North Caucasus*, SIPRI policy paper no. 16 (mei 2007, p. 3) en de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, *Dynamiek in Islamitisch activisme: aanknopingspunten voor democratisering en mensenrechten* (2006, p. 31).

¹⁵⁸ Norwegian Institute of International Affairs: *The conflict between traditional and non-traditional islam in the North-Caucasus* (12 oktober 2010), US Commission on International religious freedom, *Russia Chapter* (29 april 2011).

¹⁵⁹ Kavkaz Center: *Russian minions kidnap, beat and kill Chechen youth because of muslim appearance* (7 september 2011), Reuters: *Chechen forces may face new scrutiny over abductions* (7 september 2011).

¹⁶⁰ US Commission on International Religious Freedom, *Russia chapter* (29 april 2011), Khilalifah.com: *Sharia law threatens Moscow control in muslim Chechnya* (29 augustus 2010).

vrouwen waarbij vrouwen geacht worden hoofddoeken en bedekkende kledij te dragen. Het bewind van Kadyrov heeft Tsjetsjenië in relatief korte tijd tot een conservatieve moslimrepubliek gemaakt. Hij heeft in Grozny naast een enorme moskee ook een *Center for Spiritual and Moral Education* opgericht. Vanuit dit centrum gaan groepen geestelijken met regelmaat de straat op, om aan voorbijgangers de 'ware islam' te verkondigen.¹⁶¹

Volgens analisten heeft Kadyrov's openlijke beleving van het soefisme daarnaast nog een ander doel, namelijk de strijd aangaan met de radicale islam, die geassocieerd wordt met de rebellen.¹⁶² Kadyrov stelt daarbij het wahabisme gelijk aan de radicale islam en heeft herhaaldelijk openlijk de oorlog verklaard aan wahabisten. Tsjetsjeense kopstukken van het wahabisme worden tot in het buitenland gevolgd. Regelmatig worden jongeren ontvoerd, gemarteld of vermoord die het uiterlijk hebben van een wahabi, zonder dat daarbij is vast komen te staan dat zij zijn aangesloten bij een religieus extremistische groepering.¹⁶³

Er is beperkte informatie voorhanden over de mate waarin godsdiensten anders dan het soefisme in Tsjetsjenië uitgeoefend kunnen worden. Er bevindt zich een orthodoxe kerk in Grozny, die door een kleine minderheid wordt bezocht. In het Naursky district is in 2011 een begin gemaakt met de bouw van een orthodoxe kerk. Voor zover bekend ondervinden de weinige in Tsjetsjenië aanwezige orthodoxe christenen geen noemenswaardige problemen met het belijden van hun geloof.¹⁶⁴

Dagestan

Ook in Dagestan geldt dat het belijden van het christelijk geloof in het algemeen geen problemen oplevert. Orthodoxe christenen komen echter net als in Tsjetsjenië weinig voor. Wel is op 15 juli 2010 een protestantse predikant, Arthur Suleimanov, vermoord in Makchachkala, naar verluidt omdat hij moslims bekeerde tot het christendom.¹⁶⁵

In Dagestan is sinds 1999 een anti-wahabismewet van kracht, hoewel wahabisme officieel niet is verboden in de Russische Federatie. In de praktijk wordt deze vorm van de islam wel beleden in Dagestan. In Dagestan worden het wahabisme en het salafisme vaak in verband gebracht met terrorisme. Wahabisten en salafisten kunnen dan ook te maken krijgen met bedreigingen. In de verslagperiode werden wahabisten en salafisten met grote regelmaat door de politie opgepakt en ondervraagd.¹⁶⁶

¹⁶¹ Human Rights Watch: *You Dress According to Their Rules, Enforcement of an Islamic Dress Code for Women in Chechnya* (maart 2011), Diana Markosian: *Amid Chechnya's Islamic Revival, Some Women live in Fear* (23 februari 2011), New York Times: *Chechnya Coerces Women on Dress, Activists Say* (27 september 2010), US Department of State: *Religious freedom report Russia 2010* (november 2010), Dawn.com: *Islamisation and fear spread in Chechnya* (22 maart 2011).

¹⁶² CSIS, *The North Caucasus – Russia's volatile frontier* (maart 2011), House of Lords Library Note, *Debate on 5 May: Chechnya and the North Caucasus* (28 april 2011), AlertNet: *TIMELINE – Islamic-style orders in Russia's Chechnya* (18 februari 2011).

¹⁶³ CSIS, *The North Caucasus – Russia's volatile frontier* (maart 2011), House of Lords Library Note, *Debate on 5 May: Chechnya and the North Caucasus* (28 april 2011), UNHCR Refworld: *Kadyrov exploits ties with Moscow to build islamic state* (10 mei 2011), Kavkaz Center: *Russian minions kidnap, beat and kill Chechen youth because of muslim appearance* (7 september 2011).

¹⁶⁴ Pravoslavie.ru: *Chechnya to build orthodox center* (31 januari 2011), Chechnyafree.ru: *Orthodox church to be built in Chechnya* (30 september 2011), Caucasian Knot: *Chechnya gets ready to celebrate orthodox easter* (22 april 2011).

¹⁶⁵ Persecution.org: *Pastor in Russian republic of Dagestan killed* (29 juli 2010).

¹⁶⁶ Vestnik Kavkaza: *North Caucasus to monitor islam students* (2 september 2011), Jamestown Foundation: *Lost between word and deeds: Dagestan's government fails to influence rebel surrender* (5 januari 2011), US Department of State: *Religious freedom report Russia 2010* (november 2010).

In december 2010 heeft de diplomatieke vertegenwoordiger van Dagestan in Moskou, op een vredesconferentie in Makchachkala, voorgesteld de anti-wahabismewet af te schaffen. Islamleiders in Dagestan zouden de wet misbruiken om rivalen te proberen uit te schakelen door ze te beschuldigen van wahabisme. Tijdens de conferentie gingen stemmen op de islam bij de politiek te betrekken, om te voorkomen dat de extreme vormen van islam de overhand krijgen. Er zijn binnen de verslagperiode geen gevallen bekend geworden van het verbieden van moslinggroeperingen op basis van de anti-wahabisme wetgeving.¹⁶⁷

Hoewel ook in Dagestan de Sharia niet officieel is ingevoerd, wordt er door plaatselijke rechtbanken delen van de sharia toegepast. Dit verschilt per regio en houdt verband met lokale tradities.

Ingoesjetië

In Ingoesjetië worden het wahabisme en het salafisme beschouwd als vijandelijke en gevaarlijke ideologieën. Aanhangers van het salafisme en het wahabisme worden vaak direct in verband gebracht met terrorisme en vervolgd. Hoewel wahabisme en salafisme niet bij wet zijn verboden in Ingoesjetië, zijn zij dat *de facto* wel. Jevkoerov heeft in augustus 2011 evenwel aangegeven, dat zijn regering open staat voor een 'legalisering' van het salafisme. Deze uitspraak hield verband met een op 29 augustus 2011 door de overheid gelanceerde registratiecampagne voor moskeeën in Ingoesjetië. Alleen geregistreerde moskeeën worden door de overheid erkend.¹⁶⁸

3.5.4 Bewegingsvrijheid

Identiteits- en reisdocumenten

Evenals in de overige delen van de Russische Federatie bestaat in de Noordelijke Kaukasus een legitimatieplicht voor iedereen vanaf veertien jaar. Men dient te allen tijde een geldig legitimatiebewijs te kunnen tonen. Het niet in het bezit hebben ervan is een bestuursrechtelijke overtreding en kan worden bestraft met een geldboete. Het binnenlands paspoort is het belangrijkste identificatiedocument omdat dit, naast persoonsgegevens, gegevens over de woonplaatsregistratie bevat (zie 'Woonregistratieplicht'). Andere documenten die kunnen dienen om de identiteit van een persoon vast te stellen zijn: een internationaal paspoort, een militair boekje, een zeemanspaspoort, een diplomatiek paspoort, een dienstpaspoot, een rijbewijs en elk ander door officiële instanties verstrekt document, waar zowel een foto als de naam van de houder op vermeld staan (bijvoorbeeld een werkpas of een schoolpas). Deze documenten kunnen niet worden gebruikt voor (administratieve) handelingen waarbij het aantonen van een woonregistratie benodigd is en worden daardoor door de autoriteiten niet zonder meer geaccepteerd als legitimatiebewijs. *De facto* dient daarom nagenoeg altijd het binnenlands paspoort als identiteitsbewijs. Zonder geldig identiteitsbewijs kan men in Rusland geen wettelijke transacties sluiten, geen officiële administratieve handelingen verrichten en niet gebruik maken van overheidsdiensten.¹⁶⁹ De politie kan burgers om een identiteitsbewijs vragen. Op basis van de Politiewet kan dit alleen indien er gerede

¹⁶⁷ Jamestown Foundation: *Lost between word and deeds: Dagestan's government fails to influence rebel surrender* (5 januari 2011), *Vestnik Kavkaza: North Caucasus to monitor islam students* (2 september 2011), US Department of State: *Religious freedom report Russia 2010* (November 2010), CSIS, *The North Caucasus – Russia's volatile frontier* (maart 2011), Human Rights Watch, *Country Summary – Russia* (januari 2011), Jamestown Foundation: *Harsh measures only strengthen the insurgency in Dagestan* (31 maart 2011).

¹⁶⁸ Jamestown Foundation: *Moscow revives counter-terrorism regime in three North Caucasus republics* (12 september 2011).

¹⁶⁹ Hierbij kan gedacht worden aan het regelen van geldzaken, aangifte doen of gebruik maken van medische voorzieningen.

verdenking bestaat dat de persoon in kwestie een overtreding of misdrijf begaat. In praktijk is de interpretatievrijheid van de politie hierbij echter groot.¹⁷⁰

Paspoorten

Vanaf de leeftijd van veertien jaar moet men een binnenlands paspoort aanvragen. Vóór de leeftijd van veertien jaar is een geboorteakte voldoende als legitimatiebewijs. Een binnenlands paspoort is geen reisdocument, maar dient louter als (het belangrijkste) identificatiebewijs. In het binnenlands paspoort staan de volledige naam, geslacht, geboorteplaats en –datum en een pasfoto van de houder. Ook bevat het de woonplaatsregistratie, dienstplichtgegevens, burgerlijke staat, eventueel ingeschreven kinderen onder de veertien jaar en andere internationale en buitenlandse paspoorten uitgegeven door de Russische autoriteiten. Er bestaan drie categorieën binnenlandse paspoorten: het eerste paspoort is geldig tot het 20ste jaar, het tweede paspoort is geldig vanaf 20 jaar tot en met 44 jaar en het derde paspoort blijft vanaf 45 jaar de rest van het leven geldig.¹⁷¹ Binnenlandse paspoorten kunnen in persoon worden aangevraagd bij (een lokale vestiging van) het ministerie van Binnenlandse Zaken (een kantoor van de federale migratiedienst: *Federal'naya Migratsionnaya Sluzhba / Federal Migration Service, FMS*). Sinds 2007 kan dit in alle regio's van de Russische Federatie. Ook kan een aanvraag worden ingediend via een staatsportaal op het internet. De aanvraag vindt dan plaats via een elektronisch aanvraagformulier. Per e-mail wordt daarop door de FMS een bevestiging van de aanvraag verstuurd en de aanvrager ontvangt een brief waar in staat bij welke vestiging het paspoort afgehaald kan worden. In de regel dienen paspoorten persoonlijk te worden afgehaald. Paspoorten worden niet per post naar de aanvrager verstuurd. Ook wanneer een persoon in het buitenland verblijft, moet het binnenlands paspoort in de regel persoonlijk in de Russische Federatie worden afgehaald. Het is mogelijk een derde persoon een paspoort te laten afhalen, maar dan moet er een notarieel gewaarmerkte, officiële schriftelijke verklaring worden bijgevoegd waarom de aanvrager niet in persoon kan verschijnen.¹⁷² Alle te overleggen documenten dienen eveneens notarieel gewaarmerkt te zijn.¹⁷³

Voor reizen naar bestemmingen buiten de Russische Federatie (behoudens een aantal landen van de voormalige Sovjet-Unie), dient men te beschikken over een internationaal paspoort. Sinds 2007 worden biometrische internationale paspoorten afgegeven. Vanaf 1 maart 2010 zijn biometrische internationale paspoorten tien jaar geldig (voorheen vijf jaar). De aanvrager kan kiezen tussen een biometrisch paspoort en een niet-biometrisch paspoort ('oude stijl') dat vijf jaar geldig is. Aanvragen voor een internationaal paspoort kunnen bij een lokale paspoortdienst (een kantoor van de FMS) of via een staatsportaal op internet worden ingediend, waarna de behandeling ervan op centraal niveau wordt afgehandeld. Voor minderjarigen kan dit reisdocument vanaf de geboorte door ouders of voogd worden aangevraagd. De FSB beoordeelt en registreert de afgifte van internationale paspoorten in de Russische Federatie. Personen die in het buitenland verblijven kunnen hun internationale paspoort via het Russische consulaat in het betreffende land verlengen. Dit kan op vertoon van het oude, nog niet verlopen, internationale

¹⁷⁰ Zie ambtsbericht Staatsburgerschaps- en vreemdelingenwetgeving in de Russische Federatie (oktober 2011), zie ook ambtsbericht Noordelijke Kaukasus (april 2010). Washington Post: *Internal passports: without registration you're a nobody* (14 december 2010), Federale Wet nr. 3-FZ van de Russische Federatie over de politie van 7 februari 2011, artikel 13, lid 2.

¹⁷¹ Indien persoonlijke wijzigingen daartoe aanleiding geven, kan buiten de genoemde leeftijdsgrenzen het paspoort vernieuwd worden. Hierbij kan gedacht worden aan onder andere naams- of geslachtswijzigingen van de houder.

¹⁷² Bijvoorbeeld van een arts in geval van ziekte. Verblijf in het buitenland wordt hierbij niet als geldige reden beschouwd voor het niet in persoon af kunnen halen.

¹⁷³ US Department of State, *2010 Human Rights Report: Russia* (8 april 2011), zie ook ambtsbericht Staatsburgerschaps- en vreemdelingenwetgeving in de Russische Federatie (oktober 2011) en ambtsbericht Noordelijke Kaukasus (april 2010), Johnson's Russia List (www.cdi.org): *New e-government portal starts* (11 mei 2011).

paspoort of op vertoon van het Russisch binnenlands paspoort, indien het internationale paspoort verlopen is of kwijtgeraakt. Het is moeilijk vast te stellen in hoeverre er problemen ontstaan bij aanvragen voor internationale paspoorten in Tsjetsjenië en andere deelregio's in de Noordelijke Kaukasus. In tijden van CTO's in Tsjetsjenië, bijvoorbeeld, worden geen internationale paspoorten verstrekt. Wel worden dan de aanvragen in ontvangst genomen.¹⁷⁴

Documentfraude

De FMS stelt dat het vervalsen van paspoorten nagenoeg onmogelijk is aangezien de echtheid van paspoorten via een elektronisch systeem geverifieerd kan worden. Diverse bronnen echter stellen dat het betalen van steekpenningen voor het verkrijgen van identiteitsdocumenten veel voorkomt in de Russische Federatie. Ten aanzien van documentfraude ten behoeve van asielaanvragen in het buitenland is geen verdere informatie bekend geworden.

Woonregistratieplicht

Voorts bestaat er in de hele Russische Federatie, krachtens de Wet op de bewegingsvrijheid van 1993, een plicht voor alle zich in het land bevindende personen zich te laten registreren in de tijdelijke of permanente woonplaats. Zonder deze registratie is het voor personen *de facto* onmogelijk normaal aan het maatschappelijke leven deel te nemen. Het komt regelmatig voor dat overheidsdiensten worden geweigerd aan personen zonder registratie. Lokale autoriteiten hanteren soms een eigen interpretatie van de wet. Hierdoor zijn er grote regionale verschillen met betrekking tot de problemen die kunnen ontstaan bij het verkrijgen van een registratie. Het is dezerzijds niet bekend in hoeverre personen in Tsjetsjenië en de andere deelgebieden in de Noordelijke Kaukasus te maken hebben met deze willekeur.¹⁷⁵

Controleposten

In de hele Noordelijke Kaukasus bevinden zich controleposten (*blokposty*), met name op de grensgebieden tussen de afzonderlijke deelrepublieken. In theorie kunnen deze controle- en grensposten gepasseerd worden op vertoon van een identificatiebewijs, maar in praktijk moeten hierbij vaak steekpenningen aan militairen, agenten en douaniers betaald worden die de posten bewaken. Het is moeilijk vast te stellen hoeveel controleposten zich nog in de regio bevinden. Controleposten nemen in aantal toe in tijden dat er meer aanslagen plaatsvinden en verdwijnen weer naarmate de situatie rustiger wordt. Volgens een bron zijn er in Tsjetsjenië momenteel minder controleposten dan in voorgaande jaren. Buitenlanders dienen speciale toestemming van de FSB te hebben om naar bepaalde delen van de Noordelijke Kaukasus, waaronder Tsjetsjenië, te kunnen reizen.¹⁷⁶

DNA en vingerafdrukken

In maart 2010 stelde de topman van het Russische federale onderzoekscomité, Alexander Bastrykin, voor om aan iedereen die in het federale district Noordelijke Kaukasus woont, inclusief migranten en vluchtelingen, verplicht te stellen DNA-materiaal en vingerafdrukken af te staan. Het voorstel was bedoeld om de bestrijding van criminaliteit in de regio te bevorderen. Sommige

¹⁷⁴ US Department of State, *2010 Human Rights Report: Russia* (8 april 2011), Johnson's Russia List: New e-government portal starts (11 mei 2011), zie ook ambtsbericht Noordelijke Kaukasus (april 2010) en ambtsbericht Noordelijke Kaukasus (augustus 2008).

¹⁷⁵ Zie voor meer informatie over woonplaatsregistratie en de Wet op de bewegingsvrijheid het ambtsbericht Staatsburgerschaps- en vreemdelingenwetgeving in de Russische Federatie (oktober 2011) en het ambtsbericht Noordelijke Kaukasus (april 2010).

¹⁷⁶ Jan Stevens: *Terug naar Grozny* (17 augustus 2010), Foreign Affairs and International Trade Canada: *Travel report Russia* (www.voyage.gc.ca, update 6 oktober 2011), Justice for North Caucasus: *Two wounded after attack on police checkpoint in Chechnya* (16 december 2010).

mensenrechtenactivisten uitten zich tegen het voorstel omdat het de privacy-rechten van de bevolking zou schenden. Voor zover bekend is dit voorstel tot op heden niet geconcretiseerd. Wel worden op basis van federale wetgeving vingerafdrukken genomen van verdachten in misdadaazaken en van personen die zijn opgepakt na terroristische acties. Het Russische ministerie van Binnenlandse Zaken is hiervoor de verantwoordelijke instantie. Burgers zijn niet verplicht vingerafdrukken of DNA af te staan, maar kunnen dit vrijwillig doen. Er worden in het algemeen, voor zover bekend, geen biometrische gegevens opgeslagen, behoudens pasfoto's bij paspoortaanvragen.¹⁷⁷

3.5.5   *Rechtsgang*

De grondwet van de Russische Federatie bepaalt dat de rechterlijke macht onafhankelijk is. In de praktijk heeft de uitvoerende macht echter aanzienlijke invloed op de rechterlijke macht, zowel op federaal niveau als op lokaal niveau in de deelgebieden van de Noordelijke Kaukasus. De (kwaliteit van de) rechtspraak staat daarnaast onder druk door een gebrek aan middelen en corruptie binnen het rechtssysteem. Rechters plegen vaak rechtspraak ten faveure van het federale gezag, om zo carrière te kunnen maken en bonussen op te strijken. Vaak worden zaken tijdens het vooronderzoek afgehandeld. Het is mogelijk om door betaling van steekpenningen gerechtelijke vervolging af te kopen, vrijgesproken te worden of een lichtere straf te krijgen. Medvedev verklaarde in mei 2011 dat een gebrekkige werking van Ruslands rechtssysteem en de daarmee gepaard gaande corruptie, een ernstige rem op de ontwikkeling van de Russische Federatie vormen.¹⁷⁸

In de Noordelijke Kaukasus heerst een klimaat van straffeloosheid, waardoor een eerlijke rechtsgang moeilijk is. De mensenrechtenschendingen begaan door politieagenten en agenten van de veiligheidsdiensten, worden niet of nauwelijks onderzocht en de daders worden niet of nauwelijks vervolgd. In theorie kan men overal in de Noordelijke Kaukasus aangifte doen bij de politie van misdrijven begaan door lokale of federale veiligheidseenheden¹⁷⁹, maar in de praktijk heeft dit weinig tot geen effect. In Dagestan, bijvoorbeeld, werden in de verslagperiode regelmatig aangiftes gedaan van misstanden waarbij politie- en veiligheidsagenten betrokken zouden zijn. Vaak werden die echter weer ingetrokken omdat er geen vertrouwen is in de officiële onderzoeksinstanties. Wanneer aangifte wordt gedaan is de afhandeling ervan in de regel traag. Soms weigert de politie aangiftes in behandeling te nemen zonder dat daar geldende redenen voor zijn. Bovendien worden advocaten die verdwijningen onderzoeken naar verluidt door de lokale autoriteiten onder druk gezet en bedreigd, of soms zelfs door veiligheidsagenten gemolesteerd.¹⁸⁰

Tsjetsjenië

In Tsjetsjenië is er *de facto* geen sprake van een eerlijke rechtsgang als het gaat om aanklachten tegen Kadyrov of lokaal overheids personeel. Aangezien de politie in

¹⁷⁷ Jamestown Foundation: *Harsh measures only strengthen the insurgency in Dagestan* (31 maart 2011), RIA Novosti: *North Caucasus police chief welcomes regional fingerprint, DNA database* (25 augustus 2010), RIA Novosti: *Nationwide database should be established in Russia* (15 september 2010), zie ook ambtsbericht Staatsburgerschaps- en vreemdelingenwetgeving in de Russische Federatie (oktober 2011).

¹⁷⁸ Reuters: *Medvedev says poor rule of law holds Russia back* (20 mei 2011), Civil Rights Defenders: *Human rights in Russia* (update mei 2011), Civil Rights Defenders: *Human rights in Russia* (update mei 2011).

¹⁷⁹ Volgens de Politiewet van 7 februari 2011, artikel 12, dient de politie een aangifte te registreren. Aangifte doen kan mondeling, schriftelijk en via een elektronisch formulier. Op verzoek kan een schriftelijk bewijs van de aangifte worden verstrekt.

¹⁸⁰ UNHCR Refworld: *Medvedev displays bewildering ambivalence about Russia's North Caucasus policy*, (6 juli 2011), Civil Rights Defenders: *Human rights in Russia* (update mei 2011), US Department of State, *2010 Human Rights Report: Russia* (8 april 2011).

praktijk onder controle staat van Kadyrov is het is bijna onmogelijk een aanklacht tegen hem of tegen lokaal overheidspersoneel in te dienen. Bovendien zijn veel mensen bang voor represailles van de veiligheidsdiensten van Kadyrov en dienen daardoor geen aanklacht in, of trekken deze later in. De angst voor maatregelen van de veiligheidstroepen is in Tsjetsjenië groter dan in de andere deelgebieden van de Noordelijke Kaukasus. De politie in Tsjetsjenië staat onderzoek naar martelpraktijken niet toe. Slachtoffers en getuigen van martelingen door veiligheidsagenten worden (fysiek) bedreigd, waardoor aanklachten ofwel niet worden ingediend, ofwel worden ingetrokken.¹⁸¹

Volgens de *Parlementaire Assemblée van de Raad van Europa (PACE)* is het Tsjetsjeense justitiële systeem inefficiënt en opereren politie en veiligheidsdiensten in een systeem van wetteloosheid en straffeloosheid. PACE constateerde daarnaast dat ook de Tsjetsjeense ombudsman, Nukhazhijev, op geen enkele wijze bereid lijkt de aantijgingen van mensenrechtenschendingen die zouden zijn begaan door de troepen van Kadyrov, serieus te nemen.¹⁸²

Aanklachten die niet handelen over gedragingen van de lokale overheid en veiligheidsdiensten kunnen, voor zover bekend, zonder veel problemen bij de politie worden ingediend.

Wanneer de lokale en regionale gerechtelijke instanties (politie, lokale rechtbanken en districtsrechtbanken) in gebreke blijven kan men aangifte doen bij een federaal hof. Dit leidt in Tsjetsjenië meestal niet tot resultaat, aangezien het Federale Onderzoekscomité de onderzoeken overlaat aan lokale onderzoekers, die de onderzoeken vaak niet uitvoeren. In de verslagperiode is er slechts in één geval van ontvoering een federaal onderzoek ingesteld. Het slachtoffer, Islam Oemarpasjajev, werd in 2009 ontvoerd en in een detentiecentrum van de Tsjetsjeense Omon vastgehouden en mishandeld. Oemarpasjajev verklaarde na zijn vrijlating dat Tsjetsjeense veiligheidsagenten druk op hem hadden uitgeoefend zijn vader er van te overtuigen, geen aanklacht over deze zaak in te dienen bij het EHRM. Uiteindelijk is de zaak wel bij het Hof ingediend. De zaak van Oemarpasjajev is belangrijk, omdat dit voor het eerst in lange tijd tot vervolging van veiligheidspersoneel in Tsjetsjenië kan leiden.¹⁸³

In de zaak met betrekking tot de ontvoering van en de moord op de aan Memorial gelieerde Tsjetsjeense mensenrechtenactiviste Natalia Estemirova in juli 2009, is in de verslagperiode geen vooruitgang geboekt. Ondanks toezeggingen van onder andere president Medvedev dat de zaak uitgezocht zou worden en dat verantwoordelijken zouden worden vervolgd, is er geen enkele aanwijzing dat dit ook daadwerkelijk gebeurt.¹⁸⁴

In mei 2011 is in Tsjetsjenië wel een verdachte opgepakt met betrekking tot de moord op onderzoeksjournaliste Anna Politkovskaja in 2006. Tegen de verdachte,

¹⁸¹ Reliefweb: *Chechen authorities evict families in Grozny*, (4 februari 2011), Helpaman.org: *Chechnya: The investigation committee and the prosecutor admitted themselves helpless* (22 april 2011).

¹⁸² Amnesty International, *Report 2011 – Russian Federation*, US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices – Russia* (8 april 2011), House of Lords Library Note: *Chechnya and the North Caucasus* (28 april 2011), Raad van Europa Parlementaire Assemblée: *Legal remedies for human rights violations in the North Caucasus Region* (4 juni 2010).

¹⁸³ Volkskrant: *Tsjetsjeense excessen aangepakt* (9 september 2011), Euronews.net: *Chechen forces may face new scrutiny over abductions* (7 september 2011), Helpaman.org: *Chechnya: The investigation committee and the prosecutor admitted themselves helpless* (22 april 2011), Website Russian Justice Initiative (<http://www.srii.org/en/echr/russia/>, geraadpleegd 12 oktober 2011), Index on censorship: *Russia: Chechen human rights case programme 'censored'* (1 november 2011).

¹⁸⁴ Amnesty International: *Russian Federation, letter writing marathon Natalia Estemirova* (10 november 2011), Human Rights Watch: *Russia: Fully investigate Estemirova's murder* (14 juli 2011).

politieagent Roestam Machmoedov, liep al sinds 2008 een internationaal arrestatiebevel. In augustus 2011 is in deze zaak een voormalige politieagent opgepakt die er van wordt verdacht de moord te hebben georganiseerd. Op 5 december 2011 heeft de rechtbank in Moskou besloten het arrest van Machmoedov te verlengen tot 7 maart 2012.¹⁸⁵

De rol van ngo's en internationale hulporganisaties

Ngo's en internationale hulporganisaties zijn in de Noordelijke Kaukasus vaak de enige instanties waar personen terecht kunnen voor rechtsbijstand inzake gevallen van mensenrechtenschendingen. Ngo's kunnen in sommige gevallen individuele zaken van mensenrechtenschendingen bij lokale, regionale en soms federale autoriteiten aan de orde stellen. Zo heeft de hierboven beschreven zaak van Oemarpasjajev mede dankzij de inspanningen van mensenrechtenorganisatie Memorial tot een federaal onderzoek geleid. Ook nemen vertegenwoordigers van ngo's vaak deel aan lokale, regionale en federale bijeenkomsten over mensenrechten in de Noordelijke Kaukasus en stellen daarbij regelmatig individuele gevallen aan de orde. Ngo's en internationale hulporganisaties faciliteren ook voor veel mensen de gang naar het Europese Hof voor de Rechten van de Mens en staan slachtoffers juridisch bij gedurende het proces. Met name in Tsjetsjenië echter, zijn veel mensen bang zich tot een hulporganisatie te wenden, omdat zij daardoor met de veiligheidsdiensten te maken kunnen krijgen.¹⁸⁶

Europese Hof voor de Rechten van de Mens

De Russische staat wordt met grote regelmaat veroordeeld voor mensenrechtenschendingen door het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) in Straatsburg. Een zaak kan pas voor het EHRM worden gebracht als alle binnenlandse rechtsmiddelen zijn uitgeput. De uitspraken van het Hof zijn bindend. In de verslagperiode heeft Rusland in veroordelingen waarin het Hof de Russische autoriteiten een schadevergoeding op heeft gelegd, gevolg gegeven aan de uitspraak. Echter, tot op heden heeft Rusland geen maatregelen genomen om de door het Hof geconstateerde bijna totale afwezigheid van het onderzoeken en aanpakken van ernstige mensenrechtenschendingen in het land aan de orde te stellen. De Russische federale regering heeft inmiddels wel vorderingen gemaakt met betrekking tot de door de EHRM aanbevolen aanpassingen in de antiterrorismewetgeving (zie paragraaf 3.3).¹⁸⁷

Het EHRM stelt drie niveaus waarop overheden zich schuldig kunnen maken aan mensenrechtenschendingen (gebaseerd op het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, EVRM):

1. De overheid begaat zelf mensenrechtenschendingen (bijvoorbeeld misdragingen van politiebeambten);
2. Overheden verzuimen mensenrechtenschendingen te onderzoeken en maatregelen ter voorkoming van schendingen aan te dragen;
3. Overheden kunnen falen in het beschermen van burgers tegen mensenrechtenschendingen.

¹⁸⁵ NOS.nl: *Nieuwe arrestatie in zaak Politkovskaja* (24 augustus 2011) en: *Verdachte moord politkovskaja vast* (31 mei 2011), In Het Nieuws.nl: *Dossier Anna Politkovskaja* (geraadpleegd op 18 november 2011), *Caucasian Knot: Basmanny Court of Moscow extends arrest of suspect of killing Anna Politkovskaya* (13 december 2011).

¹⁸⁶ Us Department of State: *Country report on human rights practices, Russia* (8 april 2011), website Russian Justice Initiative (www.srji.org) geraadpleegd 12 oktober 2011.

¹⁸⁷ Human Rights Watch: *Country summary Russia* (januari 2011), NRC Handelsblad: *Waarom weigert Rosenthal op te treden tegen Rusland?* (18 augustus 2011)

Volgens de op de Noordelijke Kaukasus gerichte ngo Russian Justice Initiative, is in de meeste van de Russische zaken die voor het EHRM komen, sprake van schendingen op alle drie de niveaus.¹⁸⁸

Op 29 juli 2011 heeft het EHRM voor het eerst de zogenaamde *rule 39*¹⁸⁹ toegepast voor de Noordelijke Kaukasus, specifiek in een Tsjetsjeense ontvoeringszaak.¹⁹⁰ De Russische overheid is hierbij gesommeerd door het Hof om de Tsjetsjeense onderzoekers volledige toegang te verschaffen tot een legerbasis, waar het slachtoffer vastgehouden zou worden door de ontvoerders. De maatregel werd door het Hof toegepast, nadat de Russische autoriteiten onvoldoende informatie aan het Hof hadden verschaft over de mogelijke verblijfplaats van het slachtoffer.¹⁹¹

Personen uit met name Tsjetsjenië - maar ook personen uit andere delen van de Noordelijke Kaukasus - die bij het Hof een klacht tegen Rusland hebben ingediend, kunnen door de autoriteiten onder druk worden gezet om hun klacht in te trekken. Zo zijn er verschillende gevallen bekend van intimidatie, bedreiging, mishandeling, ontvoering en moord. Familieleden kunnen hier eveneens mee te maken krijgen. Ook advocaten en ngo's die indieners van een klacht bijstaan, kunnen vanwege hun werkzaamheden problemen ondervinden. Wel maakt het in Tsjetsjenië hierbij verschil of de aanklacht gericht is tegen Tsjetsjeense of tegen federale officials. Omdat zaken een lange looptijd hebben bij het Hof, gaan tot op heden de meeste aanklachten nog over misdaden begaan door federale troepen. De recentere zaken handelen vaker over de Tsjetsjeense veiligheidsdiensten van Kadyrov. De schroom om aanklachten tegen de Kadyrovtsy in te dienen is groter, uit angst voor bedreigingen en intimidaties.¹⁹²

3.5.6 Arrestaties en detenties

In de Noordelijke Kaukasus was in de verslagperiode sprake van willekeurige arrestaties, buitengerechterlijke detenties en illegale detentiecentra. Mensenrechtenactivisten constateerden dat overheidspersoneel in detentiecentra in de Noordelijke Kaukasus zich regelmatig schuldig maakte aan ernstige misdaden als marteling, verkrachting en zelfs moord. Personeel dat zich schuldig maakt aan of verdacht wordt van dergelijke misdaden, wordt niet of nauwelijks vervolgd. Memorial meldde in een rapport over het systeem van straffeloosheid in de Noordelijke Kaukasus, dat lokale autoriteiten de strijd tegen illegale gewapende groeperingen en terrorisme gebruiken om misdaden, begaan door overheidspersoneel en veiligheidsdiensten in de Noordelijke Kaukasus, te rechtvaardigen. De werkwijze van overheidspersoneel en veiligheidsdiensten in de Noordelijke Kaukasus zou hierbij kunnen rekenen op stilzwijgende instemming van de federale autoriteiten in Moskou, hetgeen de sfeer van bijna totale straffeloosheid in stand helpt houden.¹⁹³

¹⁸⁸ Website Russian Justice Initiative (<http://www.srji.org/en/echr/>), geraadpleegd 12 oktober 2011).

¹⁸⁹ Rule 39 houdt in dat het Hof het nemen van specifieke urgente maatregelen mag eisen van een staat wanneer deze in de optiek van het Hof onvoldoende maatregelen neemt in een zaak of onvoldoende de vragen van het Hof beantwoordt. Mensenrechtenorganisaties als Memorial dringen regelmatig bij het Hof aan op het toepassen van Rule 39.

¹⁹⁰ Het betreft de ontvoering van Tamirlan Suleymanov op 9 mei 2011 in het Koertsjaloi district in Tsjetsjenië.

¹⁹¹ Memorial: *The European Court has applied Rule 39 (interim measures) for the first time in an abduction case in the North Caucasus* (1 augustus 2011).

¹⁹² House of Lord Library Note: *Chechnya and the North Caucasus* (28 april 2011).

¹⁹³ Amnesty International, *Report 2011 – Russian Federation*, US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices – Russia* (8 april 2011), House of Lords Library Note: *Chechnya and the North Caucasus* (28 april 2011), Raad van Europa Parlementaire Assemblee: *Legal remedies for human rights violations in the North Caucasus Region* (4 juni 2010), Memorial: *The system of impunity in the North Caucasus (2009-2010) – how does it function?* (2010).

Situatie in gevangenissen

Sinds in 2008 de wet op de publieke controle op het gevangeniswezen is aangenomen, kunnen vertegenwoordigers van de Publieke commissie van toezicht gevangenissen bezoeken. Regionale ngo's hebben ook zitting in deze commissie. Inmiddels zijn de vertegenwoordigers in ten minste 70 regio's in Rusland actief. Mensenrechtenorganisaties die in de verslagperiode detentiecentra in de Noordelijke Kaukasus hebben bezocht, rapporteerden aanhoudende misstanden. Gevangenen worden vaak ver weg van hun familie gevangen gezet. Bovendien meldden ngo's dat er geheime detentiecentra in Tsjetsjenië en in andere delen van de Noordelijke Kaukasus zouden zijn. Ook werden geheime detentiecentra vermeld in uitspraken van het EHRM. Het blijft voor verwanten van gearresteerden daarom vaak zeer moeilijk te achterhalen waar gearresteerden worden vastgehouden. Vanaf 2004 verlenen de autoriteiten het *Internationale Comité van het Rode Kruis (ICRC)* geen toegang meer tot personen die gevangen zijn gezet met betrekking tot het conflict in Tsjetsjenië en tot op heden heeft het ICRC geen toegang tot de betreffende detentiefaciliteiten.¹⁹⁴

Op 26 december 2011 lanceerde de ngo Civic Assistance Committee een project dat er op gericht is de rechten van Tsjetsjeense en Ingoesjeetse burgers, die in Russische gevangenissen en in voorarrest zitten, te beschermen. Het project werd geïnitieerd naar aanleiding van een groot aantal klachten die het Comité ontving over discriminatie, mishandeling en marteling van Ingoesjeetse en Tsjetsjeense gevangenen in detentiecentra in diverse delen van Rusland. Het doel van het project is aandacht te vestigen op de slechte situatie van de Tsjetsjeense en Ingoesjeetse gevangenen en individuele hulp te bieden aan gevangenen, onder andere door te proberen de contacten van de gevangenen met hun families te herstellen en door juridisch advies te verlenen. Het Comité heeft bij de Europese Commissie om (financiële) hulp gevraagd voor het project.¹⁹⁵

3.5.7 Mishandeling en foltering

Volgens diverse bronnen passen zowel Tsjetsjeense politie- en veiligheidsdiensten als personeel van federale eenheden mishandeling, foltering en marteling van gedetineerden toe om hen tot een bekentenis te dwingen. Martelpraktijken komen onder meer voor in de *pretrial detention facilities* van ORB-2 en in de gevangenissen van de speciale oproerpolitie (OMON). Ook in detentiecentra elders in de Noordelijke Kaukasus komt marteling van gevangenen voor. Zo meldde Memorial dat een gevangene in Ingoesjetië die werd verdacht van wapenbezit, gedurende het voorarrest werd geslagen, mishandeld met electroshocks en andere martelingen heeft ondergaan. Uiteindelijk is de verdachte in het ziekenhuis behandeld voor hersenletsel, verwondingen aan de ruggengraat, brandwonden en andere ernstige verwondingen.¹⁹⁶

Verkrachting van zowel mannelijke als vrouwelijke gedetineerden komt naar verluidt voor in detentiefaciliteiten in Tsjetsjenië en andere delen van de Noordelijke Kaukasus. Het taboe hierop is groot, waardoor de slachtoffers er zelden over durven te praten. De hele familie zou namelijk onteerd zijn, indien de verkrachting bekend

¹⁹⁴ US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices* (8 april 2011), ECRE, *Guidelines on the treatment of Chechen internally displaced persons, asylum seekers and refugees in Europe* (maart 2011), Parliamentary Human Rights Group (UK), *Chechnya Fact-Finding Mission* (juni 2010).

¹⁹⁵ Caucasian Knot: *Committee 'Civil Assistance' launches project in defense of imprisoned residents of Chechnya and Ingushetia* (28 december 2011), Justice for the North Caucasus: *Committee 'Civil Assistance' launches project in defense of imprisoned residents of Chechnya and Ingushetia* (28 december 2011).

¹⁹⁶ US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices – Russia* (8 april 2011), Amnesty International USA: *Urgent Action alert Russian Federation: Islam Umarpashev* (23 mei 2011).

zou worden. Er is melding gemaakt van gevallen, waarbij verkrachte vrouwen zijn beschimpt en verstoten door familie, burens of dorpsgenoten. Indien een man te boek staat als slachtoffer van verkrachting, staat hem geen andere weg open dan wraak te nemen om zijn eer te herstellen. In gevangenissen bestaan vaak intern ontwikkelde 'kaste-systemen', waarbij verkrachters, slachtoffers van verkrachting, kindermishandelaars en homoseksuelen tot de laagste 'kaste' behoren.¹⁹⁷

3.5.8   Ontvoeringen, verdwijningen en buitengerechtigde executies

Ontvoeringen en verdwijningen vormen nog steeds een ernstig probleem in de hele Noordelijke Kaukasus, met name in Tsjetsjenië. De FSB, de Russische federale troepen en de Tsjetsjeense politie- en veiligheidsdiensten, waaronder de *Kadyrovtsy*, zouden zich hieraan schuldig maken. Vooral personen die verdacht worden van terrorisme, deelname aan rebellen groepen of kritiek op het overheidsbeleid, lopen het risico te worden ontvoerd en/of te verdwijnen.¹⁹⁸ Veiligheidstroepen worden niet verantwoordelijk gehouden voor ontvoeringen, verdwijningen en executies. Onschuldige burgers worden regelmatig het slachtoffer van ontvoering en worden later dood teruggevonden, met zichtbare sporen van marteling.¹⁹⁹

Ook familieleden van verdachte personen lopen het risico te worden mishandeld, ontvoerd of te verdwijnen. In 2010 verklaarden hoge Tsjetsjeense overheidsmedewerkers, onder wie Kadyrov, dat familieleden van 'opstandelingen' gestraft zouden worden, wanneer deze zich niet zouden overgeven. In september 2011 ontvoerden gewapende *kadyrovtsy* een jongeman en een jonge vrouw in het Tsjetsjeense dorp Staryy, op verdenking van het aanhangen van het Wahabisme. Familieleden die de ontvoering probeerden tegen te gaan, werden hierbij ernstig mishandeld. Omstanders werden bedreigd met onmiddellijke executie, wanneer zij zouden blijven staan kijken. Ook in andere republieken binnen de Noordelijke Kaukasus worden familieleden van verdachten vastgehouden. Zo maakte AI melding van het onwettig vasthouden van de zus van een op 4 september 2011 opgepakte man in Ingoesjetië, die banden met een terrorist zou hebben.²⁰⁰

Exacte, betrouwbare gegevens over het aantal ontvoeringen en verdwijningen zijn niet beschikbaar, mede door het feit dat de bevolking uit angst niet altijd bereid is de autoriteiten hierover in te lichten. Naar verluidt zou het om enkele tientallen per jaar gaan. Verreweg de meeste ontvoerden verdwijnen of worden later dood teruggevonden. Wanneer ontvoerden wel levend terugkeren zullen zij, uit angst voor represailles op henzelf of hun familieleden, meestal geen aanklacht indienen. Dit verschilt echter per regio. In Dagestan en Ingoesjetië, bijvoorbeeld, is er minder angst voor het indienen van aanklachten en vragen om (lokale) politiebescherming. Dit heeft onder meer te maken met het feit dat in Tsjetsjenië de *Kadyrovtsy* gelieerd

¹⁹⁷ US Department of State: *Country report on human rights practices: Russia* (8 april 2011), Trust.org: *Defendants on hunger strike in Russia's Caucasus* (25 april 2011).

¹⁹⁸ US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices*, (8 april 2011), ECRE, *Guidelines on the treatment of Chechen internally displaced persons, asylum seekers and refugees in Europe* (maart 2011), Human Rights Watch, *Country summary – Russia* (januari 2011).

¹⁹⁹ ECRE, *Guidelines on the treatment of Chechen internally displaced persons, asylum seekers and refugees in Europe* (maart 2011), Parliamentary Human Rights Group (UK), *Chechnya Fact-Finding Mission*, (juni 2010).

²⁰⁰ House of Lords Library Note, *Chechnya and the North Caucasus*, (28 april 2011), ECRE, *Guidelines on the treatment of Chechen internally displaced persons, asylum seekers and refugees in Europe* (maart 2011), Parliamentary Human Rights Group (UK), *Chechnya Fact-Finding Mission*, (juni 2010), Kavkazcenter: *Russian minions kidnap, beat and kill Chechen youth because of muslim appearance* (7 september 2011).

worden aan ontvoeringen en verdwijningen en dat naar verluidt in andere delen van de Noordelijke Kaukasus FSB-agenten zich schuldig maken aan deze misdaden.²⁰¹

3.5.9 Doodstraf

Rusland heeft als enige lid van de Raad van Europa de doodstraf *de jure* niet afgeschaft. Sinds 1996 bestaat er echter een moratorium op de doodstraf en zijn geen doodvonnissen meer ten uitvoer gelegd. In december 2006 verlengde de Doema het moratorium tot 2010. In november 2009 bevestigde het Constitutioneel Hof in Rusland het moratorium op de doodstraf, waarmee dit thans voor onbepaalde tijd is vastgesteld. Rusland blijft daarmee het enige lid van de Raad van Europa dat het zesde protocol van het EVRM niet heeft geratificeerd, ondanks de belofte dit wel te zullen doen toen het land lid werd. President Medvedev heeft overigens verklaard dat hij tegen afschaffing van de doodstraf is en dat hij niet zou hebben ingestemd met het moratorium, indien hij in die periode president zou zijn geweest.²⁰²

3.5.10 Bloed- en eerwraak

De gehele Noordelijke Kaukasus kent een reeds lange traditie van bloed- en eerwraak.²⁰³ Onder het geldende strafrecht in de Russische Federatie is bloed- en eerwraak strafbaar. De *Criminal Code*²⁰⁴ stelt dat er op een dergelijke misdaad een straf staat van acht tot twintig jaar gevangenisstraf, levenslange gevangenisstraf of de doodstraf. Het is moeilijk vast te stellen hoe vaak bloed- en erkwesties zijn voorgekomen in de verslagperiode, aangezien hierover geen statistieken worden bijgehouden en met name erkwesties meestal niet worden gemeld bij de politie, of niet als zodanig worden aangemerkt. Volgens *Minority Rights Group International* gaat het om enkele dozijnen gevallen van eerwraak per jaar in de hele Russische Federatie, waarbij voor de Noordelijke Kaukasus vooral Tsjetsjenië en Dagestan worden genoemd. In Ingoesjetië probeert president Jevkoerov de bloedwraak te stoppen en tot vreedzame oplossingen te komen voor de soms jarenlang voortslappende conflicten tussen clans.²⁰⁵

Tsjetsjenië

In Tsjetsjenië probeert Kadyrov de traditie van bloedwraak te stoppen met behulp van de *Blood Feud Peaceful Settlement Commission*. Deze speciale commissie, waarin Kadyrov en Tsjetsjeense moefiti zitting hebben, heeft als doel bloedwraakzaken op een vreedzame manier op te lossen. Bronnen laten weten dat deze vreedzame oplossingen vooral tot stand komen uit angst voor Kadyrov - die zichzelf vaak als bemiddelaar opwerpt - en dat de vete in werkelijkheid blijft

²⁰¹ Parliamentary Human Rights Group (UK), *Chechnya Fact-Finding Mission*, (juni 2010), US Department of State: *Human Rights Report: Russia* (8 april 2011), Jamestown Foundation: *North Caucasus human rights activists introduce counter measures to thwart illegal detentions* (4 augustus 2010).

²⁰² UK Foreign and Commonwealth Office, Human Rights and Democracy, *The 2010 F&C Office Report* (31 maart 2011), RIA Novosti, *Medvedev says Russia's death penalty ban was not his choice* (2 april 2010).

²⁰³ Bloedwraak en eerwraak zijn niet synoniem. Bij bloedwraak gaat het om een vergeldingsactie naar aanleiding van de moord op een familielid. Bij eerwraak betreft het een vergeldingsactie als gevolg van de aantasting van de zedelijke eer van de familie.

²⁰⁴ The Criminal Code of the Russian Federation NO. 63-FZ of June 13, 1996, artikel 105, lid 2 onder k. Hierbij wordt opgemerkt dat er sinds 2006 een moratorium op de doodstraf bestaat (zie ook paragraaf 3.5.9 Doodstraf).

²⁰⁵ Human Rights Watch, *You Dress According to Their Rules* (2011), Minority Rights Group International: *State of the world's minorities and indigenous peoples 2011*, Russia (6 juli 2011), Vestnik Kavkaza, *Cracking Down On North Caucasus Blood Feuds* (geraadpleegd op 22 juli 2011), Caucasian Knot: *Ingushetia: suspect of murdering women refers to their immoral behavior as motive* (21 december 2010) en: *In Karachay-Cherkessia, two brothers found guilty of killing sister* (11 november 2011) en: *In Chechnya, local resident confesses of murdering his female relative* (19 september 2011)

voortbestaan. Tevens zou Kadyrov, hoe wel hij anders wil doen geloven, zelf ook bloedwraak toepassen.²⁰⁶

Het is mogelijk om in zaken betreffende bloedwraak aangifte te doen bij de politie en er vinden ook veroordelingen plaats. De kans is echter groot dat personen die vanwege bloedwraak in de gevangenis zitten, na vrijlating alsnog vermoord worden. Volgens een bron is het voorgekomen dat iemand na vijftien jaar gevangenisstraf alsnog vermoord werd zodra hij vrijkwam.²⁰⁷

Eerwraak komt in Tsjetsjenië veel voor. Vaders en broers vermoorden ook hun eigen dochter of zus wanneer zij de eer van de clan of familie geschonden zou hebben. Haar lichaam zal dan niet op een islamitische begraafplaats begraven worden. Van eerwraak wordt bijna nooit aangifte gedaan bij de politie. Iemand die aangifte van eerwraak doet bij de politie, wordt niet serieus genomen. Ook Kadyrov heeft zich meerdere malen begripvol uitgelaten over eerwraak. Voor zover bekend zijn er geen verschillen tussen etnische groepen of clans, als het gaat om het toepassen van eer- en bloedwraak.²⁰⁸

3.6 Positie van specifieke groepen

De federale grondwet voorziet in gelijke rechten voor alle burgers, ongeacht ras, geslacht, taal en sociale status. In de praktijk worden deze rechten niet altijd door de autoriteiten gewaarborgd.²⁰⁹ Hieronder wordt nader ingegaan op de positie van oppositiepartijen en politieke activisten, vrouwen, homoseksuelen, minderjarigen, dienstplichtigen en etnische minderheden.

3.6.1 Oppositiepartijen en politieke activisten

In de republieken van de Noordelijke Kaukasus is er formeel sprake van een meerpartijensysteem, vastgelegd in de respectieve grondwetten. *De facto* zijn er in Tsjetsjenië geen oppositiepartijen. Kadyrov vertegenwoordigt in Tsjetsjenië de *Verenigd Rusland* partij, die ook in de Doema de meeste zetels heeft en waar zowel Medvedev als Poetin lid van zijn. Angst voor harde maatregelen van de kant van de autoriteiten hebben in Tsjetsjenië de politieke oppositie en individuele politieke activisten monddood gemaakt.²¹⁰

In november 2011 werd in Moskou de prominente Tsjetsjeense dichter en publieke figuur Ruslan Akhtakhanov doodgeschoten. Akhtakhanov was professor aan de vermaarde *Modern Humanitarian Academy* in Moskou en was tegen de Tsjetsjeense separatistische beweging. Vertegenwoordigers van de Tsjetsjeense diaspora en de Russische nationalistische beschuldigen elkaar van betrokkenheid bij de moord. Het Russische onderzoekscomité noemde de rebellen uit de Noordelijke Kaukasus als meest waarschijnlijke daders.²¹¹

²⁰⁶ Vestnik Kavkaza, *Cracking Down On North Caucasus Blood Feuds* (22 juli 2011).

²⁰⁷ Vestnik Kavkaza, *Cracking Down On North Caucasus Blood Feuds* (22 juli 2011).

²⁰⁸ Human Rights Watch, *You Dress According to Their Rules* (2011), Global Post, *Chechnya's women suffer growing repression* (2 juni 2011), Caucasian Knot: *In Chechnya, local resident confesses of murdering his female relative* (19 september 2011).

²⁰⁹ US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices* (8 april 2011).

²¹⁰ Real Clear World: *Putin's Kremlin return spooks rebuilt Chechnya* (13 oktober 2011), Vity Daily: *Ramzan Kadyrov held a party with guest actors and actresses of Hollywood* (6 oktober 2011).

²¹¹ BBC News: *Chechen poet Ruslan Akhtakhanov shot dead in Moscow* (16 november 2011), Caucasian Knot: *Poet Ruslan Akhtakhanov buried in Chechnya* (17 november 2011), Reuters: *Chechen poet shot dead in Moscow* (16 november 2011), Radio Free Europe/Radio Liberty: *Chechen shot dead in Moscow, incriminate the usual suspects* (21 november 2011).

In de republieken van de Noordelijke Kaukasus buiten Tsjetsjenië was in de verslagperiode meer ruimte voor politieke oppositie. Met name in Ingoesjetë is in de verslagperiode de druk van oppositiepartijen op de regering van Jevkoerov steeds groter geworden. Toch is ook oppositievoeren in Ingoesjetië in recente jaren niet zonder risico gebleken, aangezien een aantal politieke opposanten van de zittende regering werd ontvoerd, gearresteerd en/of vermoord. Hierbij was vaak sprake van betrokkenheid van de FSB. Wel werd in maart 2011 de eerder gearresteerde politieke activist Magomed Hazbiev vrijgelaten.²¹²

3.6.2 Vrouwen

In de Noordelijke Kaukasus staan vooral in Tsjetsjenië de vrouwenrechten onder druk. Volgens artikel 16 van de Tsjetsjeense grondwet genieten vrouwen dezelfde rechten als mannen, maar in de praktijk ligt dit anders.²¹³ In deze paragraaf wordt nader ingegaan op de maatschappelijke positie van vrouwen in Tsjetsjenië en op de gevolgen van geweld tegen vrouwen.

Maatschappelijke positie

In de verslagperiode is de situatie van vrouwen verslechterd. Steeds minder vrouwen zijn werkzaam in hogere maatschappelijke posities. Alleen vrouwen uit de kring van Kadyrov bekleden soms hogere functies. Zo heeft bijvoorbeeld de zus van Kadyrov een hoge post bij het ministerie van Onderwijs. Vrouwen in Tsjetsjenië zijn vaak nog wel werkzaam, bijvoorbeeld als onderwijzeres of op een markt.

Formeel gezien zijn vrouwen handelingsbekwaam, maar in de praktijk wordt dit anders gezien in Tsjetsjenië. Vrouwen in Tsjetsjenië hebben volgens traditionele gebruiken de toestemming van hun vader, broer of echtgenoot nodig om beslissingen te nemen met betrekking tot huwelijk, opleiding, werk, woonplaats en echtscheiding. Vrouwen zonder de bescherming en steun van mannelijke familieleden worden tot de laagste sociale klasse in de maatschappij gerekend. In sommige gevallen dreigen vrijgezelle vrouwen hun baan te verliezen, indien zij ongetrouwd blijven. Veel vrouwen en meisjes worden op zeer jonge leeftijd uitgehuwelijkt. Het komt voor dat kinderen al op vijftien- of zestienjarige leeftijd trouwen. Deze huwelijken worden niet voor de Russische federale wet gesloten maar via traditionele ceremonies, gebaseerd op gewoonterecht (adat).²¹⁴

Een gescheiden vrouw bevindt zich in een extra kwetsbare positie in Tsjetsjenië. Zij heeft de eer van de familie geschonden en wordt onder druk gezet om opnieuw te trouwen. Deze praktijk leidt er soms toe dat vrouwen worden gedwongen tot een huwelijk met een reeds getrouwde man. Vrouwen zullen niet snel van hun man scheiden, ook niet indien er sprake is van huiselijk geweld, aangezien zij haar kinderen dan zal verliezen. Bij echtscheiding of overlijden van de man gaan de kinderen naar de familie van de man. Weduwen worden geacht terug te keren naar

²¹² Radio Free Europe/Radio Liberty: *Ingushetia's opposition ups pressure on Yevkurov* (13 oktober 2011), Jamestown Foundation: *North Caucasus human rights activists introduce counter-measures to thwart illegal detentions* (4 augustus 2010), Baku Today: *Ingush oppositionist Hazbiev released from arrest* (26 maart 2011)

²¹³ US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices – Russia* (8 april 2011).

²¹⁴ US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices: Russia* (8 april 2011), The New York Times, *Chechnya coerces women on dress, activists say* (27 september 2010), Human Rights Watch: *You dress according to their rules* (maart 2011).

hun familie. Daarbij moeten zij naast hun kinderen ook hun geld en bezittingen achterlaten bij de familie van de overleden man.²¹⁵

Formeel kunnen vrouwen onder de federale wetgeving zelfstandig identiteits- en reisdocumenten aanvragen en dienen vrouwen vanaf de leeftijd van veertien jaar in het bezit te zijn van een binnenlands paspoort (zie paragraaf 3.5.4). In hoeverre vrouwen in de Noordelijke Kaukasus identiteitsdocumenten kunnen aanvragen zonder begeleiding door een mannelijk familielid of echtgenoot - mede in het licht van de hierboven beschreven mate van handelingsbekwaamheid van vrouwen - is dezerzijds niet bekend geworden.

Vrouwen spelen op politiek gebied nauwelijks een rol in Tsjetsjenië. In enkele gevallen zijn vrouwen werkzaam als ambtenaar en in sommige gevallen bekleden zij prominente posities op gemeentelijk niveau, maar de politieke macht op landelijk niveau berust volledig bij mannen. Het is moeilijk voor vrouwen om hoger op te klimmen vanwege discriminerende praktijken op het gebied van aanstellingen en promoties. Hun rol wordt traditioneel gezien als die van moeder en echtgenote. Daarentegen hebben sommige vrouwen wel belangrijke posities ingenomen binnen maatschappelijke organisaties, zoals mensenrechten- en ontwikkelingsorganisaties.²¹⁶

In de Russische Federatie bestaat geen militaire dienstplicht voor vrouwen. Wel kunnen vrouwen in de Russische Federatie als beroepsmilitair dienen. Naar verluidt is van alle beroepsmilitairen in de Russische Federatie ongeveer de helft vrouw. Er zijn in de verslagperiode geen gevallen bekend geworden van vrouwen uit de Noordelijke Kaukasus die dienst hebben genomen als beroepsmilitair.²¹⁷

Geweld tegen vrouwen

Geweld tegen vrouwen manifesteert zich in verschillende vormen in Tsjetsjenië. Vrouwen lopen het risico slachtoffer te worden van gedwongen huwelijken, polygamie, huiselijk geweld en seksueel geweld. Tevens kunnen vrouwen die zich niet aan de islamitische kledingvoorschriften houden te maken krijgen met geweld. Het aantal gevallen van openlijke aanvallen op vrouwen die geen hoofddoek dragen, is sinds 2010 sterk toegenomen.²¹⁸

Gedwongen huwelijken gaan vaak samen met het ontvoeren van jonge vrouwen en meisjes. Hierbij wordt teruggegrepen op een oude traditie, waarbij een vrouw na een ontvoering dient te trouwen met haar ontvoerder. De vrouw wordt hiertoe gedwongen teneinde de eer van haar familie te redden en een vendetta tussen families te voorkomen. In oktober 2010 heeft Kadyrov officieel een verbod afgekondigd op bruidontvoering en gezagsdragers opgedragen streng op te treden tegen overtreders van het verbod. Volgens analisten heeft Kadyrov het verbod afgekondigd onder druk van de federale regering, omdat het in strijd is met de

²¹⁵ Rupert Taylor Suite 101: *Women in muslim Chechnya forced into marriage* (10 augustus 2010), Canada and the World: *Women in muslim Chechnya forced into marriage* (update 7 oktober 2011), Volkskrant: *Oude tradities herleven in Tsjetsjenië* (7 januari 2010).

²¹⁶ Canada and the world: *Women in muslim Chechnya forced into marriage* (7 oktober 2011), Volkskrant, *Oude tradities herleven in Tsjetsjenië; Vrouwen leven na de oorlogen tussen heel verschillende werelden* (7 januari 2010).

²¹⁷ Russia beyond the headlines: *Army conscription leaves young men with an impossible choice* (27 januari 2011), Worldpress.com: *Russian military reform* (18 november 2010).

²¹⁸ Diana Markosian op VOA News: *Amid Chechnya's Islamic Revival, Some Women Live in Fear* (23 februari 2011), New York Times: *Chechnya Coerces Women on Dress, Activists Say* (27 september 2010), US Department of State: *International religious freedom report Russia 2010* (november 2010).

federale wetgeving. Bronnen laten echter weten, dat Kadyrov en de mensen rond hem het verbod niet serieus nemen.²¹⁹

Kadyrov stelt dat vrouwen ondergeschikt zijn aan mannen en dat zij het bezit zijn van de man. Tevens heeft hij openlijk verklaard dat polygamie en eerwraak onderdelen zijn van de Tsjetsjeense traditie, ook al zijn deze expliciet verboden bij federale wetgeving. Kadyrov moedigt mannen aan om meer dan één vrouw te nemen. Doordat de wet polygamie niet toestaat, is de eerste vrouw de officiële vrouw en vinden de overige huwelijken plaats door middel van islamitische ceremonies. Deze huwelijken zijn niet geldig onder de Russische federale wetgeving en bestaan slechts bij gratie van het Tsjetsjeense gewoonterecht (adat).²²⁰

Huiselijk geweld is zowel in de Noordelijke Kaukasus als in geheel Rusland een probleem. Er is geen wetgeving ten aanzien van huiselijk geweld en de Russische autoriteiten hebben ook geen maatregelen getroffen om het tegen te gaan. De autoriteiten beschouwen huiselijk geweld als een privézaak. In de Russische Federatie zouden zich ongeveer 600 door de overheid gesteunde opvangcentra bevinden. Hoeveel zich hiervan op slachtoffers van huiselijk geweld richten, is onbekend. Naar verluidt zijn er in de Russische Federatie circa 25 voornamelijk door ngo's opgerichte opvangcentra voor vrouwen, mede gericht op slachtoffers van huiselijk geweld. Over opvangmogelijkheden voor slachtoffers van huiselijk geweld in Tsjetsjenië zijn geen gegevens bekend. Voor vrouwen in Tsjetsjenië is het praktisch onmogelijk om naar de rechter te stappen.²²¹

In Tsjetsjenië rust een groot stigma op verkrachting. Naast traumatische en psychologische problemen kunnen slachtoffers van seksueel geweld te maken krijgen met problemen binnen de familie. Schaamte, stigma, angst voor mogelijke repercussies binnen de familie en onvoldoende vertrouwen in de autoriteiten zorgen er tevens voor dat veel gevallen van seksueel geweld niet worden gerapporteerd. Voorts bestaan er risico's voor vrouwen van wie de reputatie in twijfel wordt getrokken. Daders van geweld tegen vrouwen worden zelden vervolgd en/of bestraft.²²²

De kledingvoorschriften voor vrouwen worden steeds strikter. Sinds 2007 heeft Kadyrov de kledingvoorschriften en hoofddoekverplichting voor vrouwen steeds verder uitgebreid. In 2009 en 2010 is de verplichting gaan gelden voor vrouwen op alle publieke plaatsen. In de zomer van 2010 werden er op straat in Grozny verpatronen geschoten op vrouwen die zich niet hielden aan de kledingvoorschriften. Hoewel Kadyrov ontkende er iets mee te maken te hebben, gaf hij op de Tsjetsjeense televisie aan dat hij de acties goedkeurde. Ook kwam het voor dat vrouwen aan hun mouwen, broekspijpen en haren werden getrokken en werden uitgescholden door vermeende geestelijken. De strikte kledingvoorschriften gelden voor alle vrouwen, ook wanneer zij aangeven geen moslim te zijn.²²³

²¹⁹ Reuters, *Chechen leader urges end to bride kidnapping* (18 oktober 2010), NRC Handelsblad, *Tsjetsjenië verbiedt traditionele bruidontvoering* (18 oktober 2010), BBC News: *'Exorcismns' performed on Chechen stolen brides* (10 augustus 2010), Canada and the world: *Women in muslim Chechnya forced into marriage* (7 oktober 2011).

²²⁰ Human Rights Watch, *You Dress According to Their Rules* (2011), US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices – Russia* (8 april 2011), Volkskrant: *Oude tradities herleven in Tsjetsjenië* (7 januari 2010).

²²¹ UK Foreign and Commonwealth Office, Human Rights and Democracy, *The 2010 F&C Office Report* (31 maart 2011). US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices: Russia* (8 april 2011).

²²² Diplomatic Courier, *International Women's Day in Focus: Chechnya* (8 maart 2009), Volkskrant, *Oude tradities herleven in Tsjetsjenië; Vrouwen leven na de oorlogen tussen heel verschillende werelden* (7 januari 2010), US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices: Russia* (8 april 2011).

²²³ US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices* (8 april 2011), Human Rights Watch, *Country Summary – Russia* (januari 2011), The New York Times, *Chechnya coerces women on dress, activists*

3.6.3 Homoseksuelen

Homoseksualiteit is in de Russische Federatie niet strafbaar. In de praktijk kunnen homoseksuelen te maken krijgen met vooroordelen, intolerantie, discriminatie en geweld. Er zijn organisaties die opkomen voor de rechten van homoseksuelen, maar zij leiden een bijna ondergronds bestaan. In Sint-Petersburg vond op 20 november 2010 voor het eerst in de Russische geschiedenis een homodemonstratie plaats met toestemming van de autoriteiten. De demonstratie werd na veertig minuten echter afgebroken vanwege geweld door anti-homo activisten.²²⁴

Binnen de traditionele Tsjetsjeense samenleving is homoseksualiteit niet openlijk bespreekbaar. Kadyrov heeft verklaard dat contacten met homoseksuelen als misdaden moeten worden opgevat. In juni 2011 berichtte persbureau *Chechen Republic Today* dat een 'immoreel fenomeen' als homoseksualiteit niet bestaat in Tsjetsjenië. Omdat het onderwerp nauwelijks bespreekbaar is, is specifieke informatie over homoseksualiteit in Tsjetsjenië en de overige deelrepublieken in de Noordelijke Kaukasus nagenoeg niet beschikbaar. Van geweld tegen homoseksuelen of van verstoting door familie of gemeenschap zijn dan ook geen concrete gevallen bekend.²²⁵

3.6.4 Minderjarigen

De minderjarigheid eindigt volgens de Russische grondwet op achttienjarige leeftijd. Men bereikt dan de burgerlijke meerderjarigheid en is handelingsbekwaam. De leerplicht in Rusland duurt negen jaar: vier jaar lager onderwijs (leeftijd zeven tot elf jaar) en vijf jaar van de eerste fase van het voortgezet onderwijs (leeftijd elf tot zestien jaar). Vanaf veertienjarige leeftijd moeten kinderen zich zelfstandig kunnen legitimeren en moet een binnenlands paspoort worden aangevraagd (zie paragraaf 3.5.4). Het binnenlands paspoort kan door het kind zelfstandig worden aangevraagd. Wanneer men geen paspoort aanvraagt bij het bereiken van de veertienjarige leeftijd, riskeert men een boete. Aan minderjarigen kan een zelfstandig buitenlands paspoort worden verstrekt. Hiertoe is wel de schriftelijke toestemming van de ouders nodig. Minderjarigen kunnen tot hun zestiende jaar worden bijgeschreven in het buitenlands paspoort van één van de ouders. Vanaf de 16-jarige leeftijd kunnen minderjarigen zelfstandig medische hulp krijgen, zonder dat daar de toestemming van de ouders voor nodig is.²²⁶

In Tsjetsjenië en in andere republieken binnen de Noordelijke Kaukasus zijn de familiebanden traditioneel sterk, zodat op het moment dat een kind alleen komt te staan, in veel gevallen de familie (*extended family*) of vrienden van de familie de zorg voor het kind op zich zullen nemen. Volgens traditie is het de plicht van familieleden de verzorging van kinderen die geen zorg van hun ouders kunnen krijgen, over te nemen. Kadyrov gebruikte deze redenering als legitimatie om in

---

say (27 september 2010), The New York Times, *Chechnya: women forced to wear head scarves, report says* (10 maart 2011), Global Post, *Chechnya's women suffer growing repression* (2 juni 2011), Human Rights Watch: *You dress according to their rules* (maart 2011).

²²⁴ US Department of State, *2010 Country Reports on Human Rights Practices* (8 april 2011), Amnesty International, *Moscow authorities ban Gay Pride event* (18 mei 2011).

²²⁵ Gay Russia, *There is no homosexuality in Chechnya claims Chechen website* (3 juli 2011).

²²⁶ US Department of State, *2010 Human Rights Report: Russia* (8 april 2011), zie ook ambtsbericht Noordelijke Kaukasus (april 2010).

2007 alle door de staat geleide kindertehuizen te sluiten. De meeste kinderen uit de tehuizen zijn ondergebracht bij familie of pleeggezinnen. Pleeggezinnen die kinderen opnemen, ontvangen hiervoor financiële compensatie. In maart 2010 verklaarde het hoofd van de afdeling 'Familieaangelegenheden' van het Tsjetsjeense ministerie van Arbeid, Werkgelegenheid en Sociale ontwikkeling in een officiële verklaring, dat er in heel Tsjetsjenië geen weeshuizen meer voorkomen en dat elke Tsjetsjeense wees bij familie of een pleeggezin was ondergebracht.²²⁷

Enkele tehuizen konden blijven voortbestaan, maar werden omgedoopt tot een 'sociaal centrum'. In een dergelijk centrum wordt aan weeskinderen en kinderen uit kansarme gezinnen (en hun families) medische en (psycho) sociale hulp geboden. Het is onduidelijk hoeveel centra er zijn in Tsjetsjenië, aangezien kleinere centra regelmatig sluiten waar minder maar grotere centra voor terugkomen. Sociale centra bevinden zich in ieder geval in Grozny, Gudermes en Shali. Voor zover bekend bestaat er in de opvang van kinderen van verschillende etnische afkomst geen verschil in behandeling. De centra vallen onder de verantwoordelijkheid van het Tsjetsjeense ministerie van Arbeid, Werkgelegenheid en Sociale ontwikkeling. Volgens een bron bevinden zich in de centra vooral kinderen van niet-etnisch Tsjetsjeense afkomst, gezien de diepgewortelde Tsjetsjeense traditie van opvang binnen de familie.

In de verslagperiode is in een aantal sociale centra in Tsjetsjenië een nieuw systeem voor het verlenen van individuele sociale ondersteuning ingevoerd voor wees- en kansarme kinderen. Zo is in dit verband in een sociaal centrum in Gudermes aan 57 kinderen in de leeftijd van drie tot zestien jaar, individuele psychische en medische ondersteuning geboden. De kinderen volgden hierbij een zes maanden durende *rehabilitation course*, gevolgd door een uitgebreide medische keuring. Ook werden eventuele problemen op school door een sociaal werker in de gaten gehouden. Volgens een bron is de kwaliteit van de door de staat geleide centra sterk verbeterd, onder andere doordat er meer aandacht is voor hygiëne en er getraind personeel werkzaam is. De centra zouden uit een speciaal fonds worden gefinancierd, dat wordt beheerd door de moeder van Kadyrov.²²⁸ Vanaf de leeftijd van achttien jaar komen wezen in aanmerking voor een eigen woning. Er worden door de staat met zekere regelmaat flats ter beschikking gesteld aan wezen die deze leeftijd bereiken. In afwachting van het betrekken van een woning verblijven deze wezen vaak bij familie of in zogenaamde 'slaapzalen'.²²⁹

Ngo's die zich in Tsjetsjenië (en in andere delen van de Noordelijke Kaukasus) bezighouden met de opvang van en (medische) zorg voor alleenstaande minderjarigen zijn UNICEF en het *International Committee for the Children of Chechnya (ICCC)*. De laatste houdt zich gericht bezig met medische hulp aan minderjarige Tsjetsjeense slachtoffers van de beide Russische oorlogen. Vanuit de Verenigde Staten ondersteunt ICCC artsen, welzijnswerkers, onderwijzers, ouders en anderen die zich bezighouden met de gezondheid van de in de oorlogen getraumatiseerde kinderen. Ook verblijft de voorzitter van het ICCC, de Tsjetsjeen

²²⁷ UNICEF Programme in the N. Caucasus: activity report no. 114; 1 Jan- 31 Mar 2007, The Moscow News: *Kadyrov backs Medvedev's child raising challenge* (12 december 2010), Chechnya Free: *No neglected children in Chechnya* (15 maart 2010).

²²⁸ Dit zogenaamde Kadyrov-fonds is vernoemd naar de vader van Ramzan Kadyrov, Achmat Kadyrov. Volgens Ramzan Kadyrov zelf is het geld van dit fonds afkomstig van Tsjetsjeense zakenlieden. Volgens een bron moeten echter Tsjetsjeense burgers ook bijdragen aan dit fonds. Kadyrov zou geld van salarissen van bijvoorbeeld overheidsperoneel inhouden ten behoeve van het fonds. Ook doen geruchten de ronde dat veel federaal overheidsgeld in het fonds verdwijnt. Verder zouden Arabische geldschieters donaties leveren. Het specifieke doel van dit fonds is onduidelijk. Naar verluidt wordt veel van het geld aangewend voor privé doeleinden van Kadyrov en zijn familie. Reformatorsch Dagblad: *President Tsjetsjenië als halfgod vereerd* (12 maart 2011).

²²⁹ Chechnya Free: *Individual and social assistance to families and children* (23 oktober 2010), Chechnya Free: *Orphans receive new homes* (23 juni 2011) en: *Chechen orphans to get accommodation* (16 juli 2010).

Khassan Baiev, meerdere maanden per jaar in Tsjetsjenië - dat hij in 2003 om politieke redenen moest ontvluchten- om zelf medische hulp te bieden. UNICEF ondersteunt meerdere projecten in de Noordelijke Kaukasus, met name gericht op psychosociale hulp aan kinderen. UNICEF traint hiertoe psychosociale medewerkers en ondersteunt een aantal psychosociale hulpcentra in met name Tsjetsjenië.²³⁰

Er is weinig informatie beschikbaar over de opvangmogelijkheden voor alleenstaande minderjarigen uit Tsjetsjenië en andere republieken van de Noordelijke Kaukasus, elders in de Russische Federatie in gevallen waarbij zij niet door familie of een groep worden opgenomen. De opvangmogelijkheden hangen sterk af van de plaats waar de minderjarige alleenstaande zich in de Russische Federatie bevindt. In het algemeen kan gesteld worden dat etnisch Tsjetsjeense minderjarigen buiten de Noordelijke Kaukasus te maken kunnen krijgen met verregaande vormen van racisme en discriminatie.²³¹

3.6.5 Dienstplichtigen

Op grond van de federale wet op de militaire dienstplicht en de militaire dienst zijn alle mannelijke staatsburgers van de Russische Federatie in de leeftijd tussen 18 en 27 jaar dienstplichtig. De duur van de dienstplicht is twaalf maanden. In de praktijk is het aantal personen dat daadwerkelijk zijn dienstplicht vervult klein. Er zijn verschillende manieren om onder de dienstplicht uit te komen. Een groot deel van de dienstplichtigen maakt gebruik van uitstelregelingen. In de praktijk leiden deze regelingen vaak tot afstel. Dienstplichtigen in Rusland maken op grote schaal gebruik van illegale afkooppraktijken (meestal in de vorm van steekpenningen aan de keuringsarts).²³² Het is mogelijk om na betaling van steekpenningen aan vervalste documenten te komen, waaruit blijkt dat de dienstplichtige in aanmerking komt voor uitstel of vrijstelling van militaire dienst. De top van de federale generale legerstaf heeft in mei 2010 aangegeven, dat dienstweigeraars strafrechtelijk moeten worden vervolgd. In de praktijk echter wordt een klein aantal personen dat de dienstplicht ontduikt bestraft.²³³

De omstandigheden in het Russische leger zijn slecht. Nieuwe rekruten kunnen worden onderworpen aan vernedering en mishandeling, vaak in het kader van brute ontgroeningpraktijken, ook wel *dedovsjtsjina* genoemd, waarbij geregeld Russische soldaten om het leven komen als gevolg van mishandeling en (vermeende) zelfmoord. Afpersing van jonge soldaten komt voor. Nieuwe rekruten worden door meer ervaren soldaten gedwongen geld of sigaretten af te staan. Om aan geld te komen laten soldaten zich in sommige gevallen in met criminele praktijken. Ook zou het voorkomen dat jonge soldaten door hun meerderen tot prostitutie worden gedwongen. Hierbij moeten zij het geld afstaan aan hun commandanten. Eveneens zouden soldaten door hun meerderen gebruikt worden voor werk dat geen verband houdt met hun dienstplicht, zoals het bouwen van buitenhuizen, werken op het land of in een fabriek. Tevens komt verkrachting en seksueel geweld binnen het leger voor. Het is niet bekend op welke schaal. Veel soldaten durven uit angst voor repercussies geen aangifte te doen van misstanden binnen het leger. Strafrechtelijk onderzoek naar aanleiding van aanklachten door slachtoffers blijft in veel gevallen

²³⁰ Website ICC (http://chechenchildren.org), website UNICEF (info by country: Russian Federation), UNICEF ondersteunde 19 psychosociale centra in 2008 met het voornemen dit aantal uit te breiden.

²³¹ ECRE: *Guidelines on the treatment of Chechen IDPs, asylum seekers and refugees in Europe* (maart 2011).

²³² Radio Free Europe/Radio Liberty: *Russian doctors arrested for taking bribes from army recruits* (8 mei 2010).

²³³ Radio Free Europe/Radio Liberty: *Russian group protests obligatory military service* (16 juni 2010), Wall Street Journal: *Russia's fading army fights losing battle to reform itself* (20 april 2011), Alfred Mozer Stichting: *De soldaten, moeders en hun adviesgroepen en Rusland* (geraadpleegd 30 oktober 2011), War Resisters International: *Draft resistance forces Russia to extend draft age* (8 mei 2010).

uit of wordt op inadequate wijze verricht. Soms wordt pas onder druk van familie en media een aanklacht serieus onderzocht door de autoriteiten.²³⁴

De verkorting van de dienstplicht is onderdeel van hervormingen binnen het leger. Doel van de hervormingen is om een kleiner en effectiever professioneel leger tot stand te brengen met een groter aantal contractsoldaten. President Medvedev heeft in april 2011 aangegeven, dat het leger binnen de volgende tien tot vijftien jaar meer en meer uit een mix van dienstplichtigen en contractanten zal bestaan en dat de dienstplicht uiteindelijk afgeschaft zal moeten worden. Om voldoende contractsoldaten te werven zijn verschillende bonussen ingesteld. De kans op voldoende contractanten wordt vanwege de negatieve publiciteit over de omstandigheden in het leger niet groot geacht. Volgens mensenrechtenactivisten komt het voor dat soldaten door hun officieren worden gedwongen na afloop van hun dienstplicht voor enkele jaren bij te tekenen. Overigens kunnen sinds november 2010 ook buitenlandse staatsburgers, in de leeftijd van 18 tot 30 jaar, in dienst treden bij het Russische leger. Zij dienen hiertoe voldoende Russisch te beheersen en geen crimineel verleden te hebben. Buitenlandse recruten kunnen na drie jaar dienst Russisch staatsburger worden. Niet-Russische staatsburgers van landen van de voormalige Sovjet-Unie kunnen sinds 2003 in dienst treden van de Russische strijdkrachten.²³⁵

Oproepsystematiek

Tussen 1 januari en 31 maart van het jaar waarin mannen de zeventienjarige leeftijd bereiken, ontvangen zij een oproep om te verschijnen voor een militaire plaatsingscommissie. Deze commissie besluit of iemand om lichamelijke of geestelijke gezondheidsredenen niet in het register wordt opgenomen.²³⁶ Na het bereiken van de achttienjarige leeftijd besluit de oproepcommissie of mannen die zijn opgenomen in het register, daadwerkelijk een oproep voor dienstplicht ontvangen. De oproepcommissie kan, op basis van een medische keuring of op andere in de wet genoemde gronden ook vrijstelling of uitstel van de dienstplicht verlenen. Tweemaal per jaar vindt een oproepcampagne voor de daadwerkelijke vervulling van de dienstplicht plaats: de voorjaarslichting (tussen 1 april en 15 juli) en de najaarslichting (tussen 1 oktober en 31 december). De dienstplichtigen vervullen hun diensplicht normaal gesproken buiten de eigen regio. Dienstplichtigen kunnen pas na zes maanden training naar conflictgebieden uitgezonden worden. Personen kunnen tot hun vijftigste levensjaar als reservist worden opgeroepen.²³⁷

Militaire documenten

In de Russische Federatie ontvangen militairen bij indiensttreding een militair identiteitsbewijs. Bij het afzwaaien wordt in het binnenlands paspoort vermeld dat iemand zijn militaire dienstplicht heeft vervuld. Het militaire identiteitsbewijs blijft in

²³⁴ Russia Beyond the Headlines: *Army conscription leaves young men with an impossible choice* (27 januari 2011), Defencetalk.com: *Russian military denies problems with conscription* (2 april 2010), Reuters: *Medvedev promises better arms for Russian military* (9 mei 2011), Refugee Documentation Centre: *Russia, information on consequences of leaving the country prior to beginning compulsory military service; information on alternatives to military service* (februari 2011), Alfred Mozer Stichting: *De soldaten, moeders en hun adviesgroepen en Rusland* (geraadpleegd 30 oktober 2011).

²³⁵ US Department of State, *2010 Human Rights Report: Russia* (8 april 2011), Strategy Page.com: *Russia agrees to dump conscription* (14 april 2011), RIA Novosti: *Medvedev wants deferment from military service for school leavers* (31 mei 2011) War Resisters International: *Draft resistance forces Russia to extend draft age* (8 mei 2010), RIA Novosti: *Russia military looks to recruit more foreigners* (25 november 2010).NU.nl: *Rusland wil meer buitenlanders in het leger* (26 november 2010).

²³⁶ De persoonsgegevens van dienstplichtigen worden opgenomen in militaire registers, die worden bijgehouden door militaire commissariaten.

²³⁷ CIA The World Factbook: *Russia military 2011* (13 januari 2011), Radio Free Europe/Radio Liberty: *Russian doctors arrested for taking bribes from army recruits* (8 mei 2010).

bezit van de dienstplichtige voor mobilisatiedoeleinden en herhalingsoefeningen. In het militaire identiteitsbewijs staan de personalia en de rang vermeld.

Uitstel en vrijstelling

Uitstelgronden gelden thans voor personen die:²³⁸

- vanwege gezondheidsproblemen of ziekte tijdelijk ongeschikt voor de militaire dienst zijn bevonden. In dit geval wordt uitstel voor maximaal één jaar verleend;
- de permanente zorg hebben over hun vader, moeder, broer, zus, grootvader, grootmoeder, stiefvader of stiefmoeder en er geen andere personen zijn die deze zorg kunnen geven;
- de voogdij hebben over een jongere broer of zus en er geen andere personen zijn die aan de verplichtingen die dit met zich meebrengt kunnen voldoen;
- hun kind opvoeden zonder moeder;
- twee of meer kinderen hebben;
- een gehandicapt kind hebben jonger dan drie jaar;
- werkzaam zijn voor diensten van het ministerie van Binnenlandse Zaken, de brandweer, het gevangeniswezen, de antidrugsbrigade of de douanedienst;
- een vrouw hebben die ten minste 26 weken zwanger is én al een kind hebben;
- gekozen zijn als afgevaardigde in de Doema, de Federale assemblee van de Russische Federatie en regionale wetgevende of uitvoerende organen, voor zolang als de aanstelling duurt;
- geregistreerd staan als kandidaat voor één van de bovengenoemde instellingen;
- bij een door de staat erkende instelling middelbaar onderwijs volgen. In dit geval geldt de uitsteltermijn, totdat zij de leeftijd van 20 jaar hebben bereikt;
- studeren aan een door de staat erkend college en het middelbaar onderwijs nog niet hebben afgerond of studeren aan een door de staat erkend hoger onderwijsinstituut. Het recht op uitstel wordt in deze gevallen slechts eenmalig gegeven;²³⁹
- aanvullend onderwijs volgen. Het recht op uitstel geldt dan voor maximaal één jaar;
- bij presidentieel decreet uitstel van militaire dienst hebben verkregen.

Vrijstellingsgronden van de militaire dienstplicht worden verleend aan personen die:²⁴⁰

- vanwege gezondheidsproblemen of ziekte volledig of gedeeltelijk ongeschikt voor de militaire dienst zijn bevonden;
- alternatieve dienstplicht vervullen of reeds hebben vervuld;
- in het buitenland hun militaire dienstplicht vervullen;
- een academische titel hebben;
- familielid (kind of broer) zijn van personen die zijn omgekomen in verband met het vervullen van de dienstplicht.

²³⁸ De uitstelgronden zijn genoemd in artikel 24 van de Wet op de militaire dienstplicht en de militaire dienst (1998).

²³⁹ In april 2011 opperde president Medvedev dat onderzocht moet worden, of er een algeheel uitstel van de dienstplicht voor schoolverlaters voor de duur van een studie ingesteld kan worden. Het doel hiervan is personen die een middelbare opleiding hebben afgerond en zijn aangenomen voor een studie, deze aansluitend aan elkaar te kunnen laten volgen. RIA Novosti: *Medvedev wants deferment from military service for school leavers* (31 mei 2011).

²⁴⁰ De vrijstellingsgronden zijn genoemd in artikel 23 van de Wet op de militaire dienstplicht en de militaire dienst.

Personen tegen wie een gerechtelijk vooronderzoek loopt, evenals personen die een gevangenisstraf uitzitten of een strafblad hebben, kunnen in theorie niet worden opgeroepen voor het vervullen van de militaire dienstplicht.²⁴¹ Het komt voor dat personen die in aanmerking komen voor uitstel of vrijstelling van dienstplicht alsnog verplicht worden hun dienstplicht te vervullen. Naar verluidt, zou het hierbij ook gaan om personen die actief zijn bij demonstraties van oppositiepartijen. Daarnaast komt het in de praktijk voor, dat van personen die op grond van de bovengenoemde regels in aanmerking zouden moeten komen voor uitstel of vrijstelling van de dienstplicht, steekpenningen worden gevraagd teneinde uitstel of vrijstelling daadwerkelijk te verlenen.²⁴²

Alternatieve dienstplicht

Iedere burger die gewetensbezwaren heeft tegen het vervullen van de militaire dienstplicht, heeft volgens de grondwet van de Russische Federatie het recht om alternatieve dienstplicht te vervullen, die 21 maanden duurt. Iedereen die in aanmerking wil komen voor alternatieve dienstplicht, dient dit ten minste zes maanden voor de dienstplichtdatum kenbaar te maken bij de plaatselijke bevoegde oproepcommissie. Een verzoek om alternatieve dienstplicht moet gemotiveerd zijn. De oproepcommissie beslist over het verzoek.²⁴³

Alternatieve dienstplicht kan geweigerd worden, indien de commissie van oordeel is dat ten aanzien van de betrokkene geen sprake is van gegronde gewetensbezwaren. Andere redenen om alternatieve dienstplicht te weigeren zijn: het niet in acht nemen van de termijn voor het indienen van het verzoek om alternatieve dienstplicht, het overleggen van valse of vervalste bewijsstukken bij het verzoek of wanneer een betrokkene tweemaal geen gehoor geeft aan de oproep om voor de oproepcommissie te verschijnen. Tegen een weigering kan beroep bij de rechter worden ingesteld. Minder dan één op de duizend dienstplichtigen maakt gebruik van de mogelijkheid om alternatieve dienstplicht aan te vragen.²⁴⁴

Dienstweigering en desertie

Ontduiking van militaire dienstplicht voordat men in dienst is getreden, wordt bestraft met een geldboete of een vrijheidsontnemende maatregel²⁴⁵ van maximaal twee jaar. Ontduiking van alternatieve dienstplicht wordt bestraft met een geldboete, een werkstraf van 180 tot 240 uur of detentie van drie tot zes maanden.²⁴⁶ Opzettelijke onttrekking aan een dienstverplichting tijdens de vervulling van de militaire dienst door simulatie van een ziekte, zelfverminking, het vervalsen van documenten of andere vormen van misleiding wordt bestraft met een detentie van maximaal zes maanden dan wel een plaatsing in een strafbataljon van maximaal één jaar.²⁴⁷

Het op eigen initiatief verlaten van het leger of de dienstplek wordt bestraft met:²⁴⁸

²⁴¹ Zie artikel 23 van de Wet op de militaire dienstplicht en de militaire dienst.

²⁴² Radio Free Europe/Radio Liberty: *Russian doctors arrested for taking bribes from army recruits* (8 mei 2010).

²⁴³ Artikel 59, lid 2, van de grondwet van de Russische Federatie, Refugee Documentation Centre: *Russia, information on consequences of leaving the country prior to beginning compulsory military service; information on alternatives to military service* (februari 2011)

²⁴⁴ Refugee Documentation Centre: *Russia, information on consequences of leaving the country prior to beginning compulsory military service; information on alternatives to military service* (februari 2011), Mailbericht ambassade Moskou (4 februari 2010).

²⁴⁵ Met een vrijheidsontnemende maatregel kan worden bedoeld: plaatsing in een strafkolonie, een heropvoedingskamp, een instituut voor medische behandeling of in een gevangenis (Wetboek van Strafrecht van de Russische Federatie, artikel 56).

²⁴⁶ Wetboek van Strafrecht van de Russische Federatie, artikel 328.

²⁴⁷ Wetboek van Strafrecht van de Russische Federatie, artikel 339.

²⁴⁸ Wetboek van Strafrecht van de Russische Federatie, artikel 337.

- detentie van maximaal zes maanden of een plaatsing in een strafbataljon voor een periode van maximaal één jaar, indien de ongeoorloofde afwezigheid langer dan twee maar korter dan tien dagen duurt, of een gevangenisstraf van maximaal twee jaar indien betrokkene in een strafbataljon dient;
- een plaatsing in een strafbataljon van niet langer dan twee jaar of een gevangenisstraf van maximaal drie jaar, indien de ongeoorloofde afwezigheid langer dan tien dagen maar korter dan één maand duurt;
- een gevangenisstraf van niet langer dan vijf jaar, indien de ongeoorloofde afwezigheid langer dan één maand duurt.

Desertie, gedefinieerd in de wet als het op eigen initiatief verlaten van het leger of de dienstplek met als doel het zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken, wordt bestraft met een vrijheidsontnemende maatregel van maximaal zeven jaar, dan wel een vrijheidsontnemende maatregel van minimaal drie en maximaal tien jaar in geval van desertie in groepsverband. Er zijn geen gevallen bekend van onevenredige of willekeurige bestraffing of tenuitvoerlegging van de straf wegens ras, religie, etnische afkomst, lidmaatschap van een bepaalde groep of politieke overtuiging. De laatste jaren hebben steeds meer personen geen gehoor gegeven aan de oproep voor militaire dienst. Dit zou naar verluidt te maken hebben met het feit dat de Russische bevolking dienstplichtontduiking niet meer als on-patriottistisch beschouwt, maar als een gerechtvaardigde reactie op een inhumain systeem.²⁴⁹

Dienstplichtigen in Tsjetsjenië

Sinds 2000 zijn geen Tsjetsjeense dienstplichtigen meer opgeroepen voor dienst in het federale leger buiten Tsjetsjenië. Wel zouden enkele honderden Tsjetsjeense dienstplichtigen dienstplicht moeten vervullen in de in Tsjetsjenië aanwezige federale bataljons. Zo zouden in augustus 2010 100 Tsjetsjeense recruten dienst hebben genomen in het Sever (Noord) Bataljon, dat formeel onder het Russische ministerie van Binnenlandse Zaken valt, maar *de facto* wordt gecontroleerd door Kadyrov. Ook zouden Tsjetsjeense recruten dienst nemen in het Yug (Zuid) bataljon, waar hetzelfde voor geldt. Tsjetsjeense dienstplichtigen worden bijna uitsluitend ingezet in de strijd tegen de rebellen in legereenheden binnen hun republiek. In maart 2004 gaf het Russische ministerie van Defensie aan met ingang van 2005 federale dienstplichtigen niet meer naar Tsjetsjenië te sturen. Er zouden zich thans geen niet-Tsjetsjeense dienstplichtigen meer in Tsjetsjenië bevinden. Een kolonel-generaal van de Russische generale legerstaf, verklaarde in april 2010 dat er alleen contractanten dienen in Russische eenheden in Tsjetsjenië en geen opgeroepen dienstplichtigen. Volgens een bron is in Tsjetsjenië de bereidheid onder jonge mannen, om zich aan te melden voor militaire dienstplicht, groter dan in de rest van de Russische Federatie en dienstplichtigen blijven vaak langer bij het leger dan de verplichte duur van één jaar. De praktijk van het afkopen van militaire dienstplicht, is in Tsjetsjenië kleiner dan in de rest van Rusland. Naar verluidt wordt dit vooral veroorzaakt door geringe kansen op een baan en gebrek aan geld voor de afkoopsom.²⁵⁰

Dienstplichtigen in andere delen van de Noordelijke Kaukasus

In april 2011 stelde de militaire commissaris van de Chelyabinsk regio, dat dienstplichtigen uit de Noordelijke Kaukasus niet meer zouden worden opgeroepen

²⁴⁹ Wetboek van Strafrecht van de Russische Federatie, artikel 338, Strategy Page.com: *Russia agrees to dump conscription* (14 april 2011).

²⁵⁰ Caucasian Knot: *Russia's MoD has no plans to send recruits to Chechnya* (2 april 2010), Caucasian Knot: *Caucasian residents and natives not to be recruited, said Chelyabinsk military commissar* (20 april 2011), Defence Talk.com: *Russian military denies problems with conscription* (2 april 2010). Justice for the North Caucasus: *Young men from Chechnya not called up for the Russian army again* (28 december 2011).

voor federale dienstplicht, omdat zij etnisch georiënteerde gangs zouden vormen binnen de legereenheden. Het Russische ministerie van Binnenlandse Zaken ontkende deze bewering en liet weten nog steeds dienstplichtigen uit de Noordelijke Kaukasus op te roepen voor militaire dienstplicht.²⁵¹

Het militaire commissariaat van Dagestan liet in een officieel rapport weten, dat het jaarlijkse officiële dienstplichtigen-quotum voor 2011 was gedaald van 2000 tot 4000 personen naar slechts 400 door Dagestan te leveren recruten. Naar verluidt komt het voor in Dagestan dat personen die zich vrijwillig melden voor militaire dienst, soms wordt gevraagd hiervoor steekpenningen te betalen, of geen officiële reactie krijgen op hun aanmelding.²⁵²

3.6.6 Etnische minderheden

Tsjetsjenië

De in 2010 gehouden volkstelling heeft nog geen duidelijkheid gegeven over de omvang en samenstelling van de Tsjetsjeense bevolking. Hierdoor is het moeilijk een duidelijk beeld te krijgen van de in Tsjetsjenië nog aanwezige etnische minderheden. Algemeen wordt aangenomen dat de bevolking voor het overgrote deel uit etnische Tsjetsjenen bestaat. Ook leeft er nog een klein aantal etnische Ingoesj, Kumyken en Nogai in Tsjetsjenië. Voor zover bekend zijn zij goed geïntegreerd in de Tsjetsjeense maatschappij.²⁵³

Ingoesjetië

In Ingoesjetië leeft vooral een Tsjetsjeense minderheid (ongeveer 20% van de bevolking). Voor zover bekend zijn er geen spanningen tussen de Tsjetsjeense minderheid en de Ingoesjeetse bevolking. Ook zouden veel van de in Ingoesjetië verblijvende Tsjetsjeense ontheemden in Ingoesjetië willen integreren. In Ingoesjetië kunnen spanningen ontstaan tussen Noord-Ossetiërs en Ingoesjetiërs gerelateerd aan het Prigorodny conflict.²⁵⁴

Dagestan, Kabardino-Balkarië en Karatsjaj-Tsjerkessië

In de multi-etnische republieken Dagestan, Kabardino-Balkarië en Karatsjaj-Tsjerkessië bepaalt de omvang van de etnische bevolkingsgroep de invloed in de lokale politiek. Hierdoor ontstaan soms spanningen tussen etnische minderheden. In Kabardino-Balkarië zijn er van oudsher spanningen tussen Kabarden en Balkaren en ook in Karatsjaj-Tsjerkessië komen soms conflicten voor tussen etnische minderheidsgroepen.²⁵⁵

²⁵¹ Caucasian Knot: *Caucasian residents and native snot to be recruited, said Chelyabinsk military commissar* (20 april 2011), Caucasian Knot: *Dagestan MP's are skeptical on making conscription commercial* (juni 2010).

²⁵² Caucasian Knot: *Caucasian residents and natives not to be recruited, said Chelyabinsk military commissar* (20 april 2011), Caucasian Knot: *Dagestan MP's are skeptical on making conscription commercial* (juni 2010).

²⁵³ Jamestown Foundation: *2010 census data is adjusted to meet Kremlin priorities in the North Caucasus* (15 november 2010), Chechnya Free: *Chechnya multinational* (geraadpleegd 21 oktober 2011).

²⁵⁴ Zie inleiding hoofdstuk 4 en paragraaf 4.1 en 4.5.

²⁵⁵ Jamestown Foundation: *2010 census data is adjusted to meet Kremlin priorities in the North Caucasus* (15 november 2010), zie ook paragraaf 2.1.1.

4 Migratie

In dit hoofdstuk komen de migratiestromen van ontheemden en vluchtelingen van en naar Tsjetsjenië en overige delen van de Noordelijke Kaukasus aan de orde, evenals de activiteiten van diverse internationale organisaties in die regio, waaronder UNHCR. De stromen vluchtelingen en ontheemden werden vooral veroorzaakt door de twee gewapende conflicten tussen het federale Russische gezag en Tsjetsjenië (tussen 1994 en 1996 en tussen 1999 en 2002) en het conflict tussen Ingoesjetië en Noord-Ossetië (1992) om het gezag over het Prigorodny-district.²⁵⁶

Formeel kent de Russische Federatie de status van (binnenlands) ontheemde niet, maar wordt gesproken over de status van gedwongen migrant. Deze status is vastgelegd in de Wet op de Gedwongen migranten van februari 1993. De status wordt voor vijf jaar verleend door (een lokale vestiging van) de FMS en kan daarna steeds met één jaar worden verlengd. Personen met een erkende status van gedwongen migrant hebben het recht zich overal in de Russische Federatie vrij te vestigen, ondersteund te worden door de (lokale) overheid (bijvoorbeeld bij het kopen of bouwen van nieuwe woonruimte), gebruik te maken van gratis gezondheidszorg, legaal te werken, grond te verkrijgen en op pensioen. De Wet op de Gedwongen migranten is echter slechts van toepassing op personen die vluchten van een deelrepubliek of regio naar een andere. Dit betekent bijvoorbeeld dat Tsjetsjeense ontheemden binnen Tsjetsjenië geen aanspraak kunnen maken op de status van gedwongen migrant.²⁵⁷

4.1 Migratiestromen

De schattingen over het huidige aantal binnenlands ontheemden in de Noordelijke Kaukasus lopen sterk uiteen.²⁵⁸ Officiële cijfers hierover zijn echter niet beschikbaar. De FMS stelde binnen de verslagperiode dat momenteel meer dan 4.600 personen in Tsjetsjenië en ongeveer 1.800 personen in Noord-Ossetië de officiële status van gedwongen migrant hebben. Het is echter moeilijk om het exacte aantal gedwongen migranten vast te stellen, aangezien deze status slechts vijf jaar geldig is en het voor ontheemden vaak heel moeilijk is deze te hernieuwen.²⁵⁹ Omdat weinig ontheemden volgens de FMS in aanmerking komen voor de status van gedwongen migrant blijven zij veelal verstoken van de rechten en voorzieningen die deze status met zich meebrengt.²⁶⁰

Een rapporteur van PACE stelde dat in tien jaar tijd meer dan 323.000 binnenlands ontheemden naar hun huizen in Tsjetsjenië zijn teruggekeerd. De cijfers over het aantal teruggekeerde Tsjetsjeense ontheemden variëren echter. Volgens mensenrechten-ngo's keerden tussen 2003 en 2010 ongeveer 70.000 ontheemden

²⁵⁶ PACE: *The situation of IDP's and returnees in the North Caucasus region: cause for concern* (6 oktober 2010).

²⁵⁷ Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC)/Norwegian Refugee Council (NRC): *Russian Federation* (31 december 2010), zie hiervoor ook ambtsbericht Noordelijke Kaukasus (augustus 2008).

²⁵⁸ Volgens IDMC liepen de schattingen over het aantal idp's aan het eind van 2010 uiteen van 6.500 to 78.000 personen, IDMC/NRC: *Russian Federation* (31 december 2010).

²⁵⁹ Volgens een bron bestaat gedwongen migratie momenteel niet meer in de Russische Federatie en zijn diegenen die dit wilden inmiddels teruggekeerd naar hun oorspronkelijke woongebieden, het laatst in 2009, of zijn zij vrijwillig gebleven waar zij zich bevonden.

²⁶⁰ Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC)/Norwegian Refugee Council (NRC): *Russian Federation* (31 december 2010), ECRE: *Guidelines on the treatment of Chechen IDP's, asylum seekers and refugees in Europe* (maart 2011).

terug naar Tsjetsjenië vanuit Ingoesjetië en Dagestan, terwijl de FMS meldde dat ongeveer 255.000 personen vanuit heel Rusland terugkeerden naar Tsjetsjenië, tussen 2003 en 2009. Hiervan zou ongeveer 60% zijn teruggekeerd naar hun oorspronkelijke huizen. Officiële statistieken van de FMS melden dat tussen 1994 en 2010 meer dan 25.000 ontheemden zijn teruggekeerd naar Noord-Ossetië. Ongeveer de helft van hen is teruggegaan naar hun huizen in het met Ingoesjetië betwiste Prigorodny district. Degenen die niet zijn teruggekeerd naar hun oorspronkelijke woningen, hebben nieuwe woonruimte gekregen van de overheid, zijn bij familie ingetrokken of zijn in tijdelijke opvangcentra terechtgekomen.²⁶¹

4.2 Ontheemden in Tsjetsjenië

Volgens mensenrechtenorganisaties zijn er binnen Tsjetsjenië nog minstens 30.000 Tsjetsjeense ontheemden. In Tsjetsjenië heeft de meerderheid van de ontheemden niet de status van gedwongen migrant. Zij beschikken veelal ook niet over een permanente woonregistratie in de plaats van verblijf en blijven zo verstoken van overheidshulp, met name op het terreinen van huisvesting.²⁶² Van veel ontheemden die zijn teruggekeerd zijn de eigendomsdocumenten verloren gegaan waardoor ze niet in staat zijn het bezit van een huis aan te tonen. Compensatie voor geleden schade is door het ontbreken van de documenten dan eveneens niet aan de orde (Zie ook paragraaf 2.4.1: *Compensatie*). Soms zijn de huizen van teruggekeerde ontheemden inmiddels door anderen betrokken of verwoest. Veel ontheemden zijn daarom aangewezen op steun van internationale organisaties en mensenrechtenorganisaties. Veel internationale organisaties, echter, hebben hun programma's voor ontheemden in de Noordelijke Kaukasus in de loop van 2010 en 2011 uitgefaseerd.²⁶³

Hoewel Kadyrov in 2007 alle *Temporary Accommodation Centres (TAC's)* liet sluiten en de verantwoordelijkheid voor ontheemden overliet aan lokale autoriteiten, leven er nog altijd veel ontheemden in tijdelijke accommodaties. Veel zogenaamde *Places of Temporary Accommodation (PT's)* in Tsjetsjenië zijn sinds 2007 omgedoopt tot 'slaapplekken voor mensen die verbeterde huisvesting nodig hebben', ook wel *hostels* genoemd. In de verslagperiode is melding gemaakt van het uitzetten van ontheemden uit in 2007 aan hen toegewezen flats in Argun om hen onder te brengen in hostels in Grozny en het dreigen van uitzetten van ontheemden uit PT-locaties, op de beschuldiging van illegaal verblijf. De flats in Argun zouden zijn toegewezen aan bewoners van huizen die waren gesloopt om de bouw van een moskee en een bedrijfscentrum in Argun mogelijk te maken.²⁶⁴

In de verslagperiode is er sprake geweest van de gedwongen sluiting van collectieve opvangcentra buiten Grozny. Getroffenen kregen na een actie van AI een flat toegewezen en een geldbedrag uitgekeerd uit het Kadyrov-fonds.²⁶⁵

²⁶¹ Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC)/Norwegian Refugee Council (NRC): *Russian Federation* (31 december 2010), IDMC/NRC: *Russian Federation: IDP's still face challenges related to their displacement* (augustus 2010). Parliamentary Assembly of Europe (PACE): *PACE rapporteur praises 'clear progress' for idp's in the North Caucasus* (26 september 2011).

²⁶² In Tsjetsjenië wordt overheidshulp bij huisvesting alleen verstrekt aan ontheemden die een permanente registratie hebben in de plaats van verblijf, Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC)/Norwegian Refugee Council (NRC): *Russian Federation* (31 december 2010).

²⁶³ Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC)/Norwegian Refugee Council (NRC): *Russian Federation* (31 december 2010), ambtsbericht Noordelijke Kaukasus (april 2010).

²⁶⁴ Memorial: *Chechen authorities evict refugees and put resettlers from the new buildings instead there* (24 januari 2011), *Caucasian Knot: Inmates of Places of Temporary Accommodation (PTS) for displaced persons in Chechnya under a threat of mass eviction* (11 juli 2011), zie ook ambtsbericht Noordelijke Kaukasus (april 2010).

²⁶⁵ Zie voor uitleg Kadyrov-fonds voetnoot 229.

Ontheemden die naar Tsjetsjenië terugkeren uit het buitenland, worden volgens *UNHCR* niet vervolgd vanwege het feit dat zij in het buitenland verbleven. Wel zijn er indicaties dat teruggekeerden worden ondervraagd door de FSB. Personen van wie bekend is dat zij in het verleden met de rebellen hebben samengewerkt, lopen bij terugkeer in Tsjetsjenië een verhoogd risico op vervolging.

Medische hulpvoorzieningen en onderwijs zijn toegankelijk voor ontheemden. Volgens het *International Displacement Monitoring Centre (IDMC)* hebben ontheemden dezelfde toegang tot gezondheidszorg als andere burgers. Wel hebben ontheemden *de facto* vaak problemen met het betalen van de medische zorg in verband met hun slechte financiële situatie.²⁶⁶

4.3 Ontheemden in Ingoesjetië

De ontheemden die in Ingoesjetië verblijven, zijn voornamelijk uit Tsjetsjenië en Noord-Ossetië afkomstig. De meeste Tsjetsjeense ontheemden uit Ingoesjetië zijn inmiddels naar hun regio van herkomst teruggekeerd. Volgens het IDMC en de *Norwegian Refugee Council (NRC)* bedroeg aan het einde van 2010 het aantal ontheemde Tsjetsjenen in Ingoesjetië ongeveer 6.500 personen. Een deel van hen leeft in erbarmelijke omstandigheden in TAC's, vaak in afwachting van een door de Ingoesjeetse overheid beloofde maandelijkse toelage om een huis te kunnen huren. Volgens de *Danish Refugee Council (DRC)* stonden er op 30 september 2011 854 ontheemden geregistreerd bij UNHCR als zijnde woonachtig in tijdelijke accommodaties. Het IDMC stelde dat de slechtste leefomstandigheden voor personen in tijdelijke accommodaties te vinden zijn in de TAC's in Ingoesjetië en noemt de omstandigheden daar veel slechter dan bijvoorbeeld in de hostels in Tsjetsjenië. Ook PACE heeft tijdens een bezoek aan Ingoesjetië in september 2011, de leefomstandigheden van Tsjetsjeense ontheemden in TAC's onbevredigend genoemd. PACE officials bezochten TAC's in Karabulak, waar Tsjetsjeense ontheemden al sinds het midden van de jaren '90 van de vorige eeuw verblijven. De meesten van hen zouden lokaal in Ingoesjetië willen integreren en niet meer terug willen keren naar hun thuisland. Naast de groep die er bewust voor kiest om te integreren in Ingoesjetië, bevinden zich volgens de DRC onder hen ook kwetsbare groeperingen, zoals één-ouder-huishoudens, gezinnen die in Tsjetsjenië geen familie hebben om hen te steunen, ouderen zonder sociaal vangnet, wezen en families met gehandicapte kinderen. De Ingoesjeetse overheid oefent doorgaans druk uit op Tsjetsjeense ontheemden om terug te keren naar Tsjetsjenië. Zo heeft de regering van Ingoesjetië veel nog in Ingoesjetië verblijvende Tsjetsjenen gederegistreerd van de overheidsassistentie- en huisvestingslijst.²⁶⁷ Door gebrek aan huisvesting in Tsjetsjenië blijven de meeste Tsjetsjeense ontheemden in Ingoesjetië wonen.²⁶⁸

²⁶⁶ Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC)/Norwegian Refugee Council (NRC): *Russian Federation* (31 december 2010), IDMC/NRC: *Russian Federation: IDPs still face challenges related to their displacement* (augustus 2010).

²⁶⁷ Naar aanleiding van een overeenkomst tussen de presidenten van Tsjetsjenië en Ingoesjetië in 2009, ter bevordering van de terugkeer van Tsjetsjeense ontheemden in Ingoesjetië naar Tsjetsjenië, heeft de Ingoesjeetse regering Tsjetsjeense ontheemden van deze lijst afgehaald waardoor de ontheemden geen recht meer konden doen gelden op financiële bijstand en hulp van de overheid bij het verkrijgen van huisvesting. Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC)/Norwegian Refugee Council (NRC): *Russian Federation* (31 december 2010).

²⁶⁸ Caucasian Knot: *Refugees in Ingushetia state poor living conditions* (24 september 2011), Caucasian Knot: *PACE official treats refugees' living conditions in Ingushetia as unsatisfactory* (23 september 2011), Caucasian Knot: *Chechen refugees fear eviction from Ingushetia to Chechnya* (21 september 2011), Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC)/Norwegian Refugee Council (NRC): *Russian Federation* (31 december 2010), IDMC/NRC: *Russian Federation: IDPs still face challenges related to their displacement* (augustus 2010), Danish Refugee Council North Caucasus Mission Report, September 2011.

In de verslagperiode is er sprake geweest van een verhoogde aandacht van de autoriteiten voor de leefomstandigheden van de - met name Tsjetsjeense - ontheemden in de TAC's in Ingoesjetië. Zo heeft een hooggeplaatste functionaris van de Ingoesjeetse FMS in september 2011 een TAC in Karabulak bezocht om te inventariseren wat de belangrijkste behoeften van de vluchtelingen zijn. Ook Jevkoerov onderkende kort daarvoor in een televisietoespraak de noodzaak tot het aanpakken van de slechte leefomstandigheden in de kampen. In praktijk is er echter nog weinig sprake van verbetering van de leefomstandigheden in de TAC's. Dit komt onder andere doordat alleen ontheemden met de status van gedwongen migrant in aanmerking komen voor overheidshulp.²⁶⁹

De Ingoesjeetse overheid oefent geen druk uit op de ontheemden uit Noord-Ossetië om het land te verlaten. Een aantal tijdelijke accommodaties is gerenoveerd. De Noord-Ossetische ontheemden ontvangen echter over het algemeen geen overheidssteun bij het zoeken naar huisvesting, waardoor deze groep niet goed kan integreren in de Ingoesjeetse samenleving.²⁷⁰

4.4 Ontheemden in Dagestan

Het is niet exact bekend hoeveel Tsjetsjeense ontheemden in Dagestan verblijven. Volgens schattingen van mensenrechtenorganisaties zou het om ongeveer 3.500 personen gaan. De meeste ontheemden vinden onderdak bij familieleden en vrienden. Een klein deel verblijft in opvangkampen, waar de humanitaire situatie over het algemeen slecht is, gezien de beperkte overheidshulp. In tegenstelling tot Tsjetsjenië en Ingoesjetië registreert de Dagestaanse FMS geen ontheemden. Daardoor wordt hun de toegang tot elementaire voorzieningen zoals gezondheidszorg, werkgelegenheid en pensioenen belemmerd. Toch keren Tsjetsjeense ontheemden in Dagestan over het algemeen vooralsnog niet terug. Het betreft veelal personen uit bergdorpen in het zuiden van Tsjetsjenië. Deze mensen beschouwen de plaatsen waar zij vandaan komen, nog niet als veilig, aangezien er in het zuiden van Tsjetsjenië nog steeds confrontaties tussen opstandelingen en het leger plaatsvinden. Ook speelt hierbij het ontbreken van huisvesting en baanmogelijkheden in Tsjetsjenië een rol.²⁷¹

4.5 Ontheemden in Noord-Ossetië

In Noord-Ossetië is vooral de situatie voor Ingoesjeetse ontheemden ingewikkeld, gezien de verhoudingen tussen Ingoesjetë en Noord-Ossetië met betrekking tot het Prigorodny-district. Voor een aantal ontheemden is terugkeer naar hun oorspronkelijke dorpen in Prigorodny niet toegestaan door de Noord-Ossetische overheid. In 2009 is weliswaar een overeenkomst gesloten tussen de beide republieken die terugkeer naar alle gebieden in Prigorodny mogelijk moet maken, Maar deze overeenkomst is tot op heden niet geïmplementeerd. Als alternatief is aan deze groep grondgebied beschikbaar gesteld in de dorpen Mayskoe en Novi in Prigorodny. Een aantal ontheemden weigerde dit alternatief te aanvaarden en wilde uitsluitend terugkeren naar hun oorspronkelijke dorpen.²⁷²

²⁶⁹ Caucasian Knot: *Khasiev: Chechen refugees nopt to be evicted from Ingushetia* (22 september 2011), IDMC/NRC: Russian Federation: *IDP's still face challenges related to their displacement* (augustus 2010).

²⁷⁰ IDMC/NRC: Russian Federation: *IDP's still face challenges related to their displacement* (augustus 2010).

²⁷¹ Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC)/Norwegian Refugee Council (NRC): *Russian Federation* (31 december 2010), IDMC/NRC: *Russian Federation: IDPs still face challenges related to their displacement* (augustus 2010), ECRE: *Guidelines on the treatment of Chechen IDP's, asylum seekers and refugees in Europe* (maart 2011).

²⁷² IDMC/NRC: *Russian Federation: IDP's still face challenges related to their displacement* (augustus 2010).

Over de situatie van Tsjetsjeense en andere niet-Ingoesjeetse ontheemden in Noord-Ossetië, zijn in de verslagperiode geen ontwikkelingen bekend geworden.

4.6 Tsjetsjeense ontheemden in Rusland buiten de Noordelijke Kaukasus

Het IDMC meldt in een rapportage van augustus 2010, dat de meeste binnenlands ontheemden buiten de Noordelijke Kaukasus uit Tsjetsjenië afkomstig zijn en dat zij niet etnisch Tsjetsjeens zijn. De meeste etnisch Tsjetsjeense ontheemden trekken traditioneel niet naar gebieden waar geen Tsjetsjeense gemeenschap is die hen kan ondersteunen. *De facto* betekent dit dat Tsjetsjenen doorgaans binnen de Noordelijke Kaukasus, dan wel in een aantal grotere Russische steden met een Tsjetsjeense gemeenschap verblijven.²⁷³ Tsjetsjenen – en ook andere Noordkaukasiërs – die zich buiten de Noordelijke Kaukasus bevinden, kunnen te maken krijgen met discriminatie op basis van hun etniciteit. Ook niet-etnische Tsjetsjenen, afkomstig uit Tsjetsjenië kunnen hiermee te maken krijgen, op basis van het feit dat zij uit Tsjetsjenië afkomstig zijn. Formeel hebben inwoners van Tsjetsjenië – en ook andere republieken van de Noordelijke Kaukasus – het recht zich overal in de Russische Federatie te vestigen. In praktijk is het echter zeer lastig voor Noord-Kaukasiërs zich buiten de regio te vestigen, met name voor Tsjetsjenen. Federale en lokale autoriteiten stellen alles in het werk Tsjetsjenen terug te laten keren naar hun republiek. Deze autoriteiten steunen het beleid van Ramzan Kadyrov, dat er op is gericht alle Tsjetsjenen binnen de grenzen van de Tsjetsjeense republiek te krijgen. Zo weigeren de autoriteiten bijvoorbeeld regelmatig om aan Tsjetsjenen een woonplaatsregistratie te verstrekken of een huurwoning ter beschikking te stellen. Ook is het voor Noord-Kaukasiërs en met name Tsjetsjenen erg moeilijk aan een betaalde baan te komen.²⁷⁴

4.7 Tsjetsjeense vluchtelingen in de regio buiten Rusland

Er bevinden zich grote groepen Tsjetsjeense vluchtelingen buiten de Russische Federatie in Georgië, Azerbeidzjan, Kazachstan en Turkije. Kleinere aantallen Tsjetsjenen bevinden zich in Wit-Rusland en Moldavië. Ook in Oekraïne bevinden zich Tsjetsjeense vluchtelingen, maar hun aantal is niet bekend.²⁷⁵ Hieronder volgt een overzicht van de situatie van Tsjetsjenen in de landen met de grootste Tsjetsjeense gemeenschappen: Georgië, Azerbeidzjan, Kazachstan en Turkije.

4.7.1 Georgië

Het Georgische ministerie van Repatriëring stelde in de herfst van 2010 vast dat er nog 696 vluchtelingen uit Tsjetsjenië geregistreerd stonden, waarvan één derde etnisch Tsjetsjeens en de rest etnisch Kist. Het merendeel van de vluchtelingen uit Tsjetsjenië leeft in de Pankisi-vallei²⁷⁶ en een kleiner deel in de hoofdstad Tbilisi.

²⁷³ Het betreft vooral de steden Moskou, Sint Petersburg, Volgograd, Stavropol en Krasnodar.

²⁷⁴ IDMC/NRC: *Russian Federation: IDP's still face challenges related to their displacement* (augustus 2010), ECRE: *Guidelines on the treatment of Chechen IDP's, asylum seekers and refugees in Europe* (maart 2011), zie ook ambtsbericht Noordelijke Kaukasus (april 2010).

²⁷⁵ In Oekraïne ondervinden Tsjetsjeense asielzoekers naar verluidt veel problemen om toegelaten te worden tot de Oekraïense asielprocedure. ECRE: *Guidelines on the treatment of Chechen IDP's, asylum seekers and refugees in Europe* (maart 2011).

²⁷⁶ De Pankisi-vallei ligt in Noordoost-Georgië, ten noorden van Akhmeta, nabij de grens met de Russische deelrepubliek Tsjetsjenië.

Volgens UNHCR bevinden zich nauwelijks illegale Tsjetsjeense migranten in Georgië. Aanvankelijk werd aan Tsjetsjeense vluchtelingen de *prima facie* vluchtelingenstatus verleend door de Georgische autoriteiten, maar tegenwoordig worden statussen alleen verleend op basis van individuele beoordeling. Veel Tsjetsjeense aanvragen ter verkrijging van het Georgische staatsburgerschap worden geaccepteerd. Zo zouden er in 2010 120 Tsjetsjenen staatsburgerschap hebben verkregen. Integratie van Tsjetsjenen in Georgië blijft echter een probleem vanwege hun slechte socio-economische situatie. In samenwerking met UNHCR heeft UNDP (*United Nations Development Programme*) in de verslagperiode een project gelanceerd, dat de sociale en economische integratie van Tsjetsjenen moet bevorderen. Het project richt zich met name op training en scholing en het bevorderen van de werkgelegenheid. In het kader van de overeenkomst met UNDP zal UNHCR haar individuele assistentieprogramma's uitfaseren.²⁷⁷

Vanaf 2007 wordt aan vluchtelingen identiteitsbewijzen uitgegeven door de Georgische ministeries voor Vluchtelingenzaken en Justitie. Vanaf 2009 wordt aan vluchtelingen reisdocumenten uitgevaardigd door het *Civil Registry Agency* en het ministerie van Justitie. De reisdocumenten, echter, worden tot op heden niet erkend door andere landen, waardoor zij *de facto* weinig waarde hebben.²⁷⁸

4.7.2 Azerbeidzjan

De Europese Commissie voor de Rechten van de Mens meldde in december 2010, dat er zich naar schatting 1300 Tsjetsjeense vluchtelingen bevinden in Azerbeidzjan. De Azerbeidzjaanse regering accepteert geen asiolverzoeken van Russische staatsburgers die zijn gevlucht voor het conflict in Tsjetsjenië. Om spanningen in de bilaterale relatie met de Russische Federatie te voorkomen, laat Azerbeidzjan asiolverzoeken van Tsjetsjenen door UNHCR beoordelen. Volgens opgave van UNHCR verblijven 1029 geregistreerde Tsjetsjenen in Azerbeidzjan: 1023 vluchtelingen en 6 asielsezoekers. Van de vluchtelingen hebben 886 *prima facie* een vluchtelingenstatus verkregen van UNHCR. De autoriteiten gedogen het verblijf van de Tsjetsjenen in Azerbeidzjan, maar kennen hun geen legale status toe. UNHCR Bakoe geeft Tsjetsjenen op *prima facie* basis een *protection letter* die 12 maanden geldig is, en die met 12 maanden kan worden verlengd. De *protection letter* verleent bescherming door en toegang tot faciliteiten van UNHCR, maar geldt niet als vluchtelingenstatus of reisdocument. Er zijn geen gegevens bekend over het aantal niet geregistreerde Tsjetsjeense vluchtelingen en migranten in Azerbeidzjan.²⁷⁹

Tsjetsjeense vluchtelingen, zowel geregistreerd als niet-geregistreerd, hebben in Azerbeidzjan geen recht op voorzieningen en ondersteuning van overheidswege. Geregistreerde vluchtelingen zijn hoofdzakelijk afhankelijk van de hulp die door UNHCR wordt verstrekt. Deze hulp beperkt zich in de praktijk tot een bescheiden financiële bijdrage en het verlenen van medische zorg. Niet-geregistreerde Tsjetsjenen ontvangen geen hulp. In de verslagperiode vond incidenteel gedwongen terugkeer van Tsjetsjeense vluchtelingen plaats. Sommige Tsjetsjenen zagen zich genoodzaakt terug te keren naar het land van herkomst door de aanhoudende slechte economische situatie en het gebrek aan uitzicht op het kunnen verrichten

²⁷⁷ ECRE: *Guidelines on the treatment of Chechen IDP's, asylum seekers and refugees in Europe* (maart 2011), Vaynahgb.com: *Future of Chechen refugees in Georgia* (15 juni 2011), Georgianjournal.ge: *Good news from Pankisi Gorge* (29 december 2010).

²⁷⁸ Geregistreerde vluchtelingen zijn wel verplicht iedere 12 maanden hun registratie te verlengen. De vluchtelingenstatus van personen die verzuimen hun registratie te verlengen, kan worden ingetrokken. ECRE: *Guidelines on the treatment of Chechen IDP's, asylum seekers and refugees in Europe* (maart 2011).

²⁷⁹ ECRE: *Guidelines on the treatment of Chechen IDPs, asylumseekers and refugees in Europe* (maart 2011).

van legale arbeid. Tsjetsjenen komen niet vaak in aanmerking voor hervestiging, aangezien weinig derde landen bereid zijn Tsjetsjenen op te nemen.²⁸⁰

4.7.3 Kazachstan

In Kazachstan bevinden zich volgens de laatste gegevens circa 5.000 Tsjetsjeense vluchtelingen, van wie het merendeel arriveerde na het uitbreken van het tweede Tsjetsjeens-Russische conflict. Deze groep bestaat grotendeels uit bejaarden, vrouwen en kinderen. Zij verblijven doorgaans bij etnisch Tsjetsjeense familieleden en contacten, verspreid over de 16 regio's in Kazachstan. In Kazachstan wonen circa 60.000 personen van Tsjetsjeense komaf. Deze etnische Tsjetsjenen hebben veelal het Kazachstaanse staatsburgerschap, genieten volledige burgerrechten en zijn grotendeels goed geïntegreerd. Dezerzijds zijn er in de verslagperiode geen nieuwe ontwikkelingen bekend geworden, met betrekking tot Tsjetsjeense vluchtelingen in Kazachstan.²⁸¹

4.7.4 Turkije

In Turkije verblijven ongeveer 1500 Tsjetsjeense asielzoekers in kampen. De meeste Tsjetsjenen leven in Istanboel. In Turkije kunnen alleen asielzoekers uit Europa de asielprocedure doorlopen. Hoewel de Turkse overheid Tsjetsjeense en andere Russische asielzoekers als Europees beschouwd, worden Tsjetsjeense asielzoekers *de facto* niet toegelaten tot de asielprocedure. Hierdoor leven veel Tsjetsjenen illegaal in Turkije. Uit angst om teruggestuurd te worden naar Tsjetsjenië, melden zij zich veelal niet tot de autoriteiten voor hulp. Tsjetsjenen die zich wel melden in een poging legaal verblijf te verkrijgen, krijgen vaak de onduidelijke status van 'gast', waarmee zij tijdelijk in Turkije kunnen verblijven. Deze status kan door de autoriteiten op een willekeurig tijdstip worden ingetrokken. Tsjetsjenen in Turkije leven in grote armoede. Zij vallen niet onder internationale vluchtelingenbescherming en hebben geen toegang tot UNHCR-procedures. Hierdoor komen zij ook niet in aanmerking voor hervestiging in een derde land.²⁸²

4.8 Activiteiten van internationale organisaties

Een aantal internationale hulporganisaties biedt humanitaire hulpverlening in de Noordelijke Kaukasus, waaronder UNHCR, UNICEF, ICRC en de DRC. Het gaat hierbij voornamelijk om hulp aan ontheemden. Sinds 2010 overwegen veel internationale organisaties hun ondersteuningsprogramma's ten bate van de ontheemden in de Noordelijke Kaukasus uit te faseren. Een van de redenen hiervoor zou de verminderde noodzaak tot het verlenen van directe humanitaire hulp aan ontheemden in de regio zijn. Hulp wordt nu voornamelijk geboden via de federale regering in Moskou. De Europese Unie, bijvoorbeeld, heeft in 2011 20 miljoen euro ter beschikking gesteld aan de Russische regering ten behoeve van de sociaal-economische ontwikkeling in de regio. Ook UNHCR monitort de situatie in de Noordelijke Kaukasus momenteel voornamelijk via de federale Russische autoriteiten (zie paragraaf 4.9).²⁸³

²⁸⁰ ECRE: *Guidelines on the treatment of Chechen IDPs, asylumseekers and refugees in Europe* (maart 2011).

²⁸¹ Algemeen ambtsbericht Noordelijke Kaukasus (april 2010).

²⁸² ECRE: *Guidelines on the treatment of Chechen IDPs, asylum seekers and refugees in Europe* (maart 2011).

²⁸³ Delegation of the European Union to Russia: *EU officials visit the North Caucasus* (5 april 2011), IDMC/NRC: *Russian Federation: IDP's still face challenges related to their displacement* (augustus 2010) en: *Russian Federation* (31 december 2010).

Hieronder wordt in het kort weergegeven wat de activiteiten van de belangrijkste internationale hulporganisaties in de Noordelijke Kaukasus zijn: UNICEF, ICRC en DRC. Het standpunt van UNHCR wordt in paragraaf 4.9 uiteen gezet.

De aanwezigheid van UNICEF in de Noordelijke Kaukasus zal in de nabije toekomst worden teruggebracht. De Russische regering wil de samenwerking met UNICEF tot een partnerschap terugbrengen. De autoriteiten stellen dat de aanwezigheid van organisaties als UNICEF internationaal de indruk wekken, dat Rusland hulpbehoevend is, hetgeen zij willen vermijden. UNICEF is momenteel vooral actief op het terrein van de psychosociale hulp aan kinderen, voornamelijk in Tsjetsjenië. (zie paragraaf 3.6.4).

Het *International Committee of the Red Cross (ICRC)* heeft standplaatsen in Grozny (Tsjetsjenië), Khasavyurt (Dagestan), Nalchik (Kabardino-Balkarië), Nazran (Ingoesjetië) en Vladikavkaz (Noord-Ossetië). ICRC maakt zich, naast de gebruikelijke activiteiten op het gebied van bescherming en medische zorg, ook sterk voor de opsporing van vermiste personen. Ook faciliteert het ICRC bij gevangenisbezoeken van familie. Het ICRC houdt zich voorts bezig met trainingen en cursussen op medisch gebied bij gebrek aan voldoende gekwalificeerd personeel. Ook adviseert het ICRC, in nauw overleg met UNICEF en DRC, bij de reconstructie van huizen en schoolgebouwen en de toegang tot onderwijs en ondersteunt het ICRC micro-economische initiatieven onder de bevolking. In verafgelegen dorpen faciliteert het ICRC de bouw van constructies die de dorpelingen van schoon, stromend water voorzien.²⁸⁴

De DRC heeft een kantoor in Grozny en is in de Noordelijke Kaukasus actief in met name Tsjetsjenië, Ingoesjetië en Noord-Ossetië en in mindere mate in Dagestan. De programma's van de DRC richten zich op het assisteren van ontheemden en naar hun plaats van herkomst teruggekeerde vluchtelingen, op het gebied van huisvesting, levensonderhoud en zelfredzaamheid en juridische kwesties. De DRC werkt nauw samen met UNHCR, de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens en de regeringen van Noorwegen en Zweden.²⁸⁵

4.9 Standpunt van UNHCR

UNHCR heeft op 1 juli 2011 haar kantoor in Vladikavkaz, Noord-Ossetië, gesloten en heeft daarmee geen vertegenwoordiging meer in de Noordelijke Kaukasus. In overleg met de Russische autoriteiten heeft UNHCR besloten projecten met betrekking tot binnenlands ontheemden in de Noordelijke Kaukasus uit te faseren gedurende het jaar 2011. De officiële lezing van het Russische ministerie van Buitenlandse Zaken is dat de situatie met betrekking tot ontheemden in deze regio dusdanig is verbeterd, dat aanwezigheid van UNHCR in de Noordelijke Kaukasus niet meer nodig is. Volgens een bron is de belangrijkste reden voor de uitfasering van de activiteiten van UNHCR echter gelegen in het feit, dat de situatie in de Noordelijke Kaukasus te gevoelig ligt voor de Russische federale regering. UNHCR zal de situatie in de Noordelijke Kaukasus vanuit Moskou blijven monitoren, maar zal de regio door

²⁸⁴ ICRC Russian Federation/Northern Caucasus: *ICRC maintains aid effort* (1 maart 2011), PIK-TV: *ICRC: More than 2,300 persons missing in North Caucaus* (30 augustus 2011).

²⁸⁵ Danish Refugee Council Mission Reports juli, augustus en september 2011.

deze ontwikkeling moeten beschouwen als elk ander deel van de Russische Federatie.²⁸⁶

Het laatste *position paper* van UNHCR over de situatie in de Noordelijke Kaukasus verscheen in 2004. Hierin concludeerde UNHCR dat er geen reëel vestigingsalternatief is voor etnisch Tsjetsjeense ontheemden in de Russische Federatie. UNHCR heeft aangegeven dat er vooralsnog geen nieuw position paper gepland staat. In 2009 adviseerde de UNHCR-vertegenwoordiger voor Oostenrijk en Duitsland asielaanvragen op hun individuele merites te beoordelen en daarbij aandacht te schenken aan uitsluitingsgronden, zoals verwoord in artikel 1-F van het Vluchtelingenverdrag uit 1951. Over het huidige standpunt van UNHCR met betrekking tot de terugkeer van afgewezen asielzoekers uit de Noordelijke Kaukasus is in de verslagperiode geen nadere informatie bekend geworden.²⁸⁷

²⁸⁶ Persbericht Russische ministerie van Buitenlandse Zaken (5 juli 2011), ECRE: *Guidelines on the treatment of Chechen IDP's, asylum seekers and refugees in Europe* (maart 2011). PIK-TV: *UNHCR closes office in North Caucasus* (5 juli 2011).

²⁸⁷ algemeen ambtsbericht Noordelijke Kaukasus (april 2010).

5.1 Literatuur

- Amnesty International (AI): *Amnesty International Report 2011, Russian Federation* (mei 2011)
- Centre for Eastern Studies (CES): *'Creeping' Civil War in the North Caucasus* (15 maart 2011)
- Center for Security Studies (CSS): *Russia's North Caucasus: An Arc of Insecurity* (juni 2011)
- Center for Strategic & International Studies (CSIS): *Radical Islam in the North Caucasus* (november 2010)
- Center for Strategic & International Studies: *Violence in the North Caucasus; Not just a Chechen Conflict* (zomer 2010)
- Center for Strategic & International Studies: *The North Caucasus: Russia's Volatile Frontier* (maart 2011)
- Civil Rights Defenders: *Human Rights in Russia* (mei 2011)
- Civil Rights Defenders: *Letter to the President of the European Council* (9 december 2010)
- Danish Refugee Council (DRC): *North Caucasus Mission Reports* (juli, augustus en september 2011)
- European Council on Refugees and Exiles (ECRE): *Guidelines on the Treatment of Chechen Internally Displaced Persons (IDPs), Asylumseekers and Refugees in Europe* (maart 2011)
- Grondwet Russische Federatie (1993)
- House of Lords Library Note: *Chechnya and the North Caucasus* (28 april 2011)
- Human Rights Watch: *Country summary Russia* (januari 2011)
- Human Rights Watch: *You Dress According to their Rules* (maart 2011)
- Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC)/Norwegian Refugee Council (NRC): *Russian Federation* (31 december 2010)
- IDMC/NRC: *Russian Federation: IDP's Still Face Challenges Related to their Displacement* (augustus 2010)
- Koens, Olaf: *Een beetje begrip, meer vragen we niet* (2 oktober 2010)
- Landmine and Cluster Munition Monitor: *Country Profile Russia 2011* (13 juli 2011)
- Markosian, Diana: *Amid Chechnya's Islamic Revival, Some Women live in Fear* (23 februari 2011)
- Memorial: *Siloviks Continue to Apply the Principle of Collective Responsibility to Boevik's Relatives* (23 augustus 2011)
- Memorial: *Siloviks use Relatives of Boeviks as 'Human Shields'* (9 september 2010)
- Menon, Rajan (in Los Angeles Times): *Russia's Hot Spot* (31 maart 2010)
- Norwegian Institute of International Affairs (NUPI): *The Conflict between Traditional Islam and Wahhabism in the North Caucasus: Origins, Dynamics and the Means for its Resolution* (12 oktober 2010)
- NRC Handelsblad: *Tsjetsjenië Verbiedt Traditionele Bruidontvoering* (18 oktober 2010)
- NRC Handelsblad: *Waarom weigert Rosenthal op te treden tegen Rusland?* (18 augustus 2011)

- Parlementaire Assemblée van de Raad van Europa (PACE): *The situation of IDP's and Returnees in the North Caucasus Region: Cause for Concern* (6 oktober 2010)
- PACE: *PACE Rapporteur Praises 'Clear Progress' for IDP's in the North Caucasus* (26 september 2011)
- Parliamentary Human Rights Group: *Chechnya Fact Finding Mission* (juni 2010)
- Permanent Committee on Geographical Names: *Respublika Dagestan, Land of Mountains, Mountain of Languages* (2004)
- Raad van Europa: *Legal Remedies for Human Rights Violations in The North Caucasus Region* (4 juni 2010)
- Reformatorisch Dagblad: *President Tsjetsjenië als halfgod vereerd* (15 april 2011)
- Refugee Documentation Centre: *Russia; Information on Consequences of Leaving the Country Prior to Beginning Compulsory Military Service; Information on Alternatives to Military Service* (februari 2011)
- Stevens, Jan: *Terug naar Grozny* (17 augustus 2010)
- Sukhov, Ivan: *War on Terror: North Caucasus Federal District* (3 september 2010)
- Trouw: *Kadirov Herbenoemd als President Tsjetsjenië* (5 april 2011)
- UK Foreign and Commonwealth Office: *Human Rights and Democracy Russia* (31 maart 2011)
- US Department of State: *2010 Human Rights Report, Russia* (8 april 2011)
- US Department of State: *2010 Religious Freedom Report, Russia* (November 2010)
- Volkskrant: *Een gewone oorlog is tenminste eindig* (17 december 2011)
- Volkskrant: *Tsjetsjeense Opstandelingen Vallen Dorp President aan* (29 augustus 2010)
- Volkskrant: *Tsjetsjeense excessen aangepakt* (9 september 2011)

5.2 Geraadpleegde websites

- ABC News (<http://www.abcnews.go.com>)
- Alfred Mozer Stichting (<http://www.alfredmozerstichting.nl>)
- Amnesty International (<http://www.amnesty.org/en/regions/russia>)
- Baku Today (<http://www.bakutoday.net>)
- BBC News (<http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-12274023>)
- BBC News/Regions and Territories (http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/country_profiles/)
- British Foreign And Commonwealth Office (<http://www.fco.gov.uk>)
- Canada and the World (<http://www.canadaandtheworld.com>)
- Caucasian Knot (<http://www.eng.kavkaz-uzel.ru>)
- Central Asia Caucasus Institute Analyst (<http://www.cacianalyst.org>)
- Chechen Center (<http://www.chechencenter.info>)
- Chechnya Free (<http://www.chechnyafree.ru>)
- CIA The World Factbook (<http://www.cia.gov>)
- Circassian World (www.circassianworld.com)
- CNN (<http://www.cnn.com>)
- Defence Talk (<http://defencetalk.com>)
- Delegation of the European Union to Russia (http://eeas.europa.eu/delegations/russia/index_en.htm)
- Diplomatic Courier (<http://diplomaticcourier.com>)
- Economist (<http://www.economist.com>)
- Ethnologue (<http://www.ethnologue.com>)

- Eurasian Law Breaking News (<http://eurasian-law-breaking-news.blogspot.com>)
- European Committee for the Prevention of Torture (<http://www.cpt.coe.int>)
- EU-Russia Centre (<http://www.eu-russiacentre.org>)
- Every Culture (<http://www.everyculture.com>)
- FIDH (<http://fidh.org>)
- Find Articles (<http://www.findarticles.com>)
- Gay Russia (<http://gayrussia.eu>)
- Georgian Journal (<http://www.georgianjournal.ge>)
- Global Post (<http://www.globalpost.com>)
- Global Security (<http://www.globalsecurity.com>)
- Global Voices (<http://www.globalvoices.org>)
- Guardian (<http://www.guardian.co.uk>)
- Help a man (<http://www.helpaman.org>)
- High Beam (<http://www.highbeam.com>)
- HRO (<http://www.hro.org>)
- Human Rights Brief (<http://www.hrbrief.org>)
- Human Rights House (<http://www.humanrightshouse.org>)
- In het Nieuws (<http://www.inhetnieuws.nl>)
- Index on Censorship (<http://www.indexoncensorship.org>)
- International Committee for the Children of Chechnya (ICCC) (<http://chechenchildren.org>)
- International Committee of the Red Cross (ICRC) (<http://www.icrc.org>)
- ITAR-TASS (<http://www.itar-tass.com/en>)
- Jamestown Foundation (<http://www.jamestown.org>)
- Jamestown Foundation Militant Leadership Monitor (<http://www.mlm.jamestown.org>)
- Justice for North Caucasus (<http://www.justicefornorthcaucasus.com>)
- Kavkaz Center (<http://www.kavkazcenter.com>)
- Lands Sale (<http://www.lands-sale.com>)
- Law Library of Congress (<http://www.loc.gov>)
- Linguamon (<http://www.liguamon.cat>)
- Mail & Guardian Online (<http://www.mg.co.za>)
- Memorial (<http://www.memo.ru>)
- Moscow News (<http://themoscownews.com>)
- Minority Rights Group International (<http://www.minorityrights.org>)
- New York Times (<http://nytimes.com>)
- NOS (<http://www.nos.nl>)
- Nu.nl (<http://www.nu.nl>)
- PIK-TV (<http://www.pik-tv.com>)
- Raad van Europa (<http://www.coe.int>)
- Radio Free Europe/Radio Liberty (<http://www.rferl.org>)
- Real Clear World (<http://www.realclearworld.com>)
- Refworld (<http://www.refworld.org>)
- Reliefweb (<http://www.reliefweb.int>)
- Reuters (<http://www.reuters.com>)
- RIA Novosti (<http://en.rian.ru>)
- Rupert Taylor/Suite 101 (<http://www.rupert-taylor.suite101.com>)
- Russia Beyond the Headlines (<http://www.rbth.ru>)
- Russia Eurasia Terror Watch (<http://www.retwa.com>)
- Russia Profile (<http://www.russiaprofile.org>)
- Russia Today (<http://www.russiatoday.com>)
- Russia Trek (<http://www.russiatrek.org>)
- Russian Justice Initiative (<http://www.srji.org/en>)
- Spero News (<http://www.speroforum.com>)

- Strategy Page (<http://www.strategypage.com>)
- Telegraph/Russia Now (<http://www.telegraph.co.uk/sponsored/russianow/>)
- The Other Russia (<http://www.theotherussia.org>)
- Trust (<http://www.trust.org>)
- Ukrainian Week (<http://ukrainianweek.com>)
- UN News Centre (<http://www.un.org/news>)
- UNICEF (<http://www.unicef.org>)
- Vaynahgb (<http://www.vaynahgb.com>)
- Vestnik Kavkaza (<http://www.vestnikkavkaza.net>)
- Vity Daily (<http://www.vitydaily.com>)
- VN Verdragen (<http://www.treaties.un.org>)
- VOA News (<http://www.voanews.com>)
- Voice of Russia (<http://www.english.ruvr.ru>)
- Volkskrant (<http://www.volkskrant.nl>)
- Wall Street Journal (<http://www.wsj.com>)
- War Resisters International (<http://www.wri-irg.org>)
- Washington Post (<http://www.washingtonpost.com>)
- Washington Times (<http://www.washingtontimes.com>)
- Waynakh Online (<http://www.waynakh.com>)
- Website Jo Swinson (<http://www.joswinson.org.uk>)
- Website Kremlin (<http://eng.state.kremlin.ru>)
- Website Pyatigorsk (<http://www.pyat.ru/eng-main.htm>)
- Website Russische ministerie van Buitenlandse Zaken (<http://www.mid.ru>)
- Website Russische overheid (<http://www.government.ru/eng>)
- Xinhua News Agency (<http://www.xinhuanet.com>)

5.3 Gebruikte afkortingen

AI	Amnesty International
CAT	Committee against Torture
COE	Council of Europe
CPT	Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment
CTO	Counter Terrorism Operation (Regime)
DRC	Danish Refugee Council
EHRM	Europese Hof voor de Rechten van de Mens
EVRM	Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens
FMS	Federal'naya migratsionnaya sluzhba / Federal Migration Service
FSB	Federal'naya Sluzhba Bezopasnosti / Federal Security Service
HRW	Human Rights Watch
ICC	International Criminal Court
ICCC	International Committee for the Children of Chechnya
ICRC	International Committee of the Red Cross
IDMC	Internal Displacement Monitoring Center
MHG	Moscow Helsinki Group
Ngo	Niet-gouvernementele organisatie
NRC	Norwegian Refugee Council
OMON	Otryad Militsii Osobogo Naznacheniya / Special Purpose Police Unit
ORB-2	Second Operational Research Bureau
PACE	Parliamentary Assembly of the Council of Europe
PT	Place for Temporary Accommodation
RWB	Reporters Without Borders
RJI	Russian Justice Initiative

TAC Temporary Accommodation Centre
 UNDP United Nations Development Programme
 UNHCR United Nations High Commissioner for Refugees

5.4 Overzichtskarten Tsjetsjenië en de Noordelijke Kaukasus

